IV

Kopia Uniwersatu konfederacyi Barskiey

Michał Hrabia na Krasnym Siltowic y Kochowiczu Krasinski Podkomorzy Xięstwa Mazowieckiego Ziemi Rozanskiey, Opinogorski Starosta, Rotmistrz Pancerny Woyska Koronnego Konfederacyi Marszałek Wraz z przytomną Radą JWW Konsyliarzami Wszem Obecz y kazdemu zosobna komu otym wiedziec nalezy, a wszczegulnosci JOswieg JWW Panom Senatorom Dygnitarzom Urzędnikom Ziemskim y Grodzkim y wszystkiemu Rycerstwu Woiewodz Ziem y Powiatow koronnych y Wielkiego Xięstwa Litew. Mojem Wielce MMciem Panom y Braci Takze Trybunatom y wszelkiey Jurisdykcyi przy Offiarowaniu ustug moich y winnych uszanowan wszystkiem respective y kazdemu do wiadomosci podaię

Przy tak okropnym y zamięszanym Rzeczypospolitey Stanie smutna y zatosna postac daie poznac całego krolestwa, ze uczynienie y zniewaga Praw Narodowych, y pierwsze ich przestępstwa odmianą formy rządow wyniszczeniem Wiary y wolnosci, krwią sławnych Przodkow naszych nabytych y ostatnią zgubą y ruiną Oyczyzny naszey znoszące przyprowadziły cały Narod do przyięcia sposobow w podobnych zalach praktykowanych przez ścisły związek y przysięgły konfederacyi, rachowania się cnotliwosc y spokoynosc onych obywatelow, y w nayciezszych razach y dotchliwosciach roztropna cierpliwosc y moderacya utrzymywała tę chwalebną y porządaną konfederowaniu rezolucyą. Lecz gdy deklaracya niektorych Potęncyi Sąsieckich in publicum na Pismie wydanych znamowy Osob z Dyssydentami iedno rozumieiących do niey pretextami przyprowadziły Część naymnieyszą niektorych Obywatelow do przyięcia stucznie y proiektowanie sekretnie sub specie Nomine obrony Wiary y wolnosci konfederacyi, Tak namowieni Obywatele mieli za cel y naypierwszy obowiązek utrzymanie wiary y wolnosci iako naypierwszych y naywyzszych zaszczytow swoich, restabiliowanie Praw y prerogatych Urzędowych, Jto im do Interessow oney wchodzącey wto rady y Potęncyi Rossyiskiey było deklarowane Proiekt ieden eodem sensu et tenore wypisany z Warszawy przysłany do wystawienia y wykonania tego dzieła, dzięn ieden rekognicyi dano, y wyszukanemi sposobami niewinnych zwiedziono Obywatelow, niech się teraz tego wstydzi niech widzi iak się na niem zawiedła y omyliła mniemanie, ktorych zniesc y zgubic usiłowała od tych zawstydzona y przekonana zostac musi. W początkowey bowiem zaraz robocie przezorni niektorzy Obywatele takze Woiewodztwa y Ziemie Projektu przysłanego punkta szkodliwie sławę y honor y bespieczenstwo pędzące y inwolwuiące y Dyssydentow punkt faworyzuiące exkludowały, Sława honor zacnosc y Tytuł Nayiasnieyszey Rzeczypospolitey obrazaiące, y gwarancyą od Rzeczypospolitey nie zędaną y za niepotrzebną uznana odmieniona y eliminowana, Assystowało Woysko Rossyiskie ledwo nie po wszystkich Woiewodztwach y Ziemiach tym konfederacyom, a gdy przyszło w czasie ziachac się woysko Rossyiskie rezolucyami do tego zazytemi moc y siłę swoią rozciągac y pokazywac poczeto. Projekt generalney konfederacyi z Warszawy przysłany azeby bez odmiany y poprawy przyięty był, usiłowano y do przyięcia multis obstantibus et contradicentibus, to zwoysko przymusieto, Załosc iednak et impavidi Cives przy podpisach salwy prekustodycye vim Libertatis et Jurium maiące, y na ządaniu Dyssydentow reklamuiące poczynieli, y iako circa luctationem tych nayszacownieyszych zaszczytow swoich Wiary y wolnosci są przerazeni za- szczycaiącą się w Radomiu gwałtownoscią, o całosc Praw narodowych troskliwosc y punkt Dyssydentom faworyzuiący w projekt konfederacyi inserowany reprobuiący cum reclamatione solennitatis Actus, z Radomia odiachali, Tego Aktu nie przyięli y reklamowali, A gdy nad wolą y rządzenie większey Części Marszałkow y konsyliarzow konfederackich władzą Rada Posła Rossyiskiego wyprowadziwszy w małey liczbie Konfederacyą, wszystkę iey moc władzę y powagę zniesła z adherentami y zniewazyła. Na Seymiki przed Seymowe Woyska Rosyiskie rozesłała y mocą tegoz woyska tez Seymiki sprawowała. w wielu mieyscach y Woiewodztwach Szlachtę Seymikuiącą przy Armatach y broni Moskiewskiey trzymała, a w Ziemi Chełmskiey Posła iednego zacnego iuz obranego y przysięgłego sposobem niepraktykowanym scandalissime innego przez szlachetnie obranego utrzymuiąc oddaliło y Instrukcyą odmienic przymusieto Listow publicznych Biskupich y Senatorskich na Seymiki w materyach status pisanych przez subordynowane Osoby y Officyerow Woyska Rossyiskiego czytac niedopusciela. A po odprawionych takowym sposobem Seymikach tez Woyska Rossyiskie pod Warszawę Miasto Stołeczne na Seym iako następuiący Poseł Rossyiski y kommendant wprowadził, y w koło całą Warszawę obległ y w oblezeniu trwaiące tak Seym iako y konfederacyą do przyięcia szkodliwych projektow przymuszał.

muszał, opponuiącym się zaś odważał Jchm. Pana kożuchowskiego Cześnika y konsyliarza Wo-
jewództwa kaliskiego gorliwie obstawaiącego przy honorze Województwach, y konfederacyi y
na szkodliwe Oyczyźnie niepozwalaiącego proiekta z Sessyi konfederackiey iadącego z karetyw
wlec do Namiotów Woyska Rossyiskiego pod Pałacem swoim rozbitych, intra moenia Urbis, przy-
prowadzic wareszt wziąsc, y teyże nocy związanemi oczyma wywiesc kazali; Po zaczętym zaś
Seymie na większą y okrutnieyszą wzgardę y w gwałtownosc rezolwowany z Rady Seymowey
Dwoch Biskupów Trzeciego Wojewodę krakowskiego Hetmana Polłkoronę y Czwartego Posła
Podolskiego że się szkodliwym żądaniom y proiektom dyssydentckiem opponowali y wagą Trakta-
tu Oliwskiego ~~ktorzy tychże Traktatów zachowanie promowowali y Gwarancyi przez Posła Rossyiski~~
go y Powagą krola Francuskiego y innych tego Traktatu gwarantow ktorzy tychże Traktatów zachowa-
nie promowowali y gwarancyi przez Posła Rossyiskiego pretendowaney przyięcia iako szkodliwey,
y Traktatu Oliwskiego także Nayiaśn. Potęncyom Sąsiedzkiem krolestwu naszemu przychylnym prze-
ciwney opponuiących się z pokojow Rezydencyalnych wpół nocy zbroyną Ręką Woyska Rossyiskiego
gwałtownie wziąsc z Warszawy pod konwoiem Moskiewskiego y kozackiego Woyska wywiesc y w ciężkim
areszcie zhanbą całego Narodu trzymac odważył się. A przeto Jus gentium et Jura Regni zgwałcił, a co
naywiększa y nayokropnieysza Seym przez zabranych z Rady Seymowey z Warszawy wywiezionych Sena-
torow y Posłow zaszczyconych y zgwałconych według Praw Narodowych active odprawiać się nie mogą-
cy limitowac y w czasie limity na połłomienie Wiary Wolnosci y Praw Narodowych dotąd świątobliwie
trzymanych y wiecznie trwałych przysięgami Traktatami stwierdzonych ustaw y proiektow nay-
szkodliwsze wymagac y formowac do podpisow przymuszac tenże Seym zerwany teraz z Limity pod
bronią Moskiewską reassumowac y konczyc konfederacyą koronną y Litewską do rożnych deliberacyi
skryptow Listow proiektow przymuszac Woyska Rossyiskie inscia Republica w kray wprowadziwszy
na zimowe kwatery rozłożyc y tymże Woyskom rożne uciski szkody rabunki y furaziów wyciska-
nie wyrządzaiące zniewagi y rozboie, Szlachty kaptywacye inkarceracye y insze obmierzłe występki po-
pełniac Poselstw od Nayiaśn. Rzeczypospolitey do Nayiaśnieyszych Potencyi Sąsiedzkich żądanych niedo-
puszczac y pod pozorem y tytułem y zostaie niby obroną konfederacyi ubespieczeniu co raz ieszcze Rzeczpltey
niewinney wdawac rany, tak zaś czynić iest adredi Remp. libertatem ejus tollere Te więc y inne
kroki y gwałtownosci a przytym Oyczyzny miłosc szacunek wiary y wolnosci, zachowanie Traktatów z Nayiaśn.
Potencyami pogranicznemi znami zprzymierzonemi przychylnosc y pomoc nam swoię offiaruiącemi
poważnie przyprowadziło całą Rzeczpospl. wszystkie Stany duchowne y Swieckie do podniesienia na-
prawy y odnowienie konfederacya Woysko koronne Mężow Zbroynych y gorliwych przy wierze y wolnosci
do Związku generalnego zabiera się. Związalismy się w ieden węzeł nierozerwaney ligi y przymierza krwi
życia fortun własnych na Obronę Wiary y wolnosci nie oszczędzaiąc Czyniemy otym publiczne obwie-
szczenie wzywamy y zapraszamy wszystkich krolestwa Obywatelow ażeby znami pod zbawienny związek y
konfederacyą tączyli y iednoczyli się. Nim przyidzie do pospolitego ruszenia ktore tym uniwersałem
ostrzegamy aby przybywali do nas cum subsidio militari, tam gdzie y z woyskiem koronne znaydowac się
będziemy. A ci JO JWW Obywatele Dobr dziedzice y Possessorowie ktorzy nadworną trzymaią milicyą tak
że JWW Ordynaci Zamoyski Myszkowski Ostrowski JWW PP Starostowie Pograniczni ażeby sua arma
znami łączyli, y ludzi zbroynych do Obozu przysyłali Sołtysi wszyscy ażeby juxta antiquum usum lub sami
in Personis, dobrze uzbroieni stawali JW Jchmsc P. Generał Wielkopolski Starosta Białocerkiewski y inni we-
dług Prawa Milicyą maiący także Przesz Województwa Ziemie y Powiaty ażeby ze wszystkich in genere Dobr
wyprawy porządnie wczesnie gotowali y za poprzedzaiącym z Rady konfederackiey Uniwersałem nie-
zawodnie stawali, ex nexu Prawa konfederacyi obligantur. Zagrzewaią nas y animuią słowa Pisma
Sw. ktoremi się niegdys Prawowierni Republikanci w nieszczęsliwych Oyczyzny swoiey czasach zaszczy-
cali. Niech nam Bog będzie miłosierny, niepożytnie było by nam odstąpić Sprawy Interessu Boskiego, Te-
raz więc obstawaycie przy Pawie, y daycie dusze za testament Oycow waszych, to iest Wiary y ktoremi się w-
sławiali w pokoleniach swoich, a nabędziecie sławy wielkiey y Imienia wiecznego. Niech w nas nie
upada y nie okracza duma y chardosc nieprzyiacioł mamy moc y siłę w Ręku y Oyczyznie naszey y oprze-
się y obronie możemy każdemu Nieprzyiacielowi. Woysko kwarciane w komplecie teraz małym ma-
Mężow cnotą y mężnoscią zaszczyconych może byc wprętce pomnożone Ordynackich Dobr y nadwor-
nemi także y wyprawą Sołtysow, ktorych Rzeczpospl. przedtym liczeła do Szesnastu Tysięcy. Nadto wypra-
wami porządnemi z Dobr ogolnie wszystkich zachowawszy Pospolite Ruszenie do gwałtowney potrzeby.
Tych wypraw skonfederowana Rzeczpospolita naznacza y mieć chce ażeby z dziesięciu Rolnych podda-
nych ieden z doby do Woyny był wybrany y stawiony A z Dobr propriâ culturâ Szlacheckich Łanow z
dziesięci ieden zbroyny żołnierz. Od Summ także na prowizyach będacych według prowenencyi propor-
cyi prowizyi Zbroyni ludzie piesi lub konni iako będzie przez zgodę konfederacką lub Woyskową wymiar-
kowano y wyznaczono. A iako ex natura konfederacyi et ex usu ab antiquo wszystkie Jurisdykcye Są-
dy Trybunaty y kommissye ustawac powinny, tak mocą y władzą z konfederowaney Rzeczypospolitey one za-
stanawiamy Jchmsc PP. kommisarzow z Prowincyi, ażeby ad gremium confederatæ Reip. za obwieszczeniem
y wyznaczeniem przez uniwersał powtorny przybywac pomocy a z zapałem y offiarowaniem na obronę Wiary
y wolnosci y nieodwłocznie na woysko subsidium upraszamy, ktory Uniwersał powtorni aby tym prędzey dowia-
domosci wszystkich przyszedł publikowac po Grodach Parafiach y mieyscach zwyczaynych zalecamy Dan w Barze
Die 29 Februar. 1768vo. anno.

List od konfederacyi Barskiey do Nayiasn. Imperatorowey Rossyiskiey pisany

Nieznosna a nader obmierzła Waszey Carskiey Mci gwarancya, gdy niepotrzebnie Interessa Korony
Polskiey, a kochaney Matki naszey nie wspierac ale owszem mięszac przedsięwzięła, gdy z wyrodzonym
obywatelom tyle plagami wszechmocney Ręki dotchniętych wnętrznym niepokojem z gruntu zni-
szczyc usiłuie, tak napełniwszy kacerstwa y duchem serca niegdys wiernych (ze tylko w przeci-
wnikach Twoich.) ktorych mała liczba znac ducha prawdziwey miłosci Wiary Sw. y staropolskiey
cnoty widziemy, y ledwo na to patrzyc mozemy skołatani, tym przez Ciebie wznieconym zamiesza-
niem w smiertelney Oyczyznie naszey zruconych Praw y wolnosci, obaleni patrzemy na to, ze nieprzyiacioł naszych
y niewdzięcznych Oyczyzny wychowancow stawiasz na nogi A zwłaszcza tych ktorzy nie tylko z zasług nieznajomi
Oyczyznie, ale owszem wszelkiemi wynalaskami truią Oyczyznę Dosyc na tym zes się nam stała przewrotną Prawo-
dawczynią a naszych zaszczytow krwią y zyciem Przodkow wypracowanych rabowniczką Zesty nam wolnosc gwał-
towną mocą wydarła a pod srzmo nieznosney niewoli karki nasze poddac kazałas, Zesty nam mocne filary na ktorych
wsparta była Wiara y wolnosc oddaliła z Tronu, Ze Wasza Carska mosc szkodliwsze co raz obmyslasz sposoby dla nas,
Ze Twoie wszystkie czynnosci do tego zmierzaią celu, aby narod nasz z ostatniey wyzuwszy siły przemienic
w chołdownicze y podłe pospolstwo. My nayzaliwszym duchem Wszechmocney Ręki y mocą iey wsparci Siłą Naywyzsze-
go Gwaranta zmocnieni, zasępionym na upadek Oyczyzny pozyrawszy okiem (kosztem przyiaznych Wierze Swiętey
skarbow.) Ruszenie podniesliśmy Pospolite, A w Imię Troycy Przenayswiętszey z szczerey ochoty naszey Roskazu Sw.
Stolicy Apostolskiey Naywyzszego Namiesnika Chrystusowego Klemensa Trzynastego pełniąc, obrocilismy siły nasze
Starania, Azardowalismy zycia nasze y fortuny opuscilismy, Zony dzieci y Domy nasze przekładaiąc nad nie całosc
Wiary Sw. Rzymskiey podniesliśmy moc Ręki naszey mocą Wszechmocney Ręki wsparci na obalenie Zniszczenie posił-
kow twoich, Więc mocą Ręki naszey konfederackiey zmocniwszy się z Bracią naszemi w rowney wadze naszey z nami
Miłosc Oyczyzny naszey y Wiary maiącemi, uczyniliśmy publiczną protestacyą o gwałty poczynione nam przez potę-
gę Twoię o zgwałcenie Praw naszych, y innych krzywd, Dała nam wszechmocna Ręka Boska nie tylko Niebieską ale
Ziemską naymocnieyszego Częsci Europy, Afryki Azyi, y Ameryki Cesarza, pomoc, ktora nas iuz nieco potworzonych
osmieliła, wydarcia się z gwałtowney protekcyi Twoiey. Ta nasza y Bogu miła rezolucya mocarstwu twoiemu y okru-
tnym adherentom twoim ciezkiem grozi upadkiem, Więc albo cofniey Woysko twoie y zostaw wolnosc przyzwoitą
w obieranie Krolow, albo cierpliwie znosic musisz, w kraiu twoim, tych ktorych naymilsza zabawa ogniem y mieczem
niszczyc. Dopusc albo Seym z mocy naszey konfederacyi złozyc w czasie przyzwoitym, bez assystencyi milicyi twoiey ab-
bolitez iezeli nie to, Wszechmocną Ręką wsparci y znakiem Krzyza Sw uzbroieni woysko twoie smiertelnych uczyniemy. Więc
iezeli wasza Carska Mosc dobrowolnie nie zmiekczy perswazyi to gwałtowna Wszechmocnego Boga przez
nas przymusi potęga, Prawodawcow szkodliwych, gdy czcic kazesz tym samym zakrwawione serca nasze y miecze na
kray twoy ostrzyc będziesz. A iezeli wszechmocnosc Boska nasze uskutkuie zamysły, będziemy wzaiemnie na Tron kra-
iowi Twoiemu stawiac Carow y Monarchow, a w czasie szczęsliwosci naszey chołdownicze w koronie naszey dzwigac
będziesz iarzmo. Nie wątpiey Cesarska mosc, bynaymniey o tym ze słabe siły nasze, ze nas tędzą iaka do tego przy-
prowadziła deklaracya, ale Bog sam do tego pomocą iest, y wszechmocnym dziełem swoim wzbudził mocarzow swych
aby nam pomogli; Miecze nasze na oparcie się tobie ostrzyc w znaku Krzyza Sw. y na Ciebie spuscic, Mocą tedy Boga na-
szego uzbroieni czekamy rezolucyi twoiey y lubo wiemy ze przyzwoitoscią grubego Narodu Twego rządzisz się, ze Cię
ambit y powaga Tronu, obłudny punk honoru zaslepiac będzie Nie wątpiemy iednak ze wspaniałym umysłem twoim
obrociwszy na nieuchronny upadek kraiu twoiego względy, pohamuiesz dobrowolnie te kroki, z ktorychbys się potym
gwałtownie cofnąc musiała, Bądz tego Carska Mosc pewna ze ta perswazya Nasza iak iest pierwszą y ostatnia tak nie
nam szkodliwa będzie, ale tym wszystkiem ktorym zuchwały upor dowierzac kaze ze płonne iest poruszenie nasze
ktore z konfederowane wyznanie zeiest z nayprzyzwoitszym Respektem Waszey Carskiey Mosci.

1768

Kopia Uniwersału od Konfederacyi Gnalney Podolskiey
wydanego die 6ta 7bris 1768 A°.

My Marszałkowie Konsyliarze, Urzędnicy, Dygnitarze
Obywatele, Woysko Koron., y Całe Rycerstwo Stanow Rzpltey
zKonfederowanych o Ocalenie Wiary S. Katol. Rzymskiey
Wolnosci Praw, y swobod Oyczystych do Upadku nachilo-
nych, Wszystkim Generalnosci mianowicie Prowincyi Wiel-
ko Polskiey Woiewodztwo, jakiey kolwiek Godnosci Urzędu
y Stanu Obywatelom, Niniejszym Uniwersałem Swieżo
wydanym Czyniemy Obwieszczenie na Miłosci Nayprzod
Boga w Troycy S. jedynego Nieba, y Ziemi Stworzy-
ciela Wylaniem Za Nas Krwi Nayswięt. Odkupiciela
na Chrzcie S. Nas wiecznie uszczęśliwiaiącym, Oświe-
ciciela, potym Oyczyzny Matki, Wolnosci, y Grunto-
wnemi Prawami Nas Synow Kontentuiącey, wespo-
mnionych Obywatelow Zaklinaiąc, ażeby jak nayprę-
dzey rownie Zdaniami Wespoł Braciąz Swoiemi, przez
Skonfederowanie się do Dzieła Chwalebnego, na po-
dzwignienie Upadaiącey Wiary S. y Oyczyzny nieuchron-
nie potrzebnego przez Nas w Barze w Wdztwie Podol-
skim, Wszczętego, y Ogłoszonego, bez żadnych Myśli Pry-
watnych, nayminieyszych miedzy Sobą nie Wszczynaiąc
Scyssyi pod żadnym pretextem, nieszukaiąc Prerogat-
tyw, y Pozytkow Szczegulnie Bono Publico Służyli się,
o Zadne Poselstwo, et cujuscunq Tituli Funkcyey, na Sey-
mikach następuiący, Starai się, y zjezdzai, Chyba
za Uniwersałem Konfederacyi Koronney nieważyli się
Praw Nowo Ustanowionych, jakim kolwiek Sposobem
y Pretextem

iako to względem Propinacyi Czopowego y Szelężnego
y innych Oznaczeń, za dobre nieuznawali, Rygorowi
na Nachylenie do Nieszczęśliwego upadku, Wiary S.
Katolickiey y Oyczyzny, ~~Wszystkich~~ (wszech) y Wszelkiemi Sposo-
bami, gdyby za Żardem Fortun, Zdrowia, y Życia,
Vnikali, niesłuchali, y Zbraniali się Zwierchności, przez
Nas na tychczas Obywatelow Zgodnych władaiącey, w Kto-
rym przyięciu, aby nieuymowali się Zwierzchnościom od
Nas Ustanowionym, y przez Ordynanse Oznaczonym,
we Wszystkich Ordynansach, końcem Dobra Publicznego
wydawanych, aby byli Posłusznemi, to Wszystko do Niezaw-
włocznego Spełnienia, za Przeczytaniem Niniejszego
Uniwersału, Wyżey wyrażonym Nadtoć Powinney Urzę-
do Polskiey Wszystkim Obywatelom, a Wespoł Braci
Naszym Serio Zalecam. A nieposłusznym y Niniejszym
Uniwersale, Puncta, a raczey Obowiązki, z Ostrzeżeniem
Wyrażone, niespełniaiącym, Lub w czym kolwiek tem
Uniwersałowi Sprzeciwiaiącym, czyli iakie Pretexta
Uymyślaiącym, bez Użycia Naymnieyszego, na Nay-
mniejsze Zasczyty, y Godności, Względu Dobr, Ogniu
Spalenie, Sposob Stomotna Śmiercią Karanie y Wyście-
nie, pena Legis dezerpta, videlicet de expeditione Bel-
lica Woiewodztw Ziem, czyli Powiatow, Wieczyste przez Kon-
stytucyą podatkowanie, naznaczamy, y naznaczenia bez od-
miany Skutkować przyrzekamy, y Obowiązuiemy się. Datt
w Obozie Generalnym et Actu ut supra.

Krasinski Mar: Gnalny L.S. Pułaski Marsza-
Potocki Mar: Podol: y Bracław: tek Związkowy.

Mar: Potocki Mar: Ziem
Halick:

Manifest JW Kazimierza Pułaskiego Marszałka Ziemi Łomżyńskiey, in Emundationem na Zarzut Warszawski 1771. d. 18. Xbris

Nieczyni mi by naymnieyszego podziwienia, iż czuwaiąca na Upadek Pol-
ski Narodu Zapalczywość Nieprzyiaznych tam zawsze zmierzaś, gdzie widzi tamę
od swoich nieporuszoną impetów. Wybor Polskiego Rycerstwa, to niepodchle-
bne na sobie nosi Nazwisko, którym wymysł nayokrutnieyszy nieprzyiaciół
wstrętu nieczyni w poszlubioney raz Bogu Offierze. Między temi y ia bę-
dąc zaszczycony Kommendą że pierwszy bios nieprzyiaznych na mnie wsparty
Zaliczę niepowinienem. Ten bowiem termin był przed Oczyma zawsze, im
gorliwiey rozważałem Stan Rzeczypltey, a moią ku Ratunkowi skłonność.
Okazywał to przeznaczenie mnie Rok Dwudziesty, w którym Młodzieniec
zwykł swobodne przepędzać chwile, mnie zaś każdy moment zapałał do
Zemsty na Nieprzyiaciół Oyczyzny. Naylepiey by był to zaświadczył
Oyciec moy Marszałek Związkowy (który już w tym dziele dokonał Życia
swego, powiedziałby ile prócz własney chęci miał ze mnie pociechy.
Rady moie w Granicach Polskich wyryte są Znakiem niewzruszoney Stałości
y niezastraszyła mnie krew Brata w Oczach moich na placu boiowym
przelana. Brata drugiego Los niewolniczy, tyle spokrewnionych mnie tak
znaczna liczba Współziomków Śmierć y niewola, by naymniey mnie nietrwo-
ży, owszem zachęca mnie do winnego Oyczyznie Patryotu. Nieinaczey po-
dobno Sam Nieprzyiaciel tłumaczyć może tę Skłonność otwartą, iak tylko ze
Krwie prawdziwego pochodzi Polaka. Prywatna Złość fałszywe Punkta honoru
że we mnie mieysca nieznalazły, okazało wiele dowodów przez Lat (Cztery) pi-
wnie popełnionych. Pierwszy to Zarzut nieprzyiaciela ogłaszaiący Gazetą
Publiczną iakobym był Autorem prywatney w Warszawie Konspiracyi. Za-
milczałem tak lekkomyślney pogłoski, doświadczaiąc, że kogo nieprzyiaciel
Orężem prędko pokonać niezdoła, tego mu Pozorem uiśnąć podobaią. Atoli
wzorem idąc Uniwersałów od Stanów Skonfederowanych, czynię to publiczne
Oświadczenie, I lubo Bronią dobytą za honor Boga y Narodu wetować
swego Zwysztem, na ten Raz piórawi pozwalam. Protestuię się przed Bo-
giem Rzecząpospolitą Polską, y przed wszystkiemi Europeyskiemi Potencya-
mi, iż Serce moie maiąc zawsze od Zbrodni dalekie, niedaley myśl moią
obracam, iak tam dokąd mnie wiedzie Cnota Obywatelska, niebyłem więc
nigdy porywczy, na Powagę Osoby iakimkolwiek bądź sposobem w Kraiu
panuiącey y tę prześladować chiba w Boiu złączoną wraz z głównym nie-
przyiacielem zamyślam. Bóg tę szczerość moią zna naydoskonaley, za-
świadczy w czasie potomność, iż samym Obywatelstwem tchnięty przy tych
dwóch tylko Punktach, Wiary, Wolności koniec Życia mego zakładam.

Kazimierz Pułaski.

WIEŚ,
S.C.

1771

List Ministerium Tureckiego do JJWW Krasinskiego y Potockiego na oddaleniu się Tychże JJWW Marszałkow pisany, podług Kalendarza Tureckiego d. 7ma Xbris 1185. Roku.

Stanu Szlacheckiego Zacnym Polskim Panom, Wybranym od Rzeczypospolitey Ministrom Godnym Uszanowania Krasinskiemu y Potockiemu Naszym Przyiacielom, ktorym Zdrowia dobrego Życzemy y Was Kochamy.

Nieinną mamy przyczynę oswiadczaiąc się Wam Kochani Nasi, tylko że dobrze
wiemy że iesteście Nasi Przyiaciele. Widzieliście Wy oczyma swoiemi, y doznali Przyiazni
naszey.ª wiecie kto był okazyą Zamieszania y Kłutni Waszey Rzeczypltey, przeciw ktorym
żeście powstali iest to Wam wiadomo naylepiey, Wiemy także y My sami, że się Wielu Wa-
szych do kupy zgromadziło, y że Hetman Oginski Przyiaciel Nasz Sprawiedliwy, z Nieprzyiaciołmi
będącemi w Polszcze spotykał się, y radby onych pognębić, będąc dobry Swoiey Oyczyzny
Obrońca. Kontenci Zupełnie iesteśmy z Waszey Przyiazni, y prosiemy Boga aby dał Zwy-
cięstwo, wszystkim dobrym Przyiaciołom Wy zas moi Przyiaciele gdy staniecie na Miey-
scu, starayciesię o to aby wraz z Litewskiemi Panami umowiwszy się, Iedni z iedney, drudzy
z drugiey strony, uderzyliście na Nieprzyiaciela, y dawne Prawa Wasze abyście w całości utrzyma-
li, y gruntowali, a iako wiadomi Przyiaciele iesteście Nayiasnieyszey Porty, tak spodziewamy się że o
wszelkich Robotach y Pomyslnosciach Waszych dacie uwiadomienie. Okazaliście iawnie Przyiazn
Waszą, gdy w Kraiu naszym bawiliście się czas niemały, teraz zas choc oddaliliście się w Kray
Swoy, Pewni iesteśmy Waszey co raz mocnieyszey na tamtym mieyscu Przyiazni. Poznaliśmy się
nasze na Waszey Przyiazni z Serca Samego wynika. Wielokrotnie Listy Nasze, ktore teraz pisa-
liśmy, na Ręce Wasze posełamy, Zakładaiąc na tym pożytek Nasz; Nayiasnieyszy Padyszach,
Swiatu Krolestw Cieniem swoim okrywaiący, y Namiestnicze Proroka Zasiadaiący Mieysce,
maiący wielkie do Boga za sobą modlitwy, do ktorych swoie przyłączywszy Nayiasnieyszy
Padyszach, mamy nadzieię że wspolny nasz Nieprzyiaciel będzie pokonany; Z Doniesienia
mego dowiedziawszy się, o Przyiazni Waszey, roskazał dać Ferman do wyiscia w Kray
Swoy, abyście tam Zawszedy Prawa y Wolności swoie utrzymali. Z Znayduiącym się
w Litewskim Hetmanem Oginskim, abyście iedno we wszystkim Zachowali. O tym zas
żeście się tu w Naszym Kraiu bawili, y wszystkie interessa należycie Sprawowali, przez
Listy pisane do Rzeczypospolitey donieśliśmy. Gdy Was Bog Zaprowadzi do Kraiu, y Listy
nasze oddacie, y wszystkim opowiecie, będziecie się dopraszać, aby nam dali Zupełną Rezo-
lucyą. A tym czasem Wam 10m Lewow z kassy Nayiasnieyszey Porty posełamy.
Stanąwszy zas na mieyscu w Oyczyznie Waszey, Interessa wraz z Rzecząpospolitą
Swoią, y razem z Nayiasnieyszą Portą utrzymywać będziecie, y Listy posłane każdemu
do kogo należeć będą oddacie. Nieprzyiaciół zas między Wami będących albo żebyście
wykorzenili, albo w Przyiaciół Zamienili, y Przodkow swoich idąc Torem, Oyczyznę
abyście ratowali, tym Listem Przyiacielskim Życzę Wam. Day to Boże abyście z Listami
Sami szczęśliwie zaiechali, y coraz większą a większą Przyiazn w Sercach pomna-
żali. Dan w Carogrodzie d. 7 Xbris 1185. Roku Podług Kalendarza Tureckiego
Podpisy y Pieczęci Padyszynska y Weyzerska

List JO. Machmeta Paszy do JJ. WW. Krasinskiego y Potockiego pisany

Zacni y Wcześni Sprzyiaznieni Przyiaciele. Wielowładni w Narodzie Polskim Pano-
wie Potocki y Krasinski, Nam Nayżyczliwsi Pozdrawiam Was doznani Przyiacie-
le. Dowiaduię się przez ten List o Zdrowiu, y powodzeniu Waszym przez Przyiazn
ktorą za Naytrwalszą być sądzę, Gdyż wiemy o tym że z dawna iesteście Przyiaciele
Nayiasnieyszego Padyszy, y teraz naywiększe dowody, Waszego dobrego Nam Ży-
czenia poznaiemy, ktora na potym tak będzie iasna iako Słońce, gdyż y teraz
przez Wasze roboty y Starania Spodziewamy się w prętkim czasie pomyślnego

Uszczęśliwienia

Uszczęśliwienia, y dla nas, y dla tego posyła Wam Nayiaśnieyszy Padysza
Dwa konie przybrane, ażeby to nietylko Waszemu Narodowi, ale y wszystkim innym
Sąsiedzkim Potencyom było wiadomo: Że Was Nayiaśnieyszy Padysza w kraiu
swoim ~~Przyiaciół~~ uznał za Nayżyczliwszych Przyiacioł swoich. a Zaś JO. Wezyr
z Przywiązania Swego posełał pieniądze, y teraz przez tę Sposobność piszę przez Po-
słanego Czachodera iadącego z tym do Was, y proszę żeby mi to doniesiono było
że to doszło w całości. O Interessach całkie są pomyślne dla nas proszę.

Mechmet Pasza. M.P.

List Tegoż Baszy do Samego JW. Potockiego

Zacny y Uczciwy Szczyraiący Przyiaciel Wielowładny w Narodzie Polskim Panie
Potocki nam Nayżyczliwszy. Przez Dywanowych Czausow doszedł mnie List.
co się w nim Zawierało poznałem, y odebrawszy Ferman przez Czachodara Mego
posyłam go pod bytność w Wiedniu. mieliśmy Mowę, y Obietnicę miałem,
że mi Wiadomości pomyślne przesyłać będziesz, których to co moment wy-
glądam, które gdy będą pomyślne Bogu dziękować będę. otę Proszę nietylko
z kraiu Waszego, ale ze wszystkich Dworow całkie mieć możesz w Naszym
Interessie Wiadomości, co będzie dowodem Przyiaźni, y o to Sercem nieliste
proszę.

Mechmet Pasza

List Ministerium Tureckiego do Nayiaśnieyszey Rzeczy Pospolitey Polskiey
a w szczególności do Korony pisany podług kalendarza Tureckiego w 7. Gmidy
1185 Roku na Ręce JW. W. Marszałkow Generalnych z kraju Tureckiego, do
Narodu powracaiących dany.

W Narodzie Szlachetnym, Senatorskiemu Stanowi, y całemu Mi-
nisterium Zasiadaiącemu z dawien dawna, Nayiaśnieyszego Cesarza będą-
cym Przyiaciołom, w Stateczności y Życzliwości trwaiącym Całey Ogul-
nie Rzeczypospolitey Polskiey zebranym Przyiaciołom, iako to Hetmanom
ArcyBiskupom, Biskupom Xiążętom Obywatelom Zasyłamy pomyślności
Szczęśliwą.

Naypierwsze y Ostatnie Słowa które w Interesie Waszym umowie-
liście, wam wiadome, Przyiaźń Wasza nam też iest wiadoma, że Wolna Rzecz
Pospolita, maiąca dawne Prawa, y to iest wiadomo, że także niektorzy między
Wami Znayduią się Nieprzyiaciele Swoiey Oyczyzny; to wiemy. więc Staray-
cie się, aby takowych nieprzyiacioł nakłonilisćie, y przez prześladowanie, lub in-
ne rożne Sposoby Przyiaciołami Onych uczynilisćie.

Nayiaśnieyszy Cesarz z Całym Narodem Tureckim, radzi się Was, iakimby
Sposobem to nastąpiło, Nieprzyiacioł Waszych wykorzenienie. Rada była nato u
Nas, abyśmy tych nieprzyiacioł, z pomiędzy nas wygnali. Teraz staraycie się
abyśmy wraz wszyscy wypędziwszy Nieprzyiacioł, Spokoynie siedzieli po-
dług dawnego Zwyczaiu, Wszystkim trzeba otworzyć Oczy, y Uderzyć natychmiast
Nieprzyiacioł, y wykorzenić, potym gdy nastąpi uspokoienie szczęśliwe będziemy się
w Pokoiu Zwycięstwa cieszyć, teraz odebraliśmy wiadomość. że Hetman W. Litt.

Zaczytkie;

złączyłsię z Generalnością Waszą, do tegoż List pisaliśmy, z którym wraz
Starayącie się, uderzyć na nieprzyiacioł, żebyśmy y Wam dać mogli pochwa
łę. Wiemy dostatecznie o Waszey Przyiaźni, y Nayiaśnieyszy Porty
Za, do którego Zanosiliście Prośby, Ten nad Siedmią Królestwy, y nad Me
chą będący Monarcha y Panem, y na wszystkie Świątobliwe Modły
Żąda po Was Tego, maiąc zas pewnośc, o Waszey Stateczności y Mo
cnieniu się coraz większym, wyrazić niepotrafi; Z Obfitości Serca ukonten
towania Swego, w Czym abyście trwali, wszystkie siły Swoie łączyć, z
Wami deklaruie, Jeszcze przed wydaną Deklaracyą będąc pewny Waszey
Przyiaźni. Nayiaśnieyszy Cesarz, wydał teraz z Ust Swoich pozwolenie
aby Krasinski, y Potocki, iako Goście w Kraju naszym Znayduiące się,
wiadomi będąc przez Lat trzy naszey Przyiaźni, dali Nam Swiadectwo że
Wam dobrze Sprzyiamy, na Ręce których, List nasz teraz posyłamy, aby
Wam wszystkim pokazali nieszczerość y nieżyczliwość, owszem iako
nayżyczliwsze dowody Przyiaźni poznaliśmy y doswiadczyli, Zacnym Kra
sinskiemu, y Potockiemu Wyprobowanym Przyiaciołom Naszym, daiemy
na Wolą wyiście do Kraju Swego, którzy wyszedłszy, y przed Wami Staną
wszy, o wszystkim co z Nami przez Wszystek Czas umawiali; z Jakie
Onych też były przyczyny Uczynią przed Wami dostateczną Relacyą,
nad to opowiedzą wszystkie te Czynności, które od Zaczęcia aż do tego
Czasu, dla Zaszczytu Narodu y Stałey Przyiaźni z obopolnie do iak naylepsze
go końca prowadziliśmy, y dalej prowadziem, Szkodzącym zas Wam
Nieprzyiaciołom, abyście iak naymocnieyszą Dywersyą uczynili; Listem
teraźnieyszym obliguiemy, a gdy Bog Szczęśliwie Zaprowadzi Krasinskiego
y Potockiego do Was, o wszystkim co w Liście namieniono będziecie wia
domi, Spodziewamy się że Nas wzaiemnie uwiadomicie, y responsować
będziecie. Na koniec niechay Wam Bog dopomaga, abyście według
Praw, y Wolności Waszey utrzymali się. Działo się w Bazardzyku
7 Xbr. 1185. Roku według Tureckiego Kalendarza

Sequuntur Pieczęci Sołtańska y Weyzerska

List podobny do Obywatelow W. X. Litewskiego, d. in Anno et die
Pisany y posłany

Senatorom, Dygnitarzom, Urzędnikom, iakoto Xiążętom Biskupom
Hetmanom y Wszystkim Litewskim Panom Zacnym Uczciwym
Godnym poszanowania y Wszelkiey nad Woyskiem Kommendzie
y wszystkim Obywatelom Xięstwa Litewskiego Przyiaciołom, Nayia
śnieyszey Porty. Zdawna w Stateczney Przyiaźni trwaiącym.

Dotąd Starodawna Przyiaźń Wasza, między Nami trwała, y dotąd
nam iest wiadoma, trzeba więc: abyśmy z pomiędzy siebie nieprzyiaciela
wzaiemnego wykorzenili, y spokoynie w Kraiach swoich Zostawać mogli
teraz zas wspólną między sobą uczyniće Radę, iakowym Sposobem, pognę
bić można nieprzyiaciela. Wolą swoią Radzie chcieyście nas Uwiadomić
abyśmy niedali Spoczynku nieprzyiaciełowi, owszem wy z iedney Strony
My z drugiey maiąc od Was wiadomość tychże nieprzyiacioł prześladować
będziemy, wiemy My o tym, że Wyto dla Szczerey Przyiaźni Nayiaśnieyszey
Porty

Porty na nieprzyiaciela wspólnego powstali się, potrzeba więc, abyśmy wziąwszy się za Ręce, iednomyślnie wzwyż wspomnionego Nieprzyiaciela Zgromić mogli, Ta Przyiaźń Wasza która nam iest wiadoma oprócz niektórych między Wami Osób, tak nam iest Szacowna, że One więcey Sobie poważamy niżeli Cały Świat, iże nikogo oprócz Was niemamy Sobie przyiaźnieyszych z tym się oświadczamy, Żeby zaś wszelka nastąpiła w Przedsięwziętych Zamysłach pomyślność, Ja Weyzerską Mocą z Rozkazu Nayiaśnieyszego Padyszy wszystkiemu Duchowieństwu prosić Pana Boga Zleciłem. Samemu zaś Nayiaśnieyszemu Padyszy o Waszey Przyiaźni, y o Potyczkach z Nieprzyiacielem pokilka krotnie doniosłem, y Listy iakowe od Was były, z Wiadomościami odesłałem, O czym dowiedziawszy się Zupełnie Nayiaśnieyszy Padyszа, wyrazić niepotrafię iak był ukontentowany y roskazał mi Listem swoim, abym Wam to doniósł przez Pismo, że Sam Nayiaśnieyszy Padyszа modli się ustawicznie, aby Slepota padła na Nieprzyiacielskie Oczy, Jakie Listu Cesarskiego było pisanie, to prawie co do Słowa w moim do Was wyrażam y posyłam, gdy to Bóg Sprawi, że ten List w Ręk Waszych doydzie spodziewam się że w Przyiaźni Nieodmienney trwać będziecie, Nieprzyiaciela wspólnego wykorzeniać starać się nieprzestaniecie. Działo się etc. etc.

Pieczęć z Podpisem Cesarska y Weyzerska

Kopia Ordynansu Imć Pana Bellinga Generała Pruskiego Rządniczemu wysłanym na Exekucyą do Prowincyi Pruskiey w Woiewództwie Pomorskim danego 1772. Roku d. 14go Lutego.

Ponieważ za Pierwszym Ordynansem wyrażoney kwoty Żyta do Choynic nieprzystawili, Za które by Pieniądze im Zapłacone były przeto Underoffiсyera z Dziesięcią Husarami wysyłam na Exekucyą, y którzy dotąd rzeczonego nie przystawili Żyta, y początku nieczynią, maią tym kommenderowanym Żołnierzom, Wolny Obrok na każdego Konia codzień dać Owsa Miar Trzy, Siana Funtów Osm, Słomy Funtów Osm, iako też iesć y pić dla Ludzi tyle ile potrzeba będzie, oprócz tego Offiсyer ma dostać na każdy Dzień Złotych Cztery ciężkiey Monety dobrey Under Offiсyer Złotych Dwa ciężkiey Monety, a prosty Husar Pułzłotego, Jakowa Exekucya trwać będzie, w tym ustanowieniu do Dni Osm, a po wypłynieniu tych Dni ieżeli Żadnego Starania w oddaniu Żyta czynić niebędą tedy tymże Samym Żołnierzom dubeltowa Płaca ma dochodzić, w każdym Dniu y Tygodniu Co się rozumieć ma w Ogólności. Ta rzeczona Exekucya niepierwey ustąpi, aż Żyto przystawione do Choynic będzie, Exekucya zaś nieustępna od Dni Osm do Dni Osm, Co raz wyższey płacą swą exekwować będzie na to ieszcze Sprzeciwiaiących się Possessorów ma moc Zabrać z Sobą, y pod Aresztem do Poznania Transportować. Datt. w Schocken d. 14 Febr. 1772. Ao.

Belling

(L. S.)

Kopia listu WJPa Mokranowskiego Gen[era]ła Leytnanta *** Inspektora Kawaleryi JW Janowskiego do J.W.
JMP. Pułkownika Pisarza Nadworn[ego] Koron[nego] etc. Marszałka Związkowego Kortyi pisanego d. 15 Apryla 1769
z Chrystyan Pola.

Jaśnie Wielmożny Mći Kochany Dobrodzieju

Nie iako delegat od Króla y Senatu piszę do Mego Dobrodzieja ale iak poufały y dobry Przyiaciel
W.Pa upewniam że zawsze w Sercu Swoim uznaiesz mnie za człeka który nad wszystko Oyczyznę
swoię kocha z śmiercią że wraz wygaśnie. bezpiecznie tedy zemną postępowac Sobie możnaż
a Ow wzaiemney ostrożności która gdy poufałe będzie między nami traktowana Oyczyznę możemy
uszczęśliwic miły przyprowadzić pokoy co Bog nagrodzi a potomność sławić będzie, czekam te
dy od [...]ch Dobrodziejow naznaczenia mieysca, gdzie się widzieć mamy. Za Sobie bezpieczeń
stwo [...] WMPnow upewniać że gdziekolwiek znaydować się będziemy przez wszystek trakt
negocya[cyi] Naszey od nikogo hostilitates nie nastąpią. Za zas Tam wręce wasze oddaię się
pełen u[fno]ści w cnocie Waszey a proszę mieć tę wiarę że dobro publiczne iedynie mam przed
oczy[ma] [...]ydę nigdy nieprzestanę z winną konsyderacyą szczerym J.W.Mu A Mokranowski.
D[o] J. W. Mći D.

List WPana do Baru Mieysce publicznym Aktom Konfederacyi związkow Woyska zaszczy
cona przez Mći Pana Suszkowskiego Porucznika przywieziony y ztamtąd umyślnie przesłany mieysca
dosięgł mnie na ukrainie z Woyskiem Partyi tuteyszey zemną złączonym będącego. Jest to
moim ukontentowaniem w tak okropnym y nieszczęśliwym stanie Rzpltey dobrych y cnotliwych
Obywatelow y samego WMPa dawnego Przyiaciela przychilne odbierać oswiadczenia gorliwą dla
dobra Oyczyzny uznawać robotę. Za zas istna y pewnieysza czynność naszych pomyślności liczna
zgromadzaiących się do Obrony Wiary y wolności nayswiętszych darow y zaszczytow imprezie y odwa
żnie iednoczących się y sprzymierzaiących obywatelow y Woyska partyi tuteyszey iest zemną złą
czone. Odezwa WMPa y oswiadczenia Przyiacielskie zadziwiaią wielu tych naybardziey kto
rym są znane Sentymenta WPana y obowiązki Konfederackie y przysięgą wraz zemną stwierdzone
tych wypełnienie y dotrzymanie wiary zaprzysiężoney Bogu y Oyczyźnie było iest y będzie moim
celem: Jestem Kochany Dobr: Swiadkiem czystych myśli y Sentymentow moich bom ie wyiawił wpierw
szych początkach y zamowach tego do Konfederacyi: Dałem dowody w Białym Stoku y Brańsku nie
przyimuiąc do Konfederacyi Podlaskiey punktow przeciwnych, proiektu z Warszawy przysłanego
y w Radomiu y w Warszawie opponuiąc się przeciwnosciom y gwałtom tak okrutnym, miał bydz
podzwignieniem y zstwierdzeniem praw y Swobod Narodowych na zniszczenie Kommissyi nowey y scho
dowey Jurisdykcyi w Rzeczy niepraktykowaney a na przywrocenie posrzednicy inter Maiestatem
et Libertatem władzy Hetmanskiey etc. Że nad wolą y spodziewienie całego Narodu przeciwnie
Zacyste y Cnotliwi Polacy dobrzy Obywatele zostali zdradzeni y oszukani iest to dobrze wiadomo
WMPu Teraznieysze stany na mnie upzar urzędu Marszałkowskiego rozumiem iż w Sercu y Sen
tymentach WMPa ma swoie przyiście y poważenie w całey Europie y Oyczyźnie Naszey nie iest
dość aprobowany i owszem od Naypierw: Potencyi Chrześciańskich nam przychylnych za ważny przy
ięty y uznany z powinszowaniem w Listach zagranicznych y od J.O. Mći Pa Baszy Chocim
skiego do mnie przysłanych. Spodziewam się po affekcie y przyiazni WMPa zadawnioney
że oswiadczenia tego są rzetelne w sercu, y mam nadzieię iż godnego y Cnotliwego Męża

obowiązki w delegacyi teraznieyszey / o ktorey WWP. donosisz / dobre y przyiemne pokazywały
owoce / y sam Pan z pociechą y ukontentowaniem zaczyiesz gdy w nich niebędziesz zarazy y szkodli
wosci Radomskim y Warszawskim podobnych: Czas y mieysce pokaze z Woyskiem gdzie będzie nay
przystępnieysze za wspolną radą y zezwoleniem należących do Rad Konfederackich y Woysko
wych Osob ktorą miłość Boga y Oyczyzny dziś pomnożyła y przysięgą uroczystą przez przy
słanych z Białey Cerkwi Posłow wykonaną ziednoczyła, może zaś pewney szczerości moiey
y przyiazni nieodwodney a Osoby swoiey zdawna odemnie kochaney y poważney rowne bezpie
czenstwo o czym upewniam y iestem iednostaynych Sentymentow trwałością. WWPa Szczerze
Zyczliwym Bratem y Nayniższym Sługą. J. Sudawski S.N.K. M. Związku Koronnego
List powtorny do WPa Mokranowskiego Aydanowskiego od J.W. WP. Marszałka Ow[...]wego
dnia 6 Maj 1768 / z Winnicy Pisany po danym responsie na list WMPa p[...]iące do
Białey Cerkwi y będąc w Marszu z Woyskiem pod Hasłem wiary y wolności scisle zbroy[...]gromadzą
cym się. Dwa odebrałem raporta wspierzyiach od WP. Regimentar[...]tyi Kon
federackiey Syna Mego y WMPa Gyzyckiego Pułkownika o trzech mężnie y szczęśli[...]woien
nych z Woyskiem Moskiewskim nie tylko podiazdowych potyczkach ale tez o gwałtownym krwa
wym attaku Woyska Konfederackiego w starym Konstantynowie przez Woysko Moskiewskie
odprawionym, y o zwycięstwie szczęśliwym y chwalebnym Naszego Woyska, przy ubiciu Komende
ruiącego Majora y samego Generała czyli iakiego Kompana iego Orderowego smiertelnie Kar
taczem z Armaty bleyzerowanego y kilku set położonych Karabinierow Moskiewskich y Huzarow
y wielu Dunczow: Tu przybywszy odbieram cztery raporta ieden po drugim, pierszy o Maszeru
iącey Moskwie do Połonnego y o innych mieysc Drugi y trzeci o potyczkach z niemi krwawych
o rabunku przez Dunczow Wsi Terespola paleniu Domow Zabiianiu okrutnym Zon y Dzieci
tych Nachty y Kompanij Chmielnickiey Nadworney ktora weszła w konfederacyą y związek Woyska
Reyteradzie Naszych z pod Terespola Armatami zasadzką zrazonych a dawniey o gwałtownym
zabraniu w domach własnych w Konstantynowie pod czas Nabozenstwa Nachty y tamze w Kon
stantynowie zrabowania Kosciola OO Kapucynow y o bezbożnym Krzyzyfiksa Xtusa Pana po
rąbaniu. Czwarty zaś iak attakowali Chmielnik iako zgromieni pobici y douciekali przy
Bruszeni. Dla dokładnieyszego w tym uwiadomienia przyłączyłem excerpt raportow WMPa
Pułkownika Gyzyckiego y moiego Syna Tych postępkow Woyska Rossyiskiego y gwałtu
w Naszym Kraju pod czas delegacyi WMPa czynionych pokazuie się oczywiscie iz y WP.
obłudnym upewnieniem y przyrzeczeniem bezpieczenstwa, o czym wyraznie asekuruiesz iestes
zwiedziony y za nas od zdrady w Kraju y Obywatelow od tak wielkiego ucisnienia Zaborow y
rabunkow, te upewnienia WPPan dane a przez niego nam doniesione nie zastaniaią. Ten zaś
Lud Rossyiski y iego Komendanci Sposobow nie Kawalerskich y Woyskowych lecz zdradzieckich
y Rozboyniczych zroszeniem krwie niewinney Obywatelow Naszych zazywa y okrucienstwa nie
chrzescianskie codziennie pomnaza y pokazuie przeto zadam od WPPa y dopraszam się azebys Pan
po Bratersku y Chrzescianksku przestrzegł y doniosł co się to znaczy a tych swawolnych grasan
tow Kraju Naszego ucięzycielow pomogł iako dobry Obywatel dobrą radą y rzetelną przestro
gą kazał a z Kraju iako nayprędzey iako nieprzyiacioł y gwałcicielow Praw Narodowych wy

goniac

8

rozgewäi. Mamy tego dobre iuż początki y przykłady [illegible] za pomocą Boga w kilku mieyscach pro[illegible]gnali hostes. bezwstydnie zachowuiąc się uciekły z pod Chmielnika do Połonnego [illegible], y tam to[illegible]ie Tedem zakładaią extorsye szkodliwe y ucążliwe czynią zarabiaiąc ażeby [illegible] [illegible]towani y prześladowani od Naszych nieprzyiaciele y Buntownicy w Kraju wolnym. Dlategoższ [illegible] [illegible] uszczęśliwienia y ubezpieczenia Krajowego iak iest w liście y upewnieniach [illegible] powinien [illegible] tamą tych gwałtów y okrucieństwa które oni wyciskaią y zatem napełnione serca y umysły [illegible] [illegible]dych Obywatelów y Woyskowych lub do ostatnich prowadzi [illegible] y rezolucyi a te iak będą desperackie cięższe y krwawe uczasz WJP. wynoże Bogu y Oyczyznie a będą wodpowiedzi [illegible] [illegible] są przyczyną tego Bóg mocny y miłosierny błogosławić będzie usiłowaniom zawsze [illegible] nieprzyiaciół Wiary y wolności ia iestem w niezmiennych Sentymentach &c.

Manifest.

Wypis z Xiąg Grodzkich Winnickich Wtwa Bracławskiego Roku 1768. Mięsiąca Maja 5. Dnia

Przed urzędem y Aktami ninieyszemi Grodzkiemi Winnickiemi J. Urodzonym Janem Sedleckim Instygatorem y Namiestnikiem Burgrabstwa Grodu Winnic. Stawiwszy się osobiście JWP. JMść P. Józef na Pułaszu Kostrach Grabowie Horbaczy Małey y Wielkiey Audynowiczach Hołubcza Puław[s]ki Pisarz Nadw: Korn: Starosta Warcki &c. Towarzysz Znaku Chorągwi Husarskiey Królewski Pułkownik Kawaleryi Orderu Krzyża S. Marszałek Związkowy Woyska Koronnego Imieniem ten solenny Manifest do dawnieyszych stosuiąc Manifestów zanosi y całemu Swiatu do Wiadomości y uwagi podaie Iako wskazie pierwszych zamysłów y Czynności swoich JW. Manifestuiący Wiarę Wolność y Prawa Narodowe Stawdawne mocą siłą exotyczną y zdradliwą Niewinnością niektorych osob wiedney Łdze y Zmowie z Xiążęciem Repninem Posłem Rossyiskim będących fakcyą y Intrygą Dyssydenckią samych ze tey Oyczyzny odrodnych y niezbożnych Synow Gwałtownie y y podstępnie do Zniewagi przyprowadzonych całe zniszczonych et actus detestabiles et monstrosos przemienionych uczynił przy podniesieniu Jeneralney w Barze Konfederacyi y na Stwierdzonym Związku Woyska na Obronę Wiary Swi. y Wolności z Rzeczypltą Skonfederowaną z Przymierzonego.
Publiczne Przymierzenie Przysięgą w Woysku y z Stanami z Konfederowanemi Rzeptą uwszyście uczynione ztwierdzone iako do ostatniey krwie kropli Wiary S. Wolności y Praw narodowych z Woyskiem Koron. y Cnotliwemi Mężami y obywatelami krew lać y Życie łożyć przy obronie miłey y Ukochaney Oyczyzny gotowemi. Iuż ztemi zwody y Rezolucye podtenczas w Radzie y poselstwa ustawy potrzebne Deputacye y Woyskowe rządzenie expedyować y to co Publicum concernit, y co do wszystkich należy wraz ze wszytkiemi y przybranemi do Rady Konsyliarzami czynić y sprawować, tak gdy teraz odebrał Listowną odezwę od JMci P. Mokranowskiego Stg Janowskiego Jako delegata z Rady z Senatu Warszawskiego z doniesieniem iż do z Konfederowanych Rzeczypltej w charakterze Delegata czy [illegible] iescze y Jako ówym y Konfederacyi Bespieczenstwie upewniony wyrazu a tego bespieczenstwa przymierzeniu nie iest dotrzymane y owszem wtym czasie delegacyi iego Nayurzędsze y Nayokropnieysze Hostylites przez Woysko Rossyiskie y niektorych swoich obywatelow Komendantow Partyi Podolskiey a osobliwie JP. Dzieduszyckiego Czesnika Koron. natenczas Regimentarza Partyi pomieniony wraz z dowodcami Woyska Rossyiskiego na Zniewagę y Zniszczenie Konfederacyi y Związku Woyska w Zmowie y Konspiracyi będącego Dzisiey iuż teatrum belli w Kraju wolnym y niewinnym [illegible] [illegible] y [illegible] zbroyną mocą y siłą Woyska Rossyiskiego otwarte gdy po zaszłych aktach Barskich y podniesioney Męznie y Chwalebnie Konfederacyi y Związku Woyska Uczyniona Konspiracya na

Zniesienie

zniesienie tak zb[illegible] świętobliwych aktow na Grodzie Łapanie więzienie w Charesztu y pod Karau-
ł, branie [illegible] cnotliwych obywatelow, z konfederowanych y Ich Wodzow Konsyliarzow Officerow
zostan[illegible] odkrytosią ale tez y z samych Istotnie wykonanych y na roznych Mieysćach czynio-
nych [illegible] y bitw krwawych naprzod pod Husyatynem między podiazdem JW. Manifestanta, Pod Komen-
dą JMci P. Potockiego Regimentarza będącym a JMci P. Dziaduszyckim y Partyą w iego Komendzie ponie-
wolnie będące porattrzymaniu y wzięciu w areszt, Postow od JMci Marszałka Związkowego Woyska Koronnego
Destynowanych, azeby według swoiey przysięgi y przyrzeczenia idącey Oycacz uczynionego na Liberacyą
z Podaresztu y wart Rossyiskiego Woyska JWJP Czackiego Podczaszego Koron: na oswobodzenie y uwolnienie
Kraiu od tak wielkich uciskow y gwałtowności Zgrzyść się z JMPanem Manifestantem czego uczynić Zapomnia-
wszy swoich obowiązkow y przysięgi niechciał y na niewinnych Wiary S. Katolickiey y wolności utrzymuiące
rzucił do oręza y broni y krwie niewinney rozlania na ten czas dał przyczynę y sam z hanbą y konfuzyą z placu
uszedł, wiele zas bardzo kosa Oyczyzny Wiary y Wolności Kochaiących tegoz samego dnia y nocy do JMci Marszał-
ka przyszło y przysięgę na obronę Wiary y wolności y tyże nocy Towarzysz z Listami do JMci Dziaduszyckiego
za Panem Witem ku Warszawie wysłany do Niniejszego JW Manifestuiącego się przyiechał z ktorym zdrada
y Konspiracya okryta potey skuyi Woyska Moskiewskie Marsz swoy ku Winnicy y Barze obrocity y offi-
cerowie Komendanci Listami y Raportami swemi ktore się w Ręce Konfederacyi dostały wyiechali zdrad,
y ułozenie Sekretne na Konfederatow machinacye, gdy nazywaiące cnotliwych obywatelow y Mężow Wy-
borowych buntownikami rozkazuiące prześladować, znosić, łapać, więzić, y inne uciążenia czynić, iako się na
wielu mieysćach zyściło, gdy z Domow własnych z Kosciołow Grodow y Kancellaryi Gwałtem Woysko
Urzędnikow y Szlachty zabierało, okrucieństwa y więzienia wielkie czyniło, Woyska konfederackie przestrze-
gaiącego swoiego Kraiowego y własnego bespieczeństwa do bitw y potyczek krwawych prowokowało w
Konstantynowie y Stawym y Chmielniku Mieczem y ogniem gwoyę attakowało y lubo te attaki y bitwy
z pogromą Woyska Rossyiskiego y z Stratą się wielką Ludzi uczynionych szczęśliwie odprawione pokarały z
Męstwem y odwagą Rycerstwa Polskiego przeciwko bez krwi rozlania niewinnych wspoł Brać nie obeszło
gdzie chwalebnie na Placu w obronie Życia sławnego Wiary Swięt: Rzymskiey y Katolickiey y Wolności
polegli, niektorzy w niewolę wzięci Wielu zastali się w z własnych Domow gwałtownie pobrani y wielu
mieysćach Dobrach Grodach y Kancellaryach wiele y od wiekow nie praktykowane uczyni Krzywdy
y gwałty nawet Swiątnie Pańskich Kosciołow Klasztorow Rabunki w Kościelnych apparatach
y Duchownych wiele rzeczy zabierania Iako Prezentu w Grodzie Łatyczowskim uczyniona odebranych
od Dancow apparatow Kościelnych swiadczy Inne znaczne Obelgi Szkody y napaści Wszelakie
go od Woyska Rossyiskiego czynione przymusiły y przymuszaią wolny Narod y Niewinną Apłę y
Woysko w Związku będące prawem natury y prawem wszytkich Narodow y Krolestwom przyzwoitym
brać do obrony do ktory iakoży Sprawiedliwie Staropolską Cnotą y odwagą Konfederowana Apła
Zatrata tak przed Całym Niebem y Swiatem y przed NayJasnieyszemi Cudzokiemi potencyami y
wszytkiemi Narodami Stosuiące się do Zaniesionych dawnych Manifestow y Deklaracyi Konfederac-
kich otoż wielkie Krzywdy napaści y podstępy Gwałty Kosciołow Inwazye y krwawych potyczek
y bitw prowokacyi, y krwie niewinney rozlania, Kraiu ludzkiego Zniszczenia y Pustoszenie Senatorow
y posła z Rady Seymowey po Nieprzyiacielsku wzięcie y Zagranicę wywiezienie, y dotąd niewypu-
szczenie Gwałcenie y Złamanie Praw Narodowych Praw Krolestwu y Traktatu oniewaznie wszytkich aktow
w Transakcyi y ustaw iakim kolwiek kształtem Tytułem ktorem pretextem Calkata libertate et jure ve-
tandi Przeciwko prawu y Wolności czynionych Modo Speciei et Titulo quovis Formowanych następcy tu
Solenny zanosi et publicum wydaie Manifest, y na uwiadomienie Universorum oprzerzeczony JMci
P. Marszałka Ziem Janowskiego Deklaracyi y Iego Korrespondencyi y na nie Respensach y odpowiedzi Listy Pierw-
szy tu ozdaiące się ktory tenor iest talis

zniewagi napaści y ukrzywdzenia od woyska Rossyi: Napełnia to cały świat podziwieniem [illegible] nas zaś [illegible] et gemitu w nayużalszym trzęma żalu y umartwieniu, że narod wolny y nieuimpi obywatele po tak [illegible] y nie[illegible] rozmaitym uciskow ięczą ciężarem. Niechże teraz [illegible] malanie cnemi tas twardeyszego kruszy y przymiena wlez obręk zdrowie każdego prezacnego tey Rzpltey obywatela, ktory w niepokonanym męstwie y sławie dziedzictwo morza mi granicy, a [illegible] Państwa mężnie y odważnie od upadku broniąc chwalebnych dzieł y waleczności swo ich pamiątkę dziejom zapisał. Niech wzbudzi Stara Polska cnotę przykładami mężnych przodkow swoich od [illegible] tan iak nayprędszego strapioney Oyczyzny, ktora się naszym polecaiąc affektom doprasza się w tey ostatniey toni [illegible] powinney miłości. Patrzy na nas Bog iak też w iego sprawie postępiemy powinna czynnościom naszym gotuie nadgrodę. Za nas Stan Duchowny wszytkie zakony y zgromadzenia pobożnych chrześciańskich osob modlą się y czekaią od nas skutku uroczystych obietnic na rzecz S. oswiadczonych, zachęcaią nas na owe sławne męstwa odwagi y waleczności przodkow naszych, y po wadzą do iak nayprędszych y nayżwawszych rezolucyi, kraiow naszych rozległość urodzona do czynow woiennych skłonność y sposobność stroiera nam drogę y plac, ukazuie [illegible] do obrony wiary y wolności; Niewinność nasza y sprawiedli wość błogosławienstwo Boskie tuż nieomylnę mamy do obrony praw przyzwoitych wszytkim narodom. Znosiliśmy cier pliwie y znosiemy wielorakie krzywdy, zachowuiemy traktaty [illegible], artykuły y obowiązki ktore Poseł Rossyiski na uszczer dę Narodu naszego tyle razy zuchwale przeponiada, ostrzegaią nas wszytkie okoliczności, grożą nam upadkiem y niewolą brać się więc y gotowac należy do ratunku wdzięczności po bratersku po chrześciansku, a sposobić się po obywatelsku, do obrony Oyczyzny społney Matki Naszey, w iedności konfederacyi zgodney szczerey y nieobłudney. Jakoż to być powinno początkiem y fundamentem dzieła naszego, przy ktorym pewną pomyślności, y skutecz[illegible] czynow woyskowych przyrzeka my, y obiecuiemy wszytkim z nami się szczerze łączącym, o co amore Patriae obliguiemy. Kto dotknięty się prawdziwym synem Oyczyzny liczy, kto wiarę S. katolicką Rzymską, wolność sławę y honor narodu swego kocha, niech się z nami łączy, y przy bywa cum amicis, ażebyśmy bene uniti et armati uwolnić się mogli a tanto cruda et despotica [illegible]; wolny y od nikogo nie zawisły pendujący Narod nie iest servile mancipium, o gens inclita et clara propago Lechi, Stara Polska podaymy [illegible] Polakow przod kow naszych odwagę męstwo y [illegible] a pokażemy tych samych cię [illegible], ktorzy nas [illegible]mu dopuszczon męstwa: Zatym woysko koronne mężnie wiarą y miłością zagrzani y napełnieni, cives armati, [illegible] dalszych nieszczęśliwości dla przywrocenia sławy, y pierwszych ozdob krolestwa, dla całości praw, y miłey zgrom[illegible] obywatela bezpieczen stwem wolności, trzymac pro scuto et clipeo niewinności, na obronę wiary y wolności bierze [illegible] dobywa, ażeby wszyscy korony y Litew obywatele, o tym skonfederowania y związku naszym ex [illegible] libertas y dla u wolnienia od woysk exotycznych y forażyow nieznośnych, domy niszczących ubożących uwiadomieni byli, y od [illegible] et gremium foedita Rzpltey przybywali y stawiali się. Urodz: Ordynat Potocki y Zamoyski Myszkowski [illegible] Starosta Białocerkiewski, y inni pogranicczni Starostowie, ażeby cum militaribus copiis łączyli się z nami [illegible] universalami [illegible] starostowie [illegible], ażeby sołtysow wszytkich [illegible] lub z nich konnych pachołkow cum apparatu bellico stawili obliguiemy: Tak zbroyni godni waleczni mężowie na obronę wiary, y wolności sprzysiężeni [illegible] kerowie Orderu Krzyża [illegible] ażeby cum [illegible] militaribus et apparatu bellico według ordynacyi uczynioney ad [illegible] iak nay prędzey przybywali. Tek[illegible] woyskowym [illegible] wszytkim Polskiego y cudzoziemskiego zaciągu, ex [illegible] władzy mnie teraz powierzoney zalecam, y obliguię, ażeby [illegible] obyś impeditis iak nayprędzey ad [illegible] Polonas tam gdzie się znaydowac wszystkim będą, na radę w trudniyszych okolicznościach potrzebną y na ratunek Oyczyzny przy bywali, a to pod animadwersyą woyska. Dat etc.

Akt Konfederacyi Barskiey

My Rady Dignitarze Urzędy Szlachectwa y obywatele Korony Polskiey Prowincyi Małopol skiey Woiewodztw Ziem Powiatow na ratunek Oyczyzny Wiary S. y wolności, Praw y swobod Narodowych do upadku nachilonych podzwignienia zgromadzeni.

***

Kiedy wolne y nikomu niepodległe Narody Polskie losem teraznieszczęsliwym wprzeciągu tych lat
kilku od Smierci Nayiaś: Augusta 3 Krola y Pana dobrego y poboznego swobodnie y miło panuiącego, do
smutney — y okropney przyprowadzone postaci poznaią iako pierwsze sub interregno praw przestępstwa y zgwał
cenia, cierpliwie znoszone y dissimulowane dały pochop do tym srozszych y gwałtownych okropnosci ktore
cały swiat zpodziwieniem a wszystkie Narody y Kraie zdumieniem y zalem napełniły. Duch
władzy y panowania pragnący wzgardziwszy nayszacownieysze dary y kleynoty Wiary S. y wolnosci y ro
wnosci przy pomocy Woysk Rossyi in[illegible] Republica wprowadzonych, Prawa Narodowe, przymierza, y
Traktaty, targać y znosić odwazał się, Cnotliwych Obywatelow, y wielkich Męzow, a w tey Rzeczypo
spolitey zasłuzonych, Wiary Swiętey y wolnosci utrzymuiących, zniewazać, ponizać, y przesladować. Ne
tmanowo władzy: J. O. Xcia Jmći Radziwiłła, Wwdy Wilen. Męza z imienia y zasług własnych w tey to Rzpltey
znakomitego z Urzędu y godnosci senatorskiey z fortun znacznych y honorow wyzuć y na wygnanie niewinnego destyno
wać, Woyskiem Cudzoziemskim y Nadworną milicią z własney Oyczyzny wygnać osmielił się, a coraz głębiey y gwałto
wniey postępuiąc na Ruinach y odmianie Rzpltey całą zamysłow swoich strukturę załozył, ktorą wyszukanemi sposo
bami, pod pozorem deklaracyi Dworow Cudzoziemskich y Konfederacyi poniewolnie w wielu Woiewodztwach y Ziemiach mocą
y siłą Woysk Rossyi czynionych y wymuszonych chcąc utwierdzić Narod cały wzruszył, y zamięszał Nieszczęsności dzieł
y zamysłow swoich tegoz Woyska Rossyi y Xcia Repnina Posła, Zukrzywdzeniem y Niesławą Rzeczy władzy y rządow
podał. Poczuł to y poznał iak iest zwiedziony y oszukany cały Narod podał całemu Swiatu do poznania, y wiado
mosci Manifestem Solen[illegible] in publicum wydanym postępki y gwałty w tym Protestowie niepraktykowane Contra
jura Gentium et jura Regni [illegible]skiem pomienionym Rossyi wydonane, Seymikow po Woiewodztwach, Seymu w War
szawie zgwałcenie, godnych zacnych Obywatelow, iako to JMP. Zaskiego Podcz. Sieradz. takze JMP. Korwchowskie
go, Czesnika y Konsyliarza Kaliskiego y Jnnych Obywatelow Posłow y Kommissarzow wzięcie w Arest y pod War
tą Moskiewską y Kozackiego Woyska trzymanie, a podczas rady Seymowey, Warszawy Miasta Stołecznego Woy
skiem pomienionym ob[illegible] y obłezenie, y w tym obłezeniu zgromadzonych na radę Senatorow y Posłow w
obłęzeniu y niew[illegible]nie, a po zaczętey radzie sposobem gwałtownym Nieprzyiacielskim J. O. JW. Krako
wskiego y Kijowskieg[illegible] Kudziesz Wwdy Krakow. Hetm. Poln: Kor. y W. JMP. Rzewuskiego Sy Dolinskiego Posła
z Pałacow y rezyd[illegible] Seymową y bezpieczenstwem publicznym zasczyconych o pułnocy wzięcie, y zwłaszcza
wy pod Arestem [illegible] Woyska Rossyi Moskiewskiego y Kozackiego wyprowadzenie, y do tąd iako Niewolnikow y
Kryminalistow [illegible]zystoyne traktowanie, po ktorych wzięciu z rady Seymowey y tegoz Seymu zniszcze
niu y zerwaniu, przez zaszłe Kontradykcyie y oppozycye, tegoz Seymu sine activitate będącego, z naznaczeniem in
favorem Dissidentow niezwyczayney Kommissyi zalimitowanie, niebędących w Warszawie Osob niektorych na tą nową
formę rady wyznaczenie y pod Konwoiem Moskiewskiego zołnierza ad Sladem Patria sprowadzenie y do podpisu
Traktatow Naygorszych, y Nayszkodliwszych z Dissidentami, na obelgę y ponizenie Wiary S. Katolickiey Rzym
skiey, y zniesienie Praw Starodawnych Jagellonskich, Statutow Koron. y Lit. Konstytucyi, takze Xstwa Ma
zowieckiego y innych Prowincyi, przysięgami Krolow, Traktatami y Paktami stwierdzonych przymuszenie,
Kraju całego y Dobr Biskupstwa Krak. y innych roznych Obywatelow przez Woysko Rossyiskie niszczenie y
niezmierne pustoszenie, rabunki, takze oppressye bicia inkarceracye y zaboie Szlachty y rowney Kondycyi Oby
watelow Furazow gwałtownych wyciskania y wodległe mieysca bez potrzeby sprowadzenia a potym
tych ze Furazow y zboz na swoy zarobek wyciśnienie, i z [illegible] kurzyum znacznych Summ Kapitałow sprzedawanie,
Miast Stołecznych Lwowa y Zamoscia takze i innych przez to Woysko Rossyi obłezenie, y Summ pieniężnych
na okup, y kwatery destynowanie wymaganie, y inne wielkie niezliczone, y gwałtownosci Contra Jura Divina et
Humana Reipublica Contra Jura Gentium Zuchwale y złosliwie popełnione, y coraz więcey y bardziey szerzące się, ostatnią
zgubą i ruiną Kraiu upadkiem wiary y wolnosci grozące, wzruszaią cały Narod y Nas wszystkich, do obrony,
tą rezolucyą, ktorey sławni y mężni Przodkowie Nasi w podobnych razach y zamięszaniach zazywać zwykli
byli, pobudzaią: przypominaią Nam takze liczne y szczęsliwe zwycięstwa osobliwie po Konfederacyi Tyszo
wieckiey

10

Tyszowieckiey nastąpione a wiekopomnie pamiętne. Płacząca y umieraiąca Oyczyzna naszym się Synowskim
poleca affektom dopraszą się w tey ostatniey toni winney miłości, Modlą się za nas Kościoły y czeka skutku w
uroczystych obietnic, na Krzyż S. oswiadczonych, oczekuie Swiat cały co o nas ma powiedzie, czyliśmy go
dne Przodkow Naszych plemie czyli Synowie wolnosci: Potomnosc iak naydalsza troskliwa o Nas czyli
Jmiona Nasze z Chwałą Czyli z Chanbą y plamą następuiącym ma podac wiekom: Pobudzaią nas y za
chęcaią chwalebne y sławne Męstwa, odwagi, y walecznosci, Owych Cnych Polakow, Mężow [illegible]
y wielkich orężem y szablą Polską Nieprzyiacioł gromiących, tych więc przykładami przez tak wielkie
y ważne pobudki, prawem Naturalnym Kazdemu Narodowi pozwolonych Zabieramy się do obrony Wia
ry S. y wolnosci y na wzor dawnieyszych Konfederacyi przy Wierze S. Katolickiey Rzymskiey et
circa immunitatem Swiątnic Panskich, przy Prawach Starodawnych y Swobodach Narodowych, na podziwi
gnienie oraz uwolnienie z pod Ciężkich y Nieprzyiacielskich Arresztow wspoł Braci Naszych, Takze na
Zmierzenie nieżliwey straży a nieprzystoynego y okropnego Woyskiem Rossyi J.O. X. W. Karola Radziwiłła
Wdy Wilen. Marszałka Konfederacyi y innych Osob Konfederackich w Warszawie Woyskiem Rossyi otoczonych y
pod strażą zbroyną tegoż Woyska trzymanych; Konfederuiemy się. Konfederacyę dawniey zaszłe ad Teno
rem Konfederacyi Podlaskiey co do Punktow utrzymania wiary y wolnosci y Praw Narodowych podnosiemy
y reassumuiemy, et in locum przerzeczonego J.O. Xcia Jm Radziwiłła Wdy Wilen na ten czas intra Custo
dia sub militari Corpus Woyska Rossyi w Warszawie zatrzymanego invitamus et Substituimus y zgodnie obiera
my J.W. JmP. Michała Korwina na Krasnym Krasinskiego Podkomorzego Ztwa Mazowieckiego, Ziemi
Rozanskiey Marszałka Mazowieckiego Ziemi Ciechanowskiey. Wzywamy wszystkich Obywatelow
y iako iedney ze Oyczyzny Synow do wspolnego Jey ratunku, rowną cnotą y miłoscią obowiązanych
cuiuscumque sint Status Eminentia et Dignitatis Duchownych y Swieckich azeby się z nami Jączyli czyli per
singuliter Osob swoich accessione czyli przez deputowanych y do tego związku umowionych takze wszy
stkich Obywatelow Funkcyami Poselskiemi Marszałkowskiemi y Konsyliarskiemi pod ten czas zaszczyconych y do Aktu
Konfederacyi y Seymu przysposobionych y zniewolonych, a teraz pod zbroyną mocą zostaiących, żadney
wolnosci y bezpieczenstwa niemaiących et sine ulla activa et libera potestate zostaiących od włozonych
na nich poniewolnie obowiązkow uwalniamy y na to mieysce gdzie się daley Konfederacya Na
sza znaydowac będzie dla ratunku Oyczyzny Obrony Wiary S. y wolności invitujemy y zaprasza
my wszystkie in gre et spe Actus poniewolne pod pozorem y pretextem Konfederacyi Seymu et
sub quocumque titulo Nne et colore ktore iuz nastąpiły ktore by czynic y stanowic odwazono się Contra
mentem Rzptey y przeciwko iuz zasztym Konstytucyom takze Prawom y wolnosciom Narodowym
iako szkodliwe y bezprawne, gwałtowne y poniewolne, znosiemy, kassuiemy, y annichiluiemy, re
klamuiemy y invaliduiemy. Jako zas zachowanie y restabilowanie Praw Narodowych na
ktorych Wiara S. wolnosc urzędy y szarze Cywilne y Woyskowe Osobliwie władza Hetmanska
wspiera się, wnaypierwszey iest uwadze, tak te wszystkie Prawa Przywileje Dekreta y inne wy
roki ustawy Rzptey do pierwszego wigoru y waznosci przywracamy y JWW Ich Mciow przy prawach
y władzy secundum Legem et usum antiquum, azeby wraz z nami iungant Consilia wzywamy Ich
y zapraszamy. Woysko całe utriusque Autoramenti Polskiego y Cudzoziemskiego Zaciągu non ob
stantibus quibusvis Jurisdictionis Commissionis Dispositionibus zadnych Chorągwi y Regimentow nie ex
cypuiąc ad Corpus Confederatae Reipublicae wzywamy, y przyłączamy do tegoż Woyska milicye
Ordynackie Zamoyską, Ostrogską, Myszkowską, takze według dawnego zwyczaiu y Komputu
[illegible] na Łanową milicyą dostępow przyłączamy y azeby się z bronią Mo

Moderunkiem należytym za pierwszym od Konfederacyi wydaniem Uniwersałow stawili się sub poenis rigo
rosissimis. Naznaczamy, y JchMM Panow Starostow y Dzierzawcow aby tego doyrzeli obliguiemy.
Gdzie uż Starostowie Łany trzymaią obligowani będą z każdego Łanu roboczego, iednego stawić pie
szego, lub ze trzech Łanow Konnego z bronią zwszelkiemi potrzebami y Leniugem dobrze opatrzo
nego a to sub rigoribus exemplaribus et executione militari. Ktorzy kolwiek zaś obywatele Du
chowni y Swieccy maią y konserwuią milicyą Nadworną obliguiemy ich amore Oyczyzny et virtute praesentis
Confederationis aby Ludzi przy Boku swoim, Dobrach, Garnizonach znayduiących się ad Corpus Woy
ska przy Konfederacyi będącego, na wspolną całey Oyczyzny unitis armis obronę dawali, ieżeli by zaś tego
wzbraniali się uczynić nietylko ich in Judiciis iako Hostes et Proditores Patriae sądzić y karać, ale też in Ar
morum subsidium zabierać deklaruiemy. Nim zaś przyidzie do Pospolitego ruszenia ktore
w teraznieyszey potrzebie według Praw dawnych ostrzegamy, wszystkich wzywamy zdolnych y zda
tnych do Woyny, ażeby do Obrony Wiary S. y wolności zwyprawami porządnemi iako nayprędzey
może stawali, za naypierwszym przez uniwersały obwieszczeniem; te zaś wyprawy takowym nazna
czamy sposobem, z Dobr ziemskich Szlacheckich, z dziesięć osiadłych, iednego pieszego, z Dobr Szlacheckich
Osiadłych propria cultura gdzie chłopow niemasz ad proportionem, z domow dziesięć ieden Konny
z moderunkiem y bronią przyzwoitą, od summ na Prowizyach y wyderkafach będących ad proportio
nem prowizyi rachuiąc na iednego Konnego. Z Dobr Krolewskich y Duchownych ponieważ
wszyscy Szlachta in Personis suis wczasie gwałtowney potrzeby y pospolitego ruszenia stawić się będą
powinni. Wolna przytym zostawuie się każdemu Szlachcicowi y inney Kondycyi Ludziom ktorych
tylko Oyczyzna y wniey swobodne y bezpieczne życie miłe na obronę tey że Oyczyzny y Wiary y
y wolności zostawuie się stawienie. Zmiast wszystkich Krolewskich y Duchownych tak Ko
rony iako y Pruskich, na tęż wspolną obronę Artyllerye, Broń, y inne amunicye y potrzeby woienne
naznacza się y ostrzega. Od Starozakonnych zaś Żydow Woluntaryuszow, Cyganow, y Manis
tow, według proporcyi na potrzeby woienne, za uniwersałami y rozrządzeniem rady Konfe
deracki, woienne summy pieniężne maią bydz wypłacane. A iako sąsiedzkiey przy
iazni z Nay[illegible]ieyszemi Potencyami znamy z przymierzonemi y Traktatow Oliwskiego ~~Karłowickiego~~
Karłowickiego Warszawskiego y innych chcemi mieć nienaruszenie zachowanie. Tak do
tych czas Nayiaś. Potencyi, sąsiedzkich Koronie Polskiey przychilnych Osobliwie tych ktore
nam pewną pomoc przeciwko przestępcom Traktatow y gwałcicielow Praw Naszych y Kraju in
wasorom dać deklaruią, Poselstwo potrzebne bydz uznaiemy. Podobnież Poselstwo do
Dworu Saskiego także do Nayiaśn. Karola Xcia Kurlandzkiego ktoremu ten tytuł y Pra
wo za pośrednictwem Dworu Rossyi godney pamięci Nays. Imperatorowey Elżbiety od Rzpltey wy
dane y pozwolone słusznie należy, a oraz wzywamy go y do obrony y ucalenia Praw y Swobod Pol
skich, Także Xięstwo Kurlandzkie według obowiązkow y przysięgi przy inwestyturze na to Xstwo
uroczyście uczynioney iest obowiązane. Skarb publiczny y pogłowne żydowskie na potrzeby
Woyska y Konfederacyi disponuiemy za radą y dispozycyą J.W. Marszałka z przytomną radą
JchMMciow Panow Konsiliarzow ~~[illegible]~~ summy Prowentow publicznych aby ad
sokrum securum Komportowane y składane były deklaruiemy. Sądy Konfedera
ckie y na nich Cursum Sprawiedliwości juxta usum et formam antiquam

11

antiqua ostrzegamy, a wszelkie inne Majoris et xxx Minoris Subselkii Sądy, takze Trybunał y Komissye, ad eum praxim et naturam Konfederacyi wstrzymuiemy. Obranie Sędziow po Woiewodztwach dla administrowania Sprawiedliwości iuxta Antiquam praxim za uniwersałami J.W. MSC Marszałka wydanemi we wszystkich Prowincyach Woiewodztwach Ziemiach y Powiatach Salva apellatione do Sądu Generalnego Konfederackiego ostrzegamy. Summy Prowentow publicznych i Ich zażywanie y Expensowanie ieżeli onie ad privatos usus obrocone były investigatio y rozeznanie ~~będzie~~, Criminum Status takze omnium vulnerum Rzptey et exorbitantiarum na przyszłym ziezdzie y zgromadzeniu naszym Zachowuiemy sobie. Zabiegaiąc przyszłey tak wielkiey szkodzie y krzywdzie publiczney y całego Krolestwa zniszczeniu y zuborzeniu przez bicie y wyprowadzenie miedzianey y inney nowey monety y redukcye wielorakie z poniżeniem dawney złotey y srebrney monety prawem niewątpliwym ustanowioney, omnes abusus redukcyi menniczego bicia zastanowione y zniesione mieć chcemy, y tey ze starey monety na prawie funduiącey się cursum et valorem do dalszey Rzptey decyzyi zachowuiemy et in cursu et valore, ieżeli by do bicia nowey monety przyiść miało z Sąmsiedzkiemi Dworami y Potencyami według zawartych o to Traktatow obiecuiemy znosić się. A kiedy zachodzące okoliczności y potrzeby wyciągać będą dla wspolnego Naradzenia się ziazdu y zgromadzenia uniwersalnego w żadnym czasie y mieyscu pro exigentia et opportunitate ostrzegamy sobie za uniwersałami J.W. MSCi Pana Marszałka dla Kommunikowania zas y naradzenia się wspolnego in Causa comuni Salvanda Patria y dla uwiadomienia wszystkich Prowincyi y Woiewodztw zlecamy J.W. MSC Marszałkowi uniwersałem swoim Teraznieyszego Związku y Konfederacyi publiczne y nieodwłoczne obwieszczenie. Podatki Nowe uciezaiące Kray y Obywatelow znoszące Cursum Czopowego y szelężnego zastanawiamy et non attentis qvibus vis Sancitis, et dispositionibus Stanowi Szlacheckiemu Soli Suchodniowey Iunburgs et privilegiis eius praejudiciosis ad antiqum usum przywracamy. Za ustanowioną y praktykowaną dawniey do Skarbu płacą podwyzszenie noviter Contra leges antiquas et praejudicium Stanu Szlacheckiego znoszące Solania ubezpieczamy na zawsze. Fortecę Częstochowską Mieysce Cudami wsławione chwale y Honorowi Nayiaś. Krolowy Polskiey Oposwięcone aby Zakonney Osoby Wiarą Cnotą pobożnością y Experyencyą woienną wyprobowaney y doswiadczoney było, non obstantibus qvibus vis in Contrarium emanatis dispositionibus całość y bezpieczenstwo skarbow y Skarbow w Złocie Srebrach y roznego gatunku y Wotach Kleynotach temu Swiętemu mieyscu od pobożnych Monarchow Krolow Xiążąt y wiela godnych y zacnych Osob nadanych iako miłą y szacowną Ofiarę y Depozyt Boskiey Matki Nays. chwale y honorowi poswięconey na zawsze waruiemy y dla inwentowania rewizyi y regestrowania Kommissarzow ex utroq ordine Spirituali et Seculari cum facultate inqvirendi et examinandi ieżeli iaki w tey Swiętey ofierze nienastąpił uszczerbek, naznaczyć deklaruiemy. Insze materye et Criminum Status rozeznanie, takze Przeswietnych Prowincyi Woiewodztw Ziem y Powiatow iako y Miast wszystkich desideria do przyszłego ziazdu y zgromadzenia Naszego odkładamy Datt w Barze

M. H. Krasinski. P. K. M. K. Rzey.
Jozef Pułaski Pisarz Nadworny Kor. Sta Warecki
Wawrzeniec Potocki Czesnik Czerniecki
Antoni Strzemeski Konsyliarz Konfederacki
Antoni Dębowski Czesnik Podolski

Kopia Listu od iednego z Dyssidentow Greckich z Litwy pisanego do WJP. Goltza Marszałka Konfederacyi Torunskiey d. 26 Julii Aō 1767.

Wielorakie przyczyny zroźnicznych myśli y wiecu powzięte są mi okazyą tey odezwy do WJP. Spolnośc interessow wy stawiaiąca nas światu niepospolitym widowiskiem w tych czasach powinna mi śmiałość y poufałość gruntowną u niego zarzucać. Bezdenność przepaścista roboty w ktorą my się zaprzęgli, niezmierność reflexyi y zastanowienie się nad stiskością przypadkow czyli wypadkow doczesnych wymierzać nam warta iest, często zwierzenia się y do Bożey uwagi podawać materyą, uchylam to na bok że pod iednym Imieniem w Oyczyznie Dyssidentow zwani bedziemy, niełatwo iednak w wierzeniu zgodziemy się, bo nie Teologa postać przed WJPanem chcę prezentować lecz Szlachcica y Obywatela y gdy by o rozprawy y przekonanie Religii chodziło to prędzey byśmy się z Rzymskiemi Katolikami porozumieli. Idzie więc o przełożenie cywilnych okolicznosci, żebyś się nad niemi zastanowił, w iakie my się wdali trudnosci, y co za skutki możemy sobie obiecywać. Zasadziliśmy się nayprzod na zaszczytach Tey Prowincyi które zdawaią się nam być pochlebuiące atesmy podobno nieprzeniknęli że z Gabinetow Monarchow dawno te myśli y zabiegi upragnione, co Sentymenta Duchownych w istocie mogą, co doczesność polityki interessu y ambycya, te są Prawidła y Sprężyny rządzącey się temi czasy Krztey że tak rzekę Europeyskiey, przełożyliśmy im traktaty przeciwko chcące domagania się naszego, ale gdy na rozstrzygnienie poydą WJPanu Oliwskie, nam zas Grzymałtowskie zamiast dowodu pokażą się iasnym naszym przekonaniem, dopieroż popredniczstwo, (albo pośrednictwo) Piotra Wielkiego w związku Jeduchowskiego żądania nasze zachwalemi pokaże. Albo WJPan rozumiesz że Imperatorowa że Krol Pruski te dwa w Europie niepospolite w wieku naszym Fenomena czyli raczey Luminarze na ktorych się Ligą moc y rządy Krzta Chrześcianska z podziwieniem nieiakim y wzdryganiem zapatruie iuż to tak lekkomyślnemi zostali aż by pokazuiąc zakochanie się w Jartke nas mieli przewrocić stany tey Krztey przez wprowadzenie wielorakości panuiącey Religii, na co do tąd y sami woiownicy niekusili się. Zbyt to delikatna wierz mi WJPan materya y im na przeciwko mocnieyszych tym żywiey drugim oczy przeciwiaiąca, zakładasz może sobie tym skadnieyszą przeistoczenia Rządu tey Krztey przez Imbardziey na odwagę y odmiany wagi w Aliansach Katolickich zapatruiesz się a ia mowię że tym płonnieyszy WJP. Zamiar bo postrzeżony umysł przeistoczenia y przeznaczenia Rządow w Polszcze ktory środek indifferencyi między mocnieyszemi w Europie Potencyami trzyma, nieznosne by zamięszania woyny y krwi rozlania przyniosł, do czego nie zdaie się żaden z Potentatow mięszać, ieżeli też zasadzasz się na tym że te wszystkie w sposobie na ten zamach patrzą milczeniu, to tym prożnieysze WJP. wnoszenie, abyśmy na uspokoionym chcy znie morzu obłowić się mogli. Dochodzić żyrę skrytych Sprężyn Gabinetowych ieżeli to dzieło nie iest pretextem innego, a przez [illegible] iak niedosięgłego celu, czego ieżeli WJP. niepotrafisz żyrę się skromniey trzymać y przezorniey przeglądać konsekwencye żebyśmy niezostali smutną kieruiących interessa zabawą. Czy kiedy zanurzyłes myśl swoią tak głęboko y gruntownie abyś istotę Punktu rozeznał Religii iak ta od początku Swiata iednym iest y nay istnieyszym Sprawy powodzenia Ludzkiego prawidłem y to iest czym Stworca nayuyraznieyszy wewnątrznie y powierz chownie w rozumnych Kreaturach okazuie się, ale przystaniesz zaraz na to gdy sam w siebie wnidziesz z iakim zzar dem życia y Fortuny dopinasz porowniania rzeczy w Religii, z tą ktora w Polszcze panuie nie inaczey tak y ia myślę że choc rownie z Rzymskiemi Katolikami obrzydzam Sektę Protestantow, przecięż swoią doskonalsze Prawowierność y starożytność utrzymuiąc musiałem się do tego przyłożyć czego nienawidzę. W nosić żyrę y pogotowiu y niezawodnie że rowny WJP. znaydziesz Fanatyzm w Polakach a rzetelniey mowiąc taką gorliwość posięgnąwszy im a ieszcze po to co każdy ma za nayswiętsze y nieinaczey iest w Sercach ludzkich zaszczepione, to samo im będzie naydotkliwsze wszystkie Sensa aż zbudzaiące do ostatniey rezolucyi y rozpaczy przywodzące: coż dopiero mowić gdy się postrzegaią iaki zamach na wolność, gdy Religia panuiąca pogwałcenie wiersu, po ktorą ieżeli się będzie godziło posięgnąć nic łatwieyszego iak to dey rowienniczką pogrzebić. Wiemy dobrze początki tey roboty, uknowania domyślamy się, wiemy co się na ostatnim Seymie działo, iak choc do brane na pogrążenie wolnosci Subjekta znaydowały się, gdy iednak od Casum Religii przyszło choc ieszcze

niezmar

niezmiarkowana porownianą nas w prerogatywach [nad] była materya, oiako sam Tron zadrzał a Głowa Naro
du attak migreny nagłe poczuła. Wiemy iak zdobycze powaby osmieliły nas na Konfederacyę
ochynąwszy wyrzad na wyszukanie wdania się obcych Potencyi za nami, że w czym nas Konjektura Smiałe
mi czyni przeciwna tey, iak ewenta Ludzkich losow wierzyc zdoswiadczenia Karą nakarmi Nas boiaznią usty
dem a może y nieuchronną zgubą. Patrzmy teraz iakim kształtem cała prawie Rzpta wyciągniona
na związek iakim wyozdobieniem chwyciła się kierba iuż może do sta tysięcy rachowanych Malkontentow, par
tykularnego po Wudztwach Spoienia, iak gdy im własciwe y prawdziwie istotne, Jey dobro przekładano, gdy
na przeciw uszczerbienia naymnieyszemu wiary sprzysięgać się nayuroczystszey kazano. Wiemy zas iak na Gene
ralney naypierwod w Litwie a potym w Radomiu absolutnym ukazem wsnona Konfederacya, co teraz eluzyą
Kardy nazywa, Sarka y łodzie że otoczony Flintami podpisowac się musiał, gdy pogrozono czy że inaczey
Spiskiem nazwani będą pivali Salwy wszyscy, zwyrazarnym pozwoleniem kruwaiącey potęgi, a ieżeli tak iest
toc powszechna Salva ratuie y wybawia zutożenia całego Kontextu. Pozwolono na ostatek y Ma
nifest zaniesc in Continenti Actu Konfederacyi, ktory tak kształtnie ułożony, że im bardziey iest w aktach
zaniosią tym iest w Terminach pochlebnieyszy a w istocie mało na korzysci obiecuiący, Co mowic gdy ro
wno za wiarą y wolnosciq Zelantowie iakiego od władzy Srodkuiącey, tym samym dziełem przez absolutne
ukazy wdalszy omowie doznali przeciwienstwa, że nie inaczey Kardy ozdzic musiał, iako że tą robotą Dwo
rowi bardzo pochlebną paryalnosci kieruie, gdy zdaie się iż więcey Nas Dyssydentow y interessu pano
wania ubezpieczenie być ma, a Malkontentow pogrzebienie (: co łatwo wszystkiemu daie się wierzyc) lub
z rossianey Warszawskiey Gazety iż ta Konfederacya Warszawska w Koniunkcie z Dworem y Familią podnie
siona panuiąca iest uczyniona. Co lubo iak wiemy nie tak iest cale, lecz gdy skutki podobny wizeru
nek prezentuią poprzedzeniem czyli wyiściem udziałany, iakiegoż więc uralenia w całym Narodzie taka nie
przyniesie ochyda, a ku nam niewysłorzeniona zawasnienia, krotko mowiąc iaki nas żal y chanba czeka
że kupilismy sobie propriо Ore Exitium. Mowią wszyscy bez racyocia się, a niektorzy w Boczy Swia
czą Smiało tego dzieła Mistrzowie, że inaczey nasze deklaracye tey Monarchini zapieraią y upewniaią na
ktorey oswobodzeniu naszym polegac chcemy, że tam iest wyrażnie nie tylko wsły ale y wolicie Ministra że
Wiara panuiąca cienia nawet uszczerbku nieponiesie że sama Imperatorowa Jeyмс pełna ludzkosci y roztro
nych wzgłędow Monarchini, niezniesie tey nadwerężenia i owszem zapobiegac będzie, gdzie pierwsze w
Oyczyznie Magistraty poprzednictwa między Tronem y wolnoscią zakładaiące do zupełnosci zaszczytow przywro
cone będą, że uciążliwosci Narodu y rozliczne nadwerężenia stanu wolnego połakadzone będą, że naymnieyszy
Konfederat za powodem tey Monarchini więzowy się przyciśniony od nikogo niebędzie, że żądania Nasze Dyssyden
ckie przez Negocyacye negocyacye rozstrzygnione y bez impozycyi decydowane będą, a to iednak z tego
wszystkiego y cienia niewidno, Lecz tylko na przeciwną y zbyt ostrą w Projektach impozycyą wszyscy malkon
tenci skarzaią y ledwo gwałtu niewołaią. Seym wykazany ktory dzieła tego Warsztatem być ma
z takim iest nagleniem wymuszony że Konfederacya Generalna będąc się mieniąc niewie zkąd poczęc y co do
instrukcyi na Seymikach podac, gdy walczące między boiaźnią postrachem y zaprzysiężoną Sumiennoscią kruią
myśli, że w Uniwersałach Krolewskich nic niezrzeczono tylko o Nas Dyssidentach i naszey Konfederacyi. Nie
posądzay mnie WXP. że przez tą rzetelną expozycyą zem nieprawdziwy Dyssident, trzeba albowiem kto chce
przeniknąc rzeczy brac przed się tresc myśli przeciwnika y dalszych czynnosci iego. Pełno słyszę przez
grube y żwawe Katolikow szemrania iakobys WXP. w Prusach w Wielgopolszcze Krakowskim y gdzie tylko innym
Woiewodztwie znayduiecie się Korony zamysłacie via facti y obsessem osłonieni Woyskiem Rossyiskim ci
snąc się na Seymiki y być przez moc takiey assistencyi będzie przez uymuiące mamoną sposoby pocznicie się na Ten
Seym Posłami Przyznam się WXP. iż mi się wierzyc niechce takowemu zamysłowi bo iuż że by to był error Prior Sejonbg

a cosz iuż można dodać do gwałtowności. Te y tym podobne Reflexye ktore WJP. własny pomnoży rozsądek niech
znaydą u niego Przyiacielskie przyięcie dodaię zostaię przytym.

Kopia responsu JWP. Goltza na ten list.

Dałeś mi WPan mniey spodziewaną Korrespondencyą swoią, że prócz Imienia Chrześciianow, ktore rownie nosiemy
nic wspolnego w Sentymentach niemamy, nie tylko co do wiary ale y w rozeznaniu interessow Polityczncyh, rozumowa
nie czyli Konjekturowanie WJP. więcey miałkości niż głębokiego iak się zdaie grontowania maiące, niewarte by były
responsu, gdy by mnie niedobra maniera przymusiła do tego Tros Rutulusve fuat nullo discrimine habebo, nay więcey
iednak tym końcem żebyś WJP. poznał że rozum moy nie będzie według mniemania WPana, czyli rozsianych złośliwych
opinii od zamierzonego Traktatu. Mam to rozeznanie y grontowności zdania że Fanatykiem nie będę po Waszemu
przyznawam zaś to szczegulnie WPanu iż nie naszey głowy rozum, dociekać co się w Gabinetach postronnych Monarchow
dzieie, osobliwie Petersburskim y Berlinskim, ktore to nową na pulnoc buduią strukturę tym zaś kształtnieyszą im
ią od Religii zaczynaią, żeby gorące czyli gorliwość wyprzymierzonych Katolikow na południe miała z połnocy iaki tem
perament odkrywam ia WPanu czego domyslam się w tey budowie, ale niewiem czyli przyimiesz, y czyli zechcesz po
wierzyć temu, kiedy Ministrowie Potentatow Katolickich w głębokim milczeniu patrzą podobno sami nierozumieią co
knuiem, przez co sprawa Nasza lepsza, a wiesz WJP. doczego zmierza domieszczenie nas Dyssydentow do wszelkich Pre
rogatyw Rzeczy na ktorey rząd zawisł, a to żeby zrobić istotnie drugą panuiącą akatolikow w Polszcze Religią, a nogą
tylko wstawiwszy do tego, zważ ieno WJP. co to pieniążki nasze będą mogły, bo nam Protestantom, przyznasz WPan
że gdzie chodzi o utrzymanie wiary nie tak iesteśmy iak Panowie Katolicy Polacy, ktorzy tylko burzą, szumią, celuią
z swoiemi Faryzeuszami zasiadłszy gdzie w kącie, a gdy przyidzie na orzech, zatoczyć, ruszyć gdzie Worka, Męstwa
y stałości za wiarę, gotowi wszyscy nietylko ią opuścić, dać się zastraszyć, a dać iednemu promocyą, drugiemu
Sterlingi angielskie pokazać, trzeciemu Moskalem do wioski pogrozić, tak zaraz w momencie ucichną, że na wszystko
wszystko pozwolą, albo się też w Domu pochowaią, ieden tylko na drugiego zwalać będzie, a żaden się z nich tymczasem
mniey nienarazi. Zayrzyi ieno WJP. na samych Biskupow iak to oni gorliwie mowią pierwey, ale iak
prędko ktoremu z Petersburga pogrożą y do dobr Kościelnych gości przysobiacą, a zaś zaś promocyą czyli datkiem
podchlebią tak zaraz gotowi wszystkich Xsiężow ruszyć y konwinkować pospolstwo, explikuiąc że dobrze iest
aby mniey wielu odszczepienstwa, tym się Swiętniey wydawała wiara prawowierna, y miłość Ewangeliczna
Katolicka, poczekay WJP. a doswiadczysz tego y z Zakonnikow ktorzy tylko iakie dobra maią y dostatki bo
co innego to bywało dać się za wiarę na męczenstwo, a co innego tak drogi okup patrimonii nadwerężyć, a co
dopiero utracić. Powie WPan daley zemną to pewnie młodziesz Polska WJP. wszystkiemu wiechala, ale cosz
mi na to rzekniesz że ta w Polszcze iuż dobrze po Wolterskiu edukowana y tą grontownego zdania napoiona
co to Francuzi nazywaią, l'Espirit że nayrozumniey y naywygodniey śmiać się w Duchu z kożdey Religii, niepo
trzeba lepiey iak się tu iuż pokazało przy robocie Konfederacyi Generalney y ia powiadam WPanu, rzecz by na
samych tych Panow Polakow przyszło zdanie iużbyśmy byli wszystko wygrali, bo chwała Boska żadney u nich
differencyi nieczyni, że będz w Polszcze Katolikiem czyli Lutrem, czyli Kalwinem, czyli Schizmatykiem byle się tylko
mieć dobrze, ieden drugiego w strojach y przemysłach przepisywać, Urzędow, Starostw, Orderow, dostać, a w tym
swobodnie, y rozkosznie nażyć się. Co tedy MciPanie z czasem kiedy zechcemy y iak zechcemy będą czy Lutrami czy
Kalwinami. A co zaś otym im bardziey rozumią że źle iest w kożdey Rzeczy dawać wstęp innym Religiom
żeby były wspolnie panuiące to tym bardziey pewną za tą ktora będzie mocnieysza, a dopiero ktora będzie
pienięznieysza, bo et Genus et formam Regina pecunia donat, a wiela słyszałem że adaią et animae Salu
tem, bo się można y Nieba dokupić czerwonemi w Krymie, a cosz WJP. na to mowisz czyli to argumenta płonne
są, czyli też istotne doswiadczenia. Prawda że iedną mnie WJP. możesz zkonwinkować rzeczą, to
iest Kardynalnym Prawem Polskim, Rex Catholicus esto, ia to przyznaię a kiedy też czasem y Krol będzie ta
ki co to żadney wewnętrzney nie będzie miał wiary powierzchownie tylko cień Religii prezentuiąc a obyczai
iami wszelkiemi y impressyą kieruiący cały Narod, czyli niełatwo ad Regis exemplum da się nakłaniać do wy
perswadowania Sobie, że to wiara będz musi tylko iaki wymysł, a bardziey wszystko na umieiętności zażycia
Swiata zawisło, to grontem y fundamentem naydelikatnieyszych z porządkiem obyczaiow y tak mogą być owe
z tąd nietylko publiczne lubieżności, ale nawet i to się narzekaią Kuzyny, Te Konfraternie Dramitow dla

młodzieży

[illegible] Młodziezy podchlebstwa powaby, umilenia Zycia roskosznego reprezentuiące. Co zas do dobrego się mienia y wypromowania nalezy nie trzeba ma więcey dac tylko iak widziemy pochod przez wywyzszenie takich Osob, ktore krzywo przysięgę oszukac sprocessowac udac zkalumniowac, fałszywie donieść, nieumieią nie Sprawiedliwości w Majesta tach na skinienie Panskie pełnie Praw y cnoty Obywatelskiey odstąpic et humor wszyscy adorabunt Belluam bo to Religia naywygodnieysza, y bardziey namiętności ludzki stusowana, y tak w momencie pewna Religia na posmiewisko przyidzie a ta będzie w modzie ktora zadney wiary niema, ieżeli zas wnayszczęśliwszey będzie modzie ta ~~Relig~~ Polity ka y interes iak kaze przywiązac się y obłozyć myslą do Luterskiey Kalwinskiey Schizmatyckiey wiary nic nad to nie będzie łatwieyszego, tylko przy pospolstwie iakas Mara Religii zostanie, y to iest ieżeli y samo Duchowienstwo zostanie wzorem Starszyzny teyze Matki do Onych nieprzybierze, to iuz wiecznym punktie rozumiem rzem się WPan w podeyrzanych konsekwencyach, ale naszego rozprzestrzenia nie się niezawodnie wyexplikowac. Podamy da ley cos ia WPan gruntownieyszego pokazę a takiego co niewiem ieżeli się kto w Polszcze na tym poznaie, Reli gia przyznasz WPan ze iako iest pierwszym gruntem tak pod tę miny podwaziwszy cała Wersya status następuie, Coz WPan więc myslisz o tey podchlebney Gwarancyi i tak usilnie bo i gwałtownie w Rzeczy domaganey: wiedzic nalezy naypierwod ze cale co innego Medyacya czyli Posrednictwo, a co innego Gwarancya. Posrednik iest tylko Komplanator, [illegible] postarenesz Piotr Wielki iak wszedł raz tylko w to Rzeczy Posrednictwo 1717. Tak z opieki niewypuszczaią oney Na [illegible] szey Jego. Gwarancya zas iest to Fideiussia proska y wyrazna opieka a rzetelniey mowiąc wstęp ad directum dominium, bo iuz to nie Kondycyi Possesyi takiey sub Traktatow pokoiu Gwarancya ale całey Formy rządu Rzeczy panowania Religii, za forma zas iaka będzie, a to taka zeby Panowie Polacy w tałum nierządzie bez wil bez zmysła ustawicznie byli na Seymach y Convulsyach liberum veto zupełną swieżą mieli przywrocone a tak zeby Seymy nie dochodziły. Na ostatek zeby Acta w alians offensionis et Defensionis weiągnę. Pytam się więc [illegible] y dosyc do ugruntowania Religii Dyssydenckiey pod dozorem y opieką takiey Potencyi, coz powie za tym czy domyslasz [illegible] WPan do wzorem starszych Rzymian, ktorzy chcąc przywłaszczyc panowanie nad Grekami y innemi Narodami Arysto [illegible] cy Demokracyi nieodbierali im do razu rządu y panowania, ale Komisye onym wyznaczono, do ktorych się [illegible] sperowac y uciekac byli wprawieni y takim Sposobem przyszli do iedynowładztwa y stały się wszystkie Narody Rzym [illegible] Prowincyą zupełnie y slepo od Rzymu dependuiącą, Coz WPan mowisz? będzie tak y z Polską a ia powiadam [illegible] prędzey Oto tam ci przynaymniey w Religii zadnemu zawoiowanemu Narodowi nieczynili impozycyi, a tu więcey iest, y dobrze WPan mowisz to nieprzaktykowanym Sposobem y gwałtownością, w tym szczegulnie WPan źle myslisz ze do dobrych wprowadzenie[?] Polakow prowadzą, gdy nas Dyssydentow z niemi porownac chcą, Da zas tak powiadam WPan krotki czas pokaze to ze iuz nie tylko Urzędow nadawac będą ale wszystkie wakansy Urzędy zupełnie od gwaran [illegible] iącego Dworu dependowac muszą nawet Processa prawne tam wprzod opierac się będą a niżeli w Trybunałach a coz dopiero Seymy y rady w noc WPan sobie w tey postaci będą mieli więc to tylko do swego celu kierowac będzie nalezało iuz do tego y samo liberum veto stosowac się miał, y więcey ze się da nas co z tego dzieie, licz się WPan ieżeli masz rozum, bo to mi Prawa dawac y panowac Polakom będziemy czy trudno będzie waszym y Naszym Indygenaty y possesye w Koronie y Litwie były pieniądze były, y bądz WPan pewien ze Polska obawiały się nie zadługo tym iak ią Nazi[?] mieć rzeczą. Do poty iednak mowiłem z WPanem iako Dyssydent zalwia [illegible] swoią gorliwey teraz zas wyznac muszę iako dobry Patryota na łonie wolności wypielęgnowany będziemy [illegible] widzie Religią naszą w Polszcze ieżeli nie zupełnie, to przynaymniey wspoł panuiącą ale na tychmiast z wolnością zegnamy się, Iuz ze by to niewielka Polityka była tych Potencyi, zeby oni tylko zawiązywały tyle zachodowych zamachow czynili do tego za Onowa zmierza com wyzey namienił a zatym iako prawdziwy Obywatelstwo [illegible] bym prerogatyw porownania wyrzekł się a widzic Oyczyzny moię Swobodną, ale iuz podobno nierychło! [illegible] się czyt głęboko wdalismy się, nieposłyszy WPan więcey ze Nasza ~~[illegible]~~ Religia pozor tylko nosi, a rzeczą samą tylko do tego dąży zeby zadney nie było Kto ma prawdziwie ~~[illegible]~~ Religią ma y cnotę, a ze niewyga [illegible] w Nas cnota obywatelska Iest WPan z tego mego sentymentu ze zas cnoty rodowitey z Gruntu w wielu Polakach niewidziemy, osobliwie teraz gdy lekce sobie y Religią własną wazą a coz dopiero gdy wobywa telstwie zadney niewidno, tylko prywane zabiegi, Iuz ze koniec nieczawodny taki Rzeczy y Boday bym niezgadł teraz tresci zbliza się dzey obalenia. Wiem ia co bym Panom Polakom poradził nie iak Dyssydent ale iak wspoł obywatel względem takowey Gwarancyi, ale obawiam się aby Protektorow Naszych

xxx

nieurazie tknąwszy arcana Ich Polityki WXcia iednak cokolwiek namienić mogę dufaiąc że mnie niewydasz wrowney zemnę Iocie żywaiący. To iest tak niech Radzą do wyrozumienia Sąmsiedzkim Potencyi czy chcą mieć Polskę po dawnemu wolną y niedependuiącą dla utrzymania wagi rowney w Europie czyli tę na pozor tylko wolną, a istotnie iedney bardzo teraz od wszystkich respektowaney Potencyi podlegaiącą a za czasem zas zupełnie do Iey przygotowania panowania lub po między kilkorzych rozerwaną, niech oni poznaią y pomyślą nad tym, a tak ieżeli potrzeba do ~~utrzymania~~ utalenia wagi w Chrześciaństwie znaydą między Sobą Homu by więcey zwarantowac Formę y stałość Rzeczy utrzymować należało. Wiem co WXP. myślisz że teraznieyszey Imperatorowey Rossyiskiey ludzkości y delikatney Polityki niemasz się czego obawiać dla Nas Polakow ale ktosz ręczy iaki następca Iey będzie ieżeli wpoczątkach takie gwałtowności Iey wyidą czegoż nie zamyśla ambicya żeby nie całey Polski mieć panowanie to przynaymniey istotną samą być iednowładnego zupełney y bez Exepcyi Rusi. Ciśniy się WXP. zawczasu do Senatu y Unitow do Ciebie nawracay co ia po tym zrefleksowaniu się wolę tak zostać iak byłem. Carcer mihi licet ingrata Patria quae in Carmine nostro rudera ... aspiciendo.

Kopia listu od Hana Tatarskiego w rekursie Prozb do Konfederacyi ninieyszey Barskiey wresponsie danego

Maiąc wzgląd na Sąmsiedzką przyiazn tak dawnemi Traktatami iako y Swiezym Kartowickim między nami y Prześwietną Rzecząpospolitą Polską umowioną, niechciemy ubliżyć pory do dania wsparcia nachilonych w wielkości kolegow naszych pouf... wiadome nam są zagraniczne czyny, nie są nam tayne poczynione gwałtowności ktore iako obchodzą oraz w niemałey nas trzymaią niecierpliwości, uczyniona Sąmsiadom obelga rownie y nas dotyka czego w nachyleni powodu wszyscy zobopulnie iesteśmy do zaniesionych do Nas prozb od skonfederowanych Stanow ..., ni, a dogadzaiąc Iey usilnemu żądaniu na wsparcie y umocnienie podniesioney Konfederacyi wysyłamy ... Zbroynego rycerza 22000 ~~ct~~ Z tym Oswiadczeniem że ieżeli okoliczność wyciągać będzie Sukkursu więcey chętnie ofiarować powolni będziemy.

Rozmowa J. W. JMć Pana Rzewuskiego Woiewody Krakowskiego Hetmana Połnego Koronnego z Synem Swoim Starostą Dolinskim obudwoch w niewoli Moskiewskiey będących.

Oyciec

Synu krwie moiey przewyborne czoło
Cóż iest że Smutkiem obarczone oczy
Kryią przed Swiatem Twarz twoię wesołą
I myśl stroskaną strach iakis otoczy
Z młodszych lat Twoich Karność Znamienita
Czymeś me Serce nieraz rozweselił
Sprawuie ufność że gdy Oyciec pyta
Nie będziesz z Onym Swoych skrytości dzielił.

Syn

Oycze ktorego umysł niewzruszony
Zadziwiać mi się każe w chwili srogiey
Pytasz dla czegom w Smutku pogrążony
albosz ci tayno że wolności drogiey
Miłey Oyczyzny y dobr pozbawieni
z Wstydem Imienia z zawisnych weselem
Przykrym więzieniem iesteśmy ściśnieni
Smierc niewolnicza pewnie naszym celem

Oyciec

Straty zdziałane ktores tu wymienił
Honoru, mienia, y własney Oyczyzny
Nietrzeba ~~aluy~~ one nad to cenił
ani rozigrzeć tym żądaney blizny
Zwasz zaś co cierpiem to myślą gorzszy
zbędziesz mniemaney y uwierzysz snadnie
że co twoy umysł za upadek liczy
w skarbach wieczności nigdy nieprzepadnie

Iecz kiedy domu chaniebnego będzie
Gdy da Kronika mieysce fatalnemu
Czasowi y gdy potomność zasiędzie
chcąc się przypatrzyc Seymowaniu temu
ktore władał Samowładzca chciwy
... nożą Swoy suszy Projektami złemi
... uczkonał ie Greczyn niegodziwy
wchodzący w ligę drogami skrytemi.
Czytać potomność będzie niecierpliwa
Przy ktorą Epoche kiedy moc przedana
Z wszystkich napewne osoby pierzchliwa
Wszady Oycowskie przykrada Tyrana
Praw obowiązki przestąpiła smiało
Nawo Imienia Polskiego pod nogi
Złożyła iedney Osobie niemało
Wierze wolności zaszczepiwszy ~~drogi~~ trwogi
Iuz bez wątpienia kto się dziś urodził
Niezaliczałe Swobod krwią nabytych
Lecz wiarzemi ledwie z Xiąg będzie dochodził
Swych charakterow gwałtownością zmytych
W tenczas dopiero nasi Następnicy
Acz pomieszani z pospolitym gminem
Spytaią ... co byli niewolnicy
Sołtyk, ...uski, y Rzewuski z Synem
Może ... czynności Sprawiedliwa
I da świadectwo że dla SS. wiary

W sekwestr nas wzięła ta przemożności mściwa
Iesz za plama z tak czystey ofiary.

Syn

Znam miły Oycze bom iest przeświadczony
Własnym instynktem, co myśl mą kieruie
Żem nie za iaką zbrodnią uwięziony
Tym mą dotkliwość zupełnie ukruie
Znam że nie traci nic kto traci wiele
Na swey Osobie by Oyczyzny całość
Trwała w trzech Stanach a wiara w kościele
Słuszny w tey mierze ardor y zuchwałość
Ale o Boże! co przeglądasz skryte
Serc ułożenia y gust obłudnika
Lub iawne dzieła lub też niedobyte
Głębie zdradzieckie twa mądrość przenika
Nim czasu swego tę rozsądzisz sprawę
Ukoronuiesz niewinność skarżoną
Teraz złości mściwa swe dekreta zwawe
Pod przemożności fałszywą zasłoną
Wyda na wszystkim nas więźniow Proterykiem
Kto chciał Oyczyznę zakłócić zuchwale
Ten sprawiedliwie został niewolnikiem
Takie tam po nas nastąpiły żale
Czysta gorliwość za interes mściwy
Wiara za pozor będzie poczytana
Za chymerykę Poseł sprawiedliwy
Wzmianka wolności rokoszem nazwana.

Oyciec

Wątpić niemogę Synu moy kochany
Że nas co wielkiey dziś chodziemy sforze
Ow sąd do nowych rządow przywiązany
Pospólstwa czerni w tey zawiłey porze
Lecz gdy ta scena tragicznym sposobem
Wziąwszy swoy koniec nieszczęśliwe ślady
Zostawi po nas nad wolności grobem
W ten czas świat pozna prostą myśl y zdrady
Niechay ofiarnie y w świetne kolory
Stroi przewrotności zdradzieckie roboty
W łatwy czas wszystkie mamiące pozory
Niechay oczernia obwinioną cnotę.
Niech się złe cieszy niech runą filary
Praw Ordynatnych niech wolność ukraca
Niech się wyrzecze y Boga y wiary
Niech Kray wyciśnie a siebie zbogaca
Iednak nie zmoże aż wytworna [illegible]
Choć by swą bystrość w to wszystko włożyła
Choć by Kray cały zdradziła obłudnie
Aby niewinność naszą ochydziła
Cierp Synu proszę bo wspoł cierpi Oyciec
Ani trać serca w podeyrzanym stanie
Wszak że masz rozum możesz łatwo dociec
Że nam swobodą iest to ukaranie
Lepiey dni nędzne y smutne momenta
Trawić w zamknieniu w czystości sumienia

Niż

Niż z hańbiącemi na Oyczyznę pęta
Być pomocnikiem narodu ostracenia
Bodayby raczey czas ten iadowity
Nieznalazł w Potrzebie moiego plemienia
Boday bym oczom był ludzkim ukryty
a ten wiek nieznał Rzewuskich Imienia
Niż abym owym Familiy wzorem
Chcący z Bogami swe porownać czyny
Miał być tey Klęski okrutnym Autorem
Kłaść nowy ciężar na Praw obaliny.

Syn

Ieżeli pewna że ta na wolności wszczęta
Złość bierze skutek o czym niewiem wcale
Nic mię z wolności nabyciem niespięta
Niedam też oczom niechętną mnie żale

Oyciec

Niewiesz więc Synu co za koniec dzieła
Po odebraniu nas od wspolney rady
Z powszechnym strachem ta robota wzięła
oto gdy pewne odięte zawady
Wszyscy acz zdrożnych powodow stworzeni
Niemych posągow kształtem iednochętnie
Kiedy na własną zgubę zmięszczeni
Patrzyli na swą ~~zgubę~~ [illegible] obojętnie
Jednych w których iest gruncie krew poczciwa
Milczyć z boiaźni musieli zlękani
Drudzy którym iuż podłości niegodziwa
Strata ich serca w respekt uwikłani
Gdy myślom onych przysprawiło skrzydła
Brzydkie pochlebstwo w nieczułości serca
Wielbili nędzni okropne straszydła
Każdy z nich leciał iak na łup oszczerca
w przepaść zdradliwą y ślepym pospiechem
Ow pełen iadu proiekt niewolniczy
przyięli rzewny płacz zbywaiąc śmiechem
Niech tu więc każdy pozna y policzy
Przeciwny wybor zelantow Oyczystych
Których dzielności y cnocie doznaney
Dana w poprawę moc praw uroczystych
I przypatrzy się Oyczyźnie skaranej
Za którym nie zwykli krytykować ani
Brać pod censurę cudzego obeyścia
Tyle że znaią że Ichmość wezwani
Przyimą sekcye zdrad oraz podeyścia
Imion Ich odgłos uwiecznione lata
Fatalnym będzie nieszczęśliwym losem
Im się przypisze Praw wolności strata
Cięszkim Oyczyznę mordującą ciosem
Odwieczna zhańba klęską Narodowa
Nędzne Protestwo iuż zniesiesz te razy

Gdy się nierządna surowość Marsowa
Zetrze, lecz same sąmsiedzkie ukary.

Syn

Słyszałem Oycze że gwałt uczyniony
I spadaiące na Oyczyznę gromy
Sprawiły, że iest kray cały wzruszony
I zaiątrzone pryncypalne domy

Oyciec

Niewierz Spią wszyscy iak letargiem zdięci
Tych uśpił wziątek owych strach ogłuszył
Tych osłabiła krew, tych łaska nęci
Jeden Zamoyski co go Duch poruszył
Wszczepiony w Serce z krwią poduwą wlany
Wdrygaiący się zdradzieckiey roboty
Złożył koronną pieczęć chiąc być uznany
Że traci honor niechcąc stracić cnoty
Tobie więc słusznie mężu tak wspaniały
Nayszlachetnieysza Dusza przynależy
aby w obrębach swoich tak Swiat cały
Gdzie tylko ieno myśl ludzka zabieży
głosił twą dzielność aby wwszystkie strony
w tysiącznelata twe ~~[illegible]~~ cnotę sławiły
Tyś nad honory same wywyższone
wielki ci przyszłe twoiey będą zazdrościły
I Mniszek tak że łaskę złożył
Nad czym uwagę zastanawiać próżno
Ktoremu wielką że Dwor oddać zdrożył
Poznawać trzeba myśl od cnoty rożną.

Syn

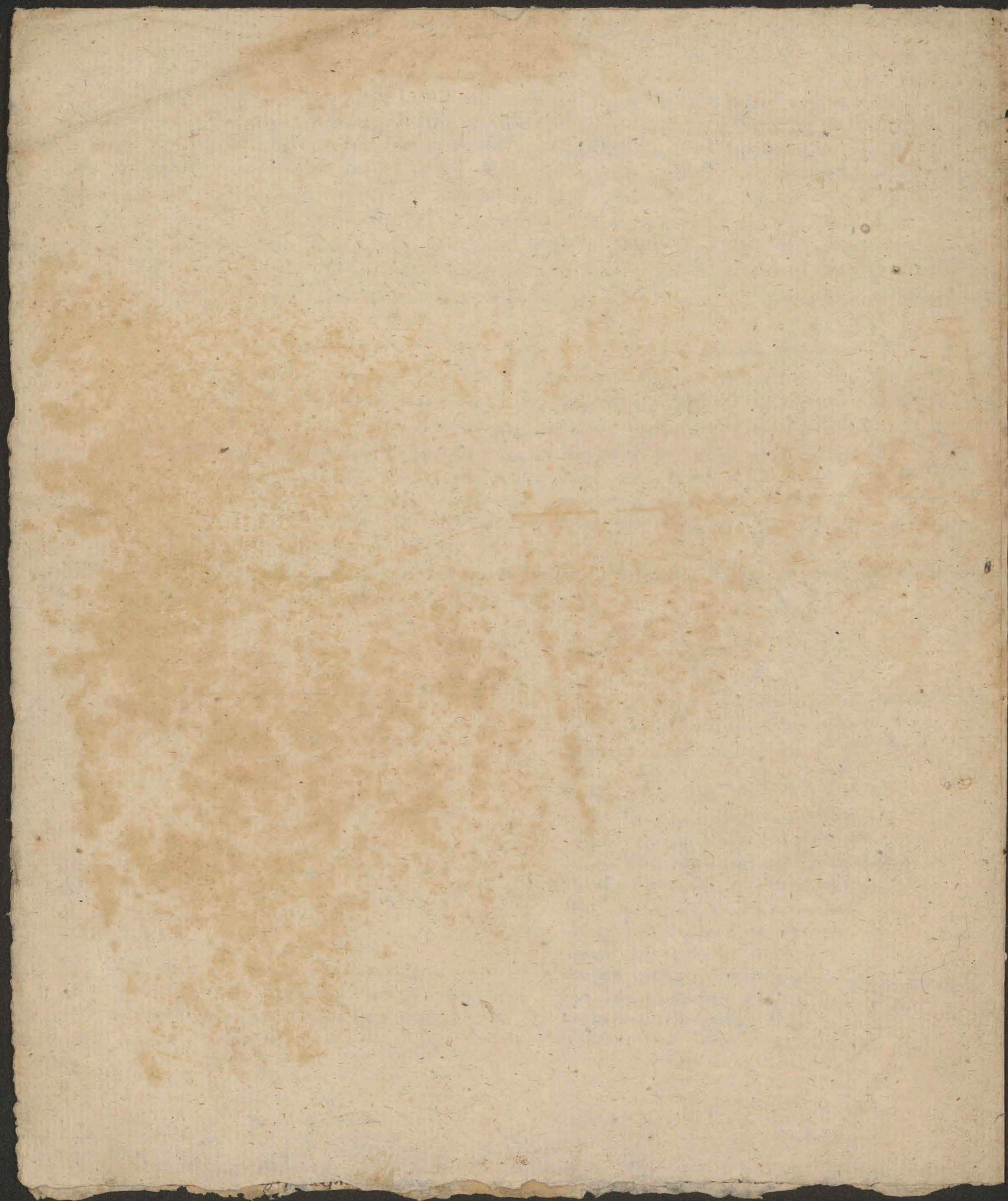
I pamięć Oycze dane te urzędy
Pokich złożeniu czy iest ci wiadomo
Komu też swoie król ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ oświadczył względy
Godnie nadgrodził przydatność znaiomą.

Oyciec

Kiedy Młodzieiowski wielebniey Prałat cnoty
Dłużny Tronowi y ciałem y duszą
Pierwszy pomocnik do wolney roboty
Przez ktorą Prawa staropolskie kruszą. wziąś

Wziął wielką pieczęć a mnieyszą Borchowi
Oddano, ceniące tego wielkie zdania
Jako Mennicznych tyskow autorowi
Za doskonałe monet zfałszowanie
Laska zaś ieszcze posłedzey złożona
Jest do Seymowey zatrzymana pory
Znać że Osoba nie ~~[illegible]~~ iest upatrzona
Ktoraby mogła te zyskać honory
Trzeba się nad tym zastanowić pilnie
Komu ię ~~[illegible]~~ oddać y zważyć osobę
Czy był w Paryżu ~~[illegible]~~ czy gani użyteczność
Stroy, Prawa Polskie czy pokarać probę,
Swoy przewrotności czy bez obyczajów
I wiary modnie uperfekcyonowany
Co iżdo kawerski przywiozł z cudzych krajów
Inny niebędzie do laski wezwany
Jmnie współcierpliwości prędko uwagę przyidzie
Powie Oyczyzny niezobaczę mdłey
Ale ty synu po przebytey biedzie
Może powrocisz kiedyż kiedyż do niey
Gdzie smutnym okiem obaczysz ruiny
Domow nayświetnieyszych podciężarem ręki
Samowładnącey świętnie obaliny
Zniszczoną szlachtę przez tysiączne męki
Przez charakter ciężki przez moc Dyssydentow
Przez praw odmianę y bezbożną sługę
Zgrubym Narodem y przez adherentow
Niechętną własney Oyczyznie intrygę
W Senacie podłość a w Ministrach zdrady
w Posłach niewiarność z niewolą złączoną
Oglądać będziesz Samotowne rady
Przez własne dzieci Matkę umorzoną
Zalwięcey mowić niepozwala przeciwko
Niech w Sercu twoim ta będzie przestroga
Niegorz się z drugich me naymilsze Dziecię
Pomniy na wiarę Sumienie y Boga

Annus 1767 Poloniis luctuosus Regnum moneta Spoliabitur. Anno 1768 Rex legens morietur Flamina flebit, Gens contempta consurget. Invenientur viri qui ulciscentur Sanguinem, o Hendent avaritiam Sacerdotibus, et Vitam Scelestem damnabunt.

Kopia Listu J. X. Nuncyusza w Polszcze Duriniego z 30 Januarii 1771 do Kardinała Berni Posła Francuskiego w Rzymie.

Miałem honor iednegoż czasu odebrać od Waszey Eminencyi dwa Listy
Pirwszy 26 Grudnia, drugi zas drugiego Stycznia datowany, donosisz mi w
pierwszym W. Eminencya iż podług wszelkiego podobieństwa, będe musiał
casiencze nie iaki zabawić w Polszcze nie inaczy też Ja rozumiałem, Żaden
bowiem Nuncyusz z Polski wśrzod Zimy rewokowany nie był. nie taynom iest
że Dwor tuteyszy Warszawski pilnie zalecił Antycemu natężyć wszelkiey
usilności y starania o Rewokowanie moie, y że wspomniony Minister wsparty od
Sekretarza Stanu, y Kardinała Jana Franciszka Albaniego obydwoch woli tuteysze=
go Dworu Wykonywaczow, spolnie z niemi uszył wszystkich sprzyczyn na otrzyma
nie onego. Taka była Oyca S. na Ich nalegania odpowiedź! Wiedzieć nie mogę lecz podług
Okoliczności rzeczy miarkuiyc dochodzę że nie mogła być do ich myśli. Owszem uyper=
swadowany prawie iestem: że nie była Ich Intrygom sprzyiaiąca; Że była taka rzeczy
iaka powinna była być tegoż Papieża, Ktory cudzych Oczu do oględania we
wszystko nie potrzebuie Ktory tak dobrze tego Krolewstwa iako innych wszystkich
Stan y Sytuacyą przenika, Ktoremu naszymi duch, y zamysły Dworu tuteyszego, y
Jego Ministrow dobrze są wiadome, Ktory na Koniec wie doskonale: że Dwory Mi=
nisterium Warszawskie nie ma mocy ani władzy domagać się rewokowania iakiego=
kolwiek Cudzoziemskiego Ministra, dopieroż Nuncyusza Apostolskiego tytułem Legati
a latere y Juryzdykcyą sądową od niepamiętnych czasow zaszczyconego. Wie doskona
le Oyciec S. że tego u Stolicy Apostolskiey trzy tylko na Seym zgromadzone Stany prawnie
domagać się mogą. wten sposob niegdyś zebrana RPlta dopomagała się wyiazdu Nuncyusza
Santyniego, Ktory iednak wprzod niż był powołono awysłany był do Polski JMX. Lapini
na roztrząśnienie przyczyn nie ukontentowania. Santini umarł w Krotce ze zgryzoty. Ale
Ja go wtym naśladowac nie myśle. On bowiem bowiem miał cało RPlty przeciw sobie, Ja
mam za sobą całą Polskę, wyiąwszy tylko część Warszawy Ktorą Dwor zastępuie, y
Ktory Ja nie mam całkiem tylko za przedmieście Petersburskie. Prożno Antycy z całą swoią
fakcyą wsiędzie na mnie, prożno mnie tzyc usiłuią po Holenderskich y Włoskich Gazetach
mnie za protektora y Konsyliarza Konfederatow udawaiąc, wtym bowiem ni sławę moie
zakłada, w tym samym mi czyni honor przywyższaiący Stan y Zdanie moie. Protektorem
albowiem Konfederatow Polskich iest widocznie Bogsam, Ktorego Oni sprawy bronią, Protek
torami Ich są Potencye Przyiacielskie y sprzymierzone Polszcze, dla mnie nie zostaie: tylko
odwadze Ich y stateczności żadną przeciwnoscią nie przełamaney dotąd dziwić się, Niech
sobie da pokoy z całą swoią fakcyą Antycy, przez wszystkie swoie podkopy nieprzyspieszy ani
nawet iedną minutę mego Ztąd wyiazdu. ieżeli sam Oyciec S. rewokować mnie nie będzie, To pewno

re iako Lichego Oyca uwalnia Nuncyusza swoiego prawdziwie wtym Apostolskiego zeod czterech
lat Zuchwałość tu y przykrość Fakcyi Schizmatyckiey znosi Nuncyusza, który iako się żadnym
ieszcze Fakcyi Pogróżkom ustraszyć nie dał, tak wszystkiemi iey darmo gardził, śmieiąc się z Offia
rowaney sobie Purpury, niechcąc w niczym upodlać y zdradzać sprawowania Urzędu swoiego
Nuncyusza, który wtym Kraiu na ustawiczney osobności oddalony żyć musiał, aby się był
uchronił Towarzystwo więcey mającego Niebespieczeństwa, niż przyiemności, y który iedynych u
zakłada sobie wszystkich spotkaiących z soby przez rozmaite zdrady omamienia gatunki przez pełne
niezbożności Propozycye do Partyi Schizmatyckiey przeciągać; Wyiąwszy więc możnie żadną bez wzgar
daney Fakcyi Tryumfu y Chluby okazyą dać może, ale raczey śmiem to mowić: sprawiedliwy prac
moich przyspieszy nadgrodę. Ci atoli niech obeyść się na Urzędzie moim gdy wyiadę nie bardzo się będą
mogli chełpić Ci, którzy czynili wszystko co tylko mogli: aby zdradziecko pod
łością schańbiwszy się na tymże Urzędzie stracywszy honor y podeyźrzawszy
zginął iraz z nimi, którzy pałaiący się od złości, że uchybili zamierzonego
u Ciebie względem mnie Celu; dopominaią się teraz lecz iuż bardzo wielka
swoich interessów nie rychło innego Nuncyusza, którego się mieć całe po swoiey
woli spodziewaią. Lecz pewni u Ciebie iestem: że wyższa nad wszystkie inne
Oyca S. przezorności Fakcyi oni da Sukcessora, który Stolicy Ap. y Narodowi
temu, nie Dworowi Warszawskiemu przysłużyć się będzie. Wtym wybieraniu tak
rozumiem że iego Świątobliwość Fakcyi Warszaw: y Rzymsk: dokładać się
nie zechce, lecz tylko mądrości swoiey: co ma w teraźnieyszych Polski o Kościo
rozruchach inspirować będzie, Albowiem Nuncyusz który ta rzecz przypadać do
Smaku Dworowi, cały skonfederowaney Nacyi nienawiści niewidzie. Dyszą ta
Dobra swoie y Krew łoży na obronę Religii S. Katolickiey Rzymskiey y wol
ności swoiey. Tamten nie przestanie dotąd na zgładzanie tego Oboyga obcey
zażywać potęgi, y gruntować w Prawowiernym tym niegdyś Królestwie
Państwo bezbożeństwo, y Despotyzm: Niech mi powie Rzymska Antycony
Fakcya: którey się z tych dwiech stron Nuncyusz w Polszcze powinien
starać przypodobać: czyli tym którzy z hazardem Życia y fortun bronią Wiary
y Wolności swoiey? czyli tym? którzy bezbożniczey y Schizmatyckiey
Potencyi zażywaią Orężem na pognębienie ile w nich iest Wiary y
Wolności? Piękne pytanie! odpowiada mi ta Antycony: Nuncyusz powinien
bydź oboiętny, tak że prawy Katolik Nuncyusza interess Wiary S. w Kro =
lestwie przestaiącego mowić może? Co innego Ja rozumiem! repliku ie iesuicka
tyczy Ja Pismo rozumiem ze Nuncyusz ma bydź roztropny, dla tegom też po
wszystkich Rzymskich rozniosł Ulicach, Ześ WX. wpadł w podeyźrzenie u
mego Dworu, po wiele razy wyiezdzaiąc na odwiedzenie Konfederatskiego

Oborow. Fałsz iest żebym kiedy tym Końcem wyiezdzał, y Wᵐᶜ Cz. rzetel-
ności we wszystkich innych Kalumniach Antyczego sprobuiesz z teyże iedney
Impostury, Ktorą na mnie kładzie przed Ludźmi, dość maiącemi cierpli-
wości aby Jego kłamliwych słuchał potwarzy. Od czterech lat iak iestem w
Polszcze dwa razym tylko wyiezdział z Warszawy. Raz przed dwiema laty
do Puław szczegulnie dla oglądania tam pięknego Pałacu Wdy Ruskiey
Drugi raz nie dawno do Częstochowy chcąc nawiedzić to wsławione ~~od~~
Cudami mieysce. Tam iadąc pierwszy raz trefunkiem spotkałem podiazd
Bierzynskiego ze 40 ludzi złożony ~~Drugi raz~~ Ktory to Bierzynski w
na ten czas pod płaszczykiem Konfed: Dworowi się zaprzedał: Ten więc Dwor
czyliż mi za złe mieć będzie widzenie Konfederatow Ktory skrycie iego byli Ad-
herencji? Ktoremi Ja naymnieyszy niemiałem rozmowy! Widziałem znowu
pod Częstochową Obóz JmP. Puławskiego... Lecz ten młody Bohatyr sam
pierwszy mnie nawiedził. A Polaczek nieznaiomy Obywatelow Miasteczka
Zekonąty uczy oddawać grzeczność za grzeczność. Czyliż się bowiem godziło
uchybić wzaiemności względem tego Rycerza Ktory o Roku przeszłego w
Węgrzech zaszczycony był od Cesarza Monarchy mojego nayłaskawszego
ze wszystkich Audyencyi, Nuncyusz Stolicy Apost: do całego Narodu, u
Ktorego przytym naycześciey mogłem odmowić ludzkości y przychylności sławnemu
Woiownikowi Ktory z niewstrzymanym męstwem łączy nayprzykładnieyszą
pobożność, y Ktoregom Ja przed S.S. Ołtarzami poruczonego na ziemię z przed
dziwną Skromnością Mszy słuchaiącego y Komunikuiącego miał osobliwszą
widzieć pociechę. Hezt to iest Buntownikow [illegible] odpowiada tu Antyczy, y za takich
umiałem przeszłemu iescze odmalować Papieżowi: Stoy lekkomyślny zeszły
wyść nie sprawiedliwych Dawco Epitetow! Konfederaci Buntownicy? dla tego
pewnie że Ty y Dwor twoy tak nazywanie? Dla tego podobno: Że z Narodem
swoim nie chcą przystać na to: aby byli Moskiewskiemu zaprzedani Tyranstwu?
Jeżeli nazywasz Konfederatow Buntownikami? musiesz chcąc przymuszony wyznać
że ci Buntownicy godni są y politowania y poważenia. Gdy obstawiwszy
przytym, co napis na Ich Chorągwiach głosi: Pro fide lege et Patria Musisz
wyznać iżeli cokolwiek widzisz że to są Buntownicy tacy, Ktorych Francya
y Austrya respektuią, y posłanych od nich przymuią ludzi. w krotce cię
Buntownicy, tak się spodziewam pokażą Antyczemu że Oni nie są Buntow-
nikami, ale on iest Błaznem nie tylko żeby go mieli za Ministra

Rzpltey uznać, lecz oni iak nayuroczyściey ogłosili: że Seym ten, Ktory
go Ministrem postanowił za nie maią, w Krutce spodziewam się pokazę
że nie więcey y On waży. Dałeś WMP: (odzywasz się ieszcze Antycy) Bło-
gosławieństwo Woyska Pulaskiego. y coż z tąd? Pulaski y całe Woysko
Jego iednostayny głosem prosili mię o niego Mogłemże Im go sprawiedli-
wie odmowić? Wytykay iak chcesz Tym: (według ciebie:) Buntownikom
nie zaprę się tey słabości że z żądzą y z respektem przyiąłem Błogosła-
wieństwo Nuncyusza Stolicy Apost: Szczęśliwa słabość, Ktora przy dobrey
sprawie, co iey bronią tak ich mocnemi czyni w tylu bitwach ktore
mężnie na Obronę Wiary S. y Wolności swey stoczaią. Ale to nie nie
konwinkuie Antycego. Toć bez to iest: (mowi On) ta to sama przeklęta
benedikcya, Ktora cię podeyrzanym u Dworu uczyniła, Lecz Ja Antycego upew-
niam że nie tak to, iako coś więcey, y daleko coś innego Obrzydziła mię u Dwo-
ru tego Solenna moia Protestacya, Ktorąm przed 3 laty z rozkazu Oyca
S. uczynił, Uczynił mię podeyrzanym y niemiłym mężny y niezwyciężony
odpor dany y sprzeciwiania się statecznie ile we mnie było Projektom
Dworu przeciwnym Stadzie. Żem niechciał Kaznodziejów Zakony przy-
muszać do Partyi y Interessow Dworu, Żem się sprawiedliwie zbraniał
Censurami Kościelnemi nawet y Klątwą prześladować niewinnego Metro-
polity Lwowskiego Ktoremu Intryga y fakcya w Rzymie przez sztuki y
udania potrafili niewinnie odiąć Intraty y Rząd Metropolii Jego!
Otoż to iest, co mnie u Dworu w podeyrzenie y nienawiść wprawiło. Habes
confitentem reum. Ale Ja się tey Winy, y tey nienawiści niewstydzę
Szczycę się owszem tą niełaską z takowych przyczyn zaciągnioną Mam
za honor nienawidzonym być od Fakcyi Krzyżyckiey. Wstydziłbym
się raczey Jey podobać. Si Ipsis placerem, Servus Xti non essem. Jey się
podobaiąc Stałbym się niegodnym nosić na Sobie Charakter Nuncyusza
Stolicy Apost: Zasłużyłbym, aby mnie Dwor moy tego momentu z tąd
rewokował iako Zdraycę y Kaziciela Urzędu mego. Z tym wszystkim iak
pragnę aby ze mnie zdięto ten Ciężar Ktorego bym znoszenia bez osobliwszey
Boga pomocy nie mogłbym wydołać. Czemuż nie przyieżdża ten moy
Następca, Ktory to: iak się tu spodziewaią przeciwnych mnie maxim

trzymać się będzie, y Ktory ieżeli niemi w samey rzeczy nabechtany tu zechce przyieżdżać, boię się bardzo aby na Granicy mocnieyszego dla siebie nie zastał Kordonu niżeli co od powietrza iest ~~w~~ rozciągniony. Tym czasem gdy się on wprzod wybiera: Może wyśmienicie Antycy po Domach Rzymskich nawet y w Kaffenhauze Niemieckim głosić piorunuiący Dworu swego expedycyą gdzie mu Każe nalegać o Rewokowanie Moie Ktorego On dotąd wyrobić niemogł, y Ktore podług wszelkiego podobieństwa spraktykowane teraz tyle mu pomoże, ile Musztarda po Obiedzie. Pozwalam mu honor moy szarpać, iak słyszę w pewnym Zacnym domu uczynił gdzie Ja mam swoich prawdziwych Przyiacioł, w przytomności nawet W. Em. Protektora moiego. Tego mu tylko darować nie mogę że do swoych Intryg, y fałszow usiłuie mięszać WEmością, gdy w tygodniowey swoiey Gazecie, w Ktorey rozumie że wszystkie Taiemnice Dworu naszego swoiemu odkrywa, śmie to donosić: Że cały Rzym gani moie postępki, y iakobyś WEmcya miał publicznie wyrzec: Że Nuncjusz Polski iest nadto gorący y rezolutny. Oto Ja Kolorach Kłamstwa poznaię Obywatella Miasta Rekanaty y nie dziwuię się! bo mu Kłamać poszło we Zwyczay. Tak mięszać zmyślił, y rozrucił Zelżywy y swoiego całe niegodny charakteru Skrypt na zacnego Prałata J.K. Honoraty, teraźnieyszego Nuncyusza w Wenecyi Da una fronte lurida, et bronteiro Możnasz się czego innego spodziewać? Osle głosy nie poydą w Niebiosy, Nie będą mogły razić ani W. Emcyo ani Oyca S. uszow. Ja mu na raszcie nic Złego nie życzę Kontent raczey iestem że taki Człowiek źle o mnie gada Cui displicere placere est mam mu tylko za złe: że nieborak nie mogł dopiąć z całym Kredytem Dworu swego abym był rewokowany, Nie iestem wprawdzie bogaty w Kleynoty, y nigdy ich chciwie nie Zbierał. Wzgardziłem temi Ktoremi to chciano dawać w prezencie, y Ktorych wiele przestanych żądaią w Rzymie Antycy starając się o nieprzyiacioł dla mnie Offiaruię mu iednak w cenie nieustępuiący żeden tym, Ktore on Imieniem Kanclerza WK. rozdaie. Poszlę mu go, skoro tylko moy wyiazd wyiedna Tym czasem niechay nalega na mego Następcy. Ktoremi iednak niemogę

przyrzec wolnego przez pewny Kordon przyscia. Rzeczy moie w podroz iuz są ułozone. Ekwipaze moie ani Ludzi mych nie będą obciązone nabytemi w Polszcze bogactwy. Niewywiezie z Polski moy Audytor po Dyzyicy X iako Jego Antecessor uczynił. Lecz na to mieysce poczciwości Jego pojedzie za Nim, iako y za innemi moim Ludzmi. Co do mnie samego? niewyprowadze, ani Saskich Porcellan, Ani Sobolow Mosk: Ani Wina Starego Węgierskiego. Moy Sukcessor nie będzie mogł tyle mieć pospiechu w przyiechaniu ile Ja w wyiezdzie. Nie będę nawet y tego czekał aż Portret Krola Polskiego Dyamentami sadzony na moie pozegnanie skonczony będzie Maiąc bowiem Portret Pierwszego w Swiecie Krola Ludowika XV. innego z nim o bok nieposadzę etc.

Pobudzony rownemiż Powodami Sprawiedliwości y Ludzkości
y Authoryzowany przez Traktaty zawarte z Polską do utrzymania
Praw tey Rzeczy, ani ta Monarchini ani Krol Pruski, ktorego
na Usilowania Patryotyczne wspierała niemyśleli Naymnieysze
go uszczerbku przynieść Religij Katolickiey co sama Rzecz po
kazuie, lecz y ona y on iakoteż Cała Europa dobrze oświecona
brzydzi się temi Excessami, do ktorych Gorliwości niepomiarkowa
na przywiodła tych z pomiędzy Polakow, ktorzy ogniem y Zelazem
własną Oyczyznę ruynuią, Religia Chrześciańska brzydzi się Krwie
wylaniem, wzdryga się Gwałtow, a przeto rowności Religij cierpi.
pierwsi Chrześcianie byli nayspokoynieysi Ludzie na Swiecie ubo
lewali nad Heretykami y Poganiny Ich nawracali, ale ich nie
prześladowali, a Katolicy Chrześcianie maią zazdrościć Chrześci
anom takim iak oni, wolnego Sprawowania Obrządkow ich Reli
gij, Ktorey Artykuły pryncypalne Są im powszechnie? Nawet
ucyskuią Polszcy Katolicy? Rozumiecie Pewnie że Dyssydenci maią
sobie nieco nadanych Praw Przez Ostatni Seym, przeciw Im pow
staią! y gdy natymże Seymie ubespieczyliście sobie Prawo ymo
wszelkie dotąd dla Czcicielow Religij Panuiącey, Czyliż Możecie
kiedy doznawać takiego Prześladowania od nich, iakie oni od
was Ponoszą? Czyliż wam Kościoły pozamykano, Czyliż wam
Obrazy poburzono, Czyliż kto z Polakow Przymuszony był do od
miany Religij? Zadna przynaymniey z tych Gwałtowności
nieiest mi wiadoma, y wasze narzekania niezdaią mi się bydź
Sprawiedliwe, atak gdy wiara wasza iest Ubespieczona Myśl
cie teraz o Powinnościach waszych Obywatelskich y Patryotycz
nych, y uważcie ieżeli możecie Zazdrościć Braci waszym Polakom
Obywatelom tak wolnym Jako wy Prawa Posiadania Urzędow,
Ktore wy z Rownego Uszczytu trzymacie. A nadto odrzucicie na
stronę rożności Religij Coż ma za konnexyą wstęp do Honorow
z ruiną y Zgubą Religij Katolickiey, Czyli Anglia y Holandya
nie są Panstwa Chrześciańskie, a przecież tam Katolicy Greccy y
setne Inne Sekty maią Wolne Sprawowanie Obrządkow
swoiey Religij niedziwuycie się więc Ja utrzymuiący wol
ność Summienia racyi waszych przeciwko niey przywiedzionych
za ważne nieuznać Zyczę wam wielkie Zgody y uspokoienia Waszey
Oyczyzny a nadewszystko żebyście Umieli rozeznawać Prawdziwych
waszych Przyiaciół ktorzy was do Pokoiu y Zgody Pobudzaią, od tych
ktorzy was Łudzą, y tym Końcem do Buntow Prowadzą ażeby
w Jak Naywiększe Nieszczęśliwości wplątali. Fryderyk

Przestroga z Warszawy Miesiąca Listopadzie 1769

Lubo Jużdawniey Często Powstawał y upadał ten odgłos że ta Zamyślaią
podnieść Nowy Konfederacyą, Przecież niemogąc dosięgnąć Pewności tego
Projektu, ani Jakieby ani Jakieby Obiecywało Ułożenie Czyli Przy Krolu
z Barską, Czyli przy Krolu y Gwarancyi Nowych Praw Czyliteż z Srody
Fikcyi y tychże ale zgoła kazdy według siebie y Partykularności Swoiey
sądzą gdy Zdania Swego niewydział Skutku Porzucił Troskliwości y
pomieszał Powieści te z Innemi Fałszywemi Czyli zas w Samey Rzeczy
było to w Projekcie, Czyli tylko na probę rzucony Odgłos chcąc zebrać
Zdanie Pospolite otakowym Ułożeniu wiedzieć niemożna dociekać Jakie

Rzekło

Rzekło zeta Powieści Jako powstała tak y upadła, zostawuiące tylko
w Obywatelach ostrożności y Pilności ażeby Strzedz Krolow Swoich
y nie wpaść w Sidło Podobne Radomskiemu
Gdy tedy przez Czas niemały ustało Gadanie o Konfederacyi tuteyszey ale
w przeszłą Niedzielę znowu z większym Jak dawniey upewnieniem go
dać powszechnie onicy Zaczęto y żeby Spisuią na nią u Poninskiego Kuch
mistrza Koronnego; Ktory tego Dnia Dawał Obiad Posłowi Rossyiskie
mu y wielu Jnnym tegoż Narodu Osobom, niemniey z Naszych Pierszych
Panow Oprocz Familii; Ochota przedłużona z Kolacyą y Balem, tegoż
Poninskiego Przepowiadaią tey Konfederacyi Marszałkiem, Ktorey kto
nie y powody że dotąd nieszą wiadome przeto wszyscy niewchodzący
w Robotę nad Koniekturami Oney bawiąsię.
<u>A Nayprzod Mowią</u> że Moskwa życząc Sobie Uspokoienia z Polakami dla
Naprawy Interessow Swoich dalszych Chce wchodzić w Zgodę ale nie z tą
Konfederacyą, ktorą deklarowała Buntowniczą Przed Narodem y że z no
siła y z nosi dotąd, Lecz z taką Ktorą Sama Wystawi y zasili okazał
szą w Sobie bo w Stanach Rzltey Zawartą y powolnieyszą w Sobie obie
cuie dla zachęcenia Spuścić z Gwarancyi y Ostodzić Prawa dla Dyssy
dętow nowo Stanowione, Obrany Marszałek wzywać będzie do łącze
nia się z Tuteyszą na Koniec się wyznaczone Jnne Konfederacye po Wszystkiey
zaszłe aktoreby niechciały Łączyć się to za Nieprzyiacioł Oyczyzny Dekla
rować będzie, może że w Pierwszym Akcie Swoim Obiętey Władzy
Przychyli się do Konfederacyi Barskiey ale Sztuczna rezerwa Pochwali
Gorliwości a nie Jey Czynności Juzto na ten Koniec miano pisać do Wdy Ki
iowskiego do Generała Wielkopolskiego y do Podskarbiego Koronnego
żeby też zjachali na tę robotę, ktora ma być Jnnym wzorem a że z tey że
Szkoły Co y Radomska wyciosona ażeby zbałamuciwszy Oszukano
Narod, podaiąc go na wzgardę potencyom Chcącym go Ratować y dopo
magać Mowią że Wda Kaliski pisać się będzie na tę Konfederacyą
dla zwabienia Ex Marszałka wynaydą podobnie Zaufanych Jnnych do
dla Złapania Wdy Kijowskiego y Podskarbiego Koronnego Jeśli Strachy
Groźba nieułatwi Jch Porwanie!
<u>Drugi Mowią</u> Że Moskwa przez ten Czas Zamieszania Kraiowego poz
nawszy w Narodzie Naszym do Osoby Krolewskiey niechęć, użyła zaiście
teyże Passyi do Celu Swego y deklarować że Pozwala y Chce Konfede
racyi Tuteyszey Przeciw Krolowi y Gniewem Swoim uzbroiony wez
mie Ją za fundament Niechęci Rezultatum Ostatnie Senatu Consilij,
Smiało Mowi tak Familij Krolewskiey Jako y Przyiacioł Dworskich
da Jnnie tegoż Rezultatum wypowiedzenia Woyny przeciw Jmpera
torowey, takowa Konfederacya uwolni od Winy Przez to Senatu
Radę Włożoney na Xcia Repnina o Gwałty Kraiowe, a Winnymi
Jch uczyni Krola y Adherętow Dworskich z takowey pochlebney My
slom Kraiowym Rezolucyi Spodziewaią się że Jak na Lep Lgnące Pta
szyny widzieć będzie zgromadzaiących się Polakow y wzywa
iącey Pomocy Jmperatorowey Zasobą y wten Usnosci Pozwalaia
cych na wszystkie Jnne Podanie odniey Przepisy y Proiekta wnieść
Oraz Sobie że Pociągnowszy tym Sposobem Polakow do siebie na
ten czas Turczyn dzielić Swoie Siły będzie musiał y od tey części
Woyska Swego na Polakow, kiedy zaś wczasie Przyidzie się do kupo
wać Pokoiu z Turkami to Łatwiey y bez Szkody Własney z Kraiow
Polskich Kontentować Portę Jako Łupem Nieprzyiaciela Wiary
niedotrzymuiącego tey Potęcyi, ktora dla Jey Dobra Podniosła Woynę

Trzeci mowią

Trzeci Mowią że poniewaź tak rożne Manifesta Konfederacyi Jakoteż Deklaracya Turecka de 4/21 Junij 1769 tęczą do niewypowiedzianey nieprzyiaźni Moskwe y Jey Adherentow Polakow tak Chcąc determinować na Cel tey nienawiści Kraiowi y Turkom widocznych Adherentow z Taiemney Umowy z Krolem taż Moskwa robi Konfederacyą przez Swoich Affidowanych Przyiacioł ktorych Azard Mniey Się dotyczy do tey Konfederacyi Zaproszona Mabyć familia Krolewska y Inni Sekret wiedzący lub Ostrzeżeni, ale ci Deklarowaiący niechcą nastąpi Groźba lub Sąd. Jednak że referuiąsię we wszystkim do Posła Rossyiskiego wysyłanie Kuryerow do Peterburka y opoźniony rewolucye czas Przedłużać będą Osądzenia nieposłusznych ktory to Czas liczyty być może a tych że Obwinionych do przynucowania się nieskażonym Patryotom mowy Prawdziwym Konfederatom do Obicia Rządu między niemi y do przeciągnienia Jch na Swoią Stronę.

Czwarte Idanie Dalszych Zaciąga Koniektur przekładaiąc iże w Gabinecie Czyli Ministeryum Rossyiskim Dwie są Partye Skrycie ale Silnie z Sobą Walczące, Panina, y Orłowa, Xiąże Repnin był Pierwszego Kreaturą teraźnieyszy Poseł Drugiego, ale że Panin ma Sobie więcey Zdaney Mocy in Ministerium od Drugiego, przeto Xiąże Wołkonski z ostrożnością Funkcyą Swoią natym to Miescu Sprawować Musi Jako daleki do Explikacyi w potrzebie y maiących Cnotych przy sobie Strożow Partyi pierwszey Weymara y Butkalowa zezwolił Wołkonski Skrycie na Ukarzanie się przez Ostatnią Radę Senatu na Repnina ktorych wzięnanie wpłątać ma wyższe Osoby Gabinetu Peterburskiego ale powierzchownie okazuie Zagniewanego nadto Grozi że Poseł Polski z Skargą niebędzie przyięty że Imperatorowa Jest Obrażona że Rezultatum Jest wypowiedzeniem tey Woyny

Tym Czasem Polski Poseł Gotuiesię wyiechać rezultatum y Instrukcye Postaną przez Kuryerow, Są roztrząśnione od Imperatorowey ktora to będzie Konfrontowała z Informacyami, ktore Wołkonski Zaraz w początkach posłał w Jakim Stanie Zostały Interessa Imperatorowey y Jak daley były Prowadzone Jeśli wtym roztrząsaniu upatrzy Winę Rzetelną Repnina, Sledzić ią będzie w Ministerium Swoim a Zatym Upadek Pierwszego Ministra wynidzie Kombinacya Interessow a z tąd Naprawy tych, ktore się znami Jako też y z Jnnemi Potencyami, tak tedy Intryga tu Począta ma mieć Cel Operacyi Swoich w Ministeryum Peterburskim y Emulacyą Dwuch Faworytow pro Obiecto ktorych Odmiana mabyć początkiem Spokoyności w Europie.

O myślach w Szczegulności tylko Konfederacyi po Województwach wiedzieć niemożna dotych należy mieć Pilną Ciekawość, ktorey wtey Robocie rząd Pierwszy Prowadzą mieć Oraz Staranie ażeby Otrzymali w Jedno Myślności Co do Pryncypalnych Dowodow wtey Oyczystey Robocie należy y żeby Przeciwni niezpuli wnich tey Cnotliwey Myśli Czyli to Chytrym podeyściem Czyli Sromotną Korrupcyą.

Kończąc te Przestrogę przydaie ieszcze krotki podział Partyzantow Kraiowych dla Ostrożności tych ktory Sobie mieysca nieobrali. Nielicząc Jndyferentnych upatruie Cztery Partye w naszey Rzpltey wtych Czasach, Moskiewską, Krolewską, Saską, y Konfederacką, albo Patryotyczną. Krolewska dzieli się na Moskiewską Krolewską chcącą ażeby ta Potencya Przydawała w każdym Czasie Mocy

Tronowi

Tronowi ztąd Partya ta Dyferzya, Czym zawsze między Krolem
a Narodem utrzymuięc ten wszelkim o Swoią Wolność, a Krolowi
Przekładaiąc mechęć Narodu ku niemu y zuchwało się ato dla
własnych Zysków, Druga zaś to iest Krolewska Patryotyczna
ktora z przywiązaniem do Krola Życzy Miłości Oyczyzny Exspli
kuie fałszywe postrachy umysłem Fałszywey Polityki y z
drażliwego pochlebstwa podsunięte nieufności Krola do Na
rodu, przekłada Sposoby Łatwe Uzycia Pożytkow Sercay Ja
kieby Przeszkody do tego oddalać należało, Saska także dwo
iska Jest Saska Moskiewska Ktorey Głową Czynią Prymas
ta Chce odmiany Tronu ale Przy mocy ustawiczney Moskiew
skiey obiecuie uspokoienie z Strony Polskiey wraz podaie Awan
taże Moskwie z Influencyi w Interessa Niemieckie, y z rozmai
tey Ligi Dworu Saskiego. Druga Partya Saska Polska ktora
przezieraiąc Trudności Spokoynego Panowania dla Piasta Cudzo
Ziemca Chce y woli przy Słabym rządzie być władniona Przez
Faworyta Jak Przez Familią Mocną, Co się tycze Partyi Konfe
deraćkiey te Opisywać iest Pole Zbyt obszerne do Reflexyi
Oczym z osobna Traktować Zechcę, wystawuiąc postać Rzetel
ną Prawdziwego Patryoty w okolicznościach Teraznieyszych
Zdarzony Obraz Uśmieyszy Mamnie Pracy, wrosiągamiu się
Opisaniem fałszywych, ktore Łatwo Przez Oppozycyą Przywar
od każdego rozeznane być mogą.

Kopia Listu od Żony do Xsięcia Senatora za Granicą będącego
na Poczte Krakowską d. 23 7bris 1769 Pisanego.
Juzw Czerny, Witkowski, Potocki, Drzewanowski, Są w Krakowie
a zapewnie ten List przeczytaią nay pierwiey Schmelcm Uniżenie
kłaniam Spodziewaiącej się że List od Żony do Xsięcia odeszły y gdyż
Piora Co prawdy y Szczerości wypadnie takowey Korrespondencyi
cyi za Urazę niewezmą; Odebrałem twoy List d. 12 tego Msca z Po
cżesney Datowany, Serdecznie się Cieszę żeś Zdrow Co iest Pryncy
palne Życzenie aby w dobrym Zdrowiu te bieda Przebywać Zyczyć
sobie wiadomości z Polskiey, wierz że Staramsię oto abymsię grunto
wnie o Prawdzie Informowała y Uwaimisię że Zgaduiwam rozne
przyszłe okoliczności, bo kiedy kto gruntowey bez Pasyi
Sądzi to i Przecie nie mataki Ciemnego Umysłu, zeby niepoznał
Konsekwencyi, Naygorsza to że w Naszey y Naszey Polszcze każdy
umysłem Samy Pasyą zkonwinkowanym Sam sobie ktory w
szelkich rzeczy podobieństwo ktorych Sobie Życzy niedawszy Sobie
Czasu nauczyć się Interessow Europy, kombinacyi Mażym Mo
narchow Mocnych y Mocnieyszych ktory Interessa Swoie Kieruią
aby się z Tamtemi Czyli zgadzały Czyli też aby Im w 50 Lat Szko
dliwe niebyli Nasi Zaś Kochani Obywatele Ledwie Tygodnia
iednego widzieć mogą Konsekwencyą Juz się Gotowi upewni
Że ten Monarcha dla Samey tylko Ich Przyiaźni Woyska Prowa
dzi Drugi Milliony pozyta biorąc Na Ziemi na Morzu o wszy
o Polskie Fantazye, bo gdyby o Kray Polski, cobyto Sądzić po
trzeba, ale na to Zgody Zupełnie niema tylko każdy Mar
szałek rozumie Iż on z drugim / Jeżeli go Ma / Przyiacielem
Pierwszym iest do Decydowania Interessami Rzeltey Zadnych

Mażym

Małym y Korzyści Kraiowych nieuważaiąc ach dla Boga co za blęd
Ledwo to Rzymianom pomyśli się gdys wolno było y to kiedy Pana
mi przez Zawoiowanie Znacznych Części Swiata byli Juz to wiadom
mo co Polacy Umieią Nayłepiey Słyszałem nieraz Senatorow Posłow
Jak Historyą Rzymską Słicznie naciągali do Swych Interessow Czy
li rządce Panstwa Jak każdy z nich rozumiał się być Zbawicielem Oy
czyzny przez Swoią wyborną Mowę Postaremuz Gruntu z tey Histo
ryi nienauczyli się, y z czasem się teraznieyszym niepoznali, gdyby
od Karola Wielkiego Czytali Historyą do naszych Czasow większy
by mieli Profit boby siebie ai do tego Czym teraz są Poznali, Jak
Roboty funduią się na Powietrzu, a na Ziemi Spei Nuszą, upewnia
Ich że na Koncu dopiero Oczy Przecierai będą y pytaią się Sami sie
bie Panie Bracie a Cóż się to dzieie któby się tego był Spodziewał.
Przecież Nikt temu niewinien każdy Marszałek Dyktatorem się
czyni Juz tez Jch tyle y u Rzymian niebyło gdyby z Przy Naymniey
Dzieięć a zgodnych, ale tu u nas kiedy w Jmmaginacyi Swoiey ma
moc zupełną Decydowania Interessami Rzpltey a bardziey Sądze
nia y Rozkazywania wspoł Braci Swoim Zabierania Ich własnosci
Szkodzenia na Zyciu y Honorze Pozytam ci Karteczkę Punkt Ordynan
su Jchmciow Pp. Konfederatow Naszych Mężyńskiego Zjazdu (A) a juz
tez Jch Poznai niemożna Jak dobrze Prawa Kraiu Swego Umieią
Jakim Prawem tych Swiadkow Słuchai będą przysięgę co Adherstow
poprzysięgai maią, toć się to podobało Ekonomowi Rachunkow Słu
chai, Prawdziwie Jam Miłego tak niekocham żebym się z akim uma
wiała wiem że ciebie za Adherstą nikt niezaprzysięże bo cię już na
si Ekonomowie od czynienia rachunkow wolni, lecz pytam się
ciebie ty Prawo Polskie umiesz Coiest Za Układ Skonfederowa
nych Stanow na co Wszystwa Marszałkow Obieraią Jezeli Mar
szałek Jednego wszystwa lub kilku mogą Sądzić pominąwszy Generalne
go Marszałka tego mi się doczytała że Rzplta iest Apsolutna Pani
kiedy Jest Skonfederowana gdy ma Generalnego Marszałka ten
na owczas na Sąsiada y Prawami Przekonanych za nieprzyiaciol
Oyczyzny Sądzi dobra Konfiskuie od Czci od wiary odsądzić mo
że przecięto y w tym są formalności na fundamencie Prawa wspiera
iącesię, dowody Oczewiste obwinionych Potempiaiące, ale Jak teraz
widzisz, komu gdy potrzeba Sukien pieniędzy, to wysyłaią Komendy
y Dekreta w Uniwersałach Piszą Ludzi niszczą rabuią Ptaszków
tych Ludzi od Boga Zaciągaią, Postempowania Zas takiego z O
bywatelami nawet w Jndyach gdzie Dzierzanowski Landwat
nie Znaią, Coż zatym gdy Jch Rotmistrze z Łupami Powraca
ią, Zazdrości niewykalkulowania! niewiem Cota cy ludzie przy zupeł
nym Rozumie, Myślą Czyże to iest Prawo? ale nie, Czyli Zatym Spo
sobem Nabieraią Interessa Rzpltey do swego umysłu z tym nie bo się
na Jnnych Zawiasach Obracaią, wszystkiemu tylko y Krytyce w całym
świecie Podpadaią, y Jezeli Jm honor miły z tąd go nienabędą iezi
li to Prawda że się Sprzysięgli przy Wierze to Oczewiście Przysięgę Ła
mią bo Wiara Uczy Bliźniemu nieczynić Krzywdy; teraz ci posy
łam Pakt Niesłuszności przy Exekucyi i w Dobrach Odwiezienia te
go Prowiantu aż do Stanisławowa y razem Korcy Zboża 441 nie
rachuiąc co Juz dawniey podwody Chodziły do Stanisławowa
otoż to w przytomności wielkich Obrońców wiary dzieie się o
tym ani wiedzieć niechcą ani przez Jch Myśl przychodzi Żeby

mieli m

Zeby Mieli temu zabieżeć a tam gdzie Moskwy niema Łanuię
rozkazuią Sądzę Jakbyto pewnie z ochotą te Jałmużnę Moskwi
dawali naywięcey mi Żal Ludzi y Dobytku ktory pod Konwoiem
Moskiewskim poydą Ieżeli się z niemi Turcy Spotkaią to pogina. Pro
szę cię poszli Biskupowi Kamienieckiemu Kopią tego Pakietu List
ćeś mi postał, zatym że z takiego Mieysca gdzieby powinni wie
dzieć a Strasznie Źle Informowani, Turkow w Sobalu ani Stada kie
Podkomorzego niemasz y niebyło Sobal y Stada kia Podkomorzego
na Trzy Krole wedle kiż ouskiemu przedani; a o Turkach te pew
ne Są wiadomości że 10 tego Miesiąca Nowy wezyr kto Choci
ma Stanoł Mosty na Dniestrze we trzech Mieysciach Stawiał z
niemałą Przeszkodą że 9 była Potyczka przy tych Mostach z
wspolną Stratą Turcy mieli Porzucić Mosty, a pod Ianczyncami
ni Ćwierć Mili od Kamienca Oboz Formować a dnich Moskwa
o Milę się Cofneła, Pod Mohyłowem Krasinski y Aza Basza w
tym czasie Samym Miał Przyyść na te Strony, z tey Poczty mamy
się Spodziewać wiadomości o wielkiey Batalij Całego Woyska
Galiczyna, temuż Galiczynowi Mieli Komendę odebrać, a Roman
sow na Jego Mieysce Miał Przyyść, Panin Brat Ministra na
Mieysce Romanzowa na Liniach Ma Komenderować w Lublinie
Dwa Tysiące Woyska Moskiewskiego ma się znaydować ktory
Chodzili za Pułaskiemi, Posyłam ci Relacyą o Bitwie Pułaskiey
ktorzy się Mieli złączyć z xm Bierzynskim ta Relacya wielu
Przypadkami ozdobiona Jakoby wiele Ludzi Stracili z nurem
y Spięcy etc wiem Plante według ktorey Marszałkowie z Jazda
Muszynskiego mieli się Łączyć Czas nadchodzi a niewidać podobi
stwa pewne zmsie ciężko zgodzić była Kareta Czyli Kalwaka
ta mamieć Pierwsze miejsce aż chyba Moskwa nadciągnow
szy to Ich pogodzi Co to będzie miała za Generalności do czynie
nia, Czyli Adherętow Sądzić, Czyli wspot Konfederatow ktory
się z niemi Sprzysięgli Dwudziestom byłoby Królestwo Drażnie
się z Narodem widzieć się dać Oczywiście, w którakie Są wtym
sposoby Bronić Oyczyzny Orężem radą Fortuną y oddaleniem
z tego wszelkiego, wszelką Starannością. Nic mi też niedono
sisz Jakim Sposobem Sułkowski wiechał w Stwo Bielskie
że Podskarb Koron Konie Zabrał to Słuszne Rzeczy wiem że się
Gniewaią na Biskupa Kamienieckiego że piniędzy od Francyi
niewziął ktory Mu dawano Kocham go za to bardzo że własne
Imie dystyngwowane będzie Nayż Żal pod tey Jakoś się teraz
pokazało kiedy tylko Zysku przez Zabierania niesprawiedliwe
Szukaią pod roznemi Pretextami własnych wspot Braci mie
cza gdyby ci Ludzie przynaymniey powiedzieli na Jakiey Plan
ie buduią gdyby naymnieyszym Swiatełkiem oświecili a le ci
Szczerze dowodnie Oświadczam wyiąwszy Cztery Osoby że prze
cie widzę coś daley, Cała Muszynka teraz w Krakowie ale Żal
się Boże, Proszę cię Komunikuy Biskupowi Kamienieckiemu te
go Punktu Ordynansu z Muszynku danego albo przecię po
Senatorsku pomyśli Czyto Są ustawy Rzeltey; List odebrałam
ten Puszczam na Kraków oczymawszy Komplement Panom Mar

Marszałkom

Panom Marszałkom napoczątku onego radabym żeby go prze
czytali potrzebne dla siebie Nowiny a nayważnieyszy tę czytałabym za
stanowić się zdrową refleksyą nad tym co czynią y co z tego będzie

Kopia Listu Oyca Sgo do Krola Francuskiego w Miesiącu Lipcu
1769 Roku Pisanego

Spodziewaiąc się że Posłowie Domu Burbonskiego nalegać
na mnie będą usilnie ażebym się skłonił do zadosyć uczynie
nia Ich żądaniom, sądziłem za rzecz przyzwoitą uprzedzić
w tym WKMść, y moię w tey mierze myśl wyrazić posłałem
Xiążęciu Parmenskiemu dyspensę potrzebną do zawarcia Mary
ażu, o którą Mnie prosił, zawiesiłem oraz wszystkie Skut
ki mienaszeh na które się zali między nim y Sto Stolicą zasz
tych Jako też wszystkie w tey Sprawie wyszłe Dekreta, y da
ię mu z całego Serca Błogosławieństwo moie Apostolskie
co zaś się tycze Jezuitów nie mogę ani naganiać ani Kasso
wać Zakonu pochwalonego, y potwierdzonego przez Dzie
więtnastu Moich Poprzedników, a tym barziey nie mogę
tego uczynić ponieważ przez S Zbor Trydenski był wał
nie Konfirmowany, że zaś podług waszych Maxym Concy
lium Generalne iest nad Papieża więc Jeżeli się podobać
będzie zgromadzić go gdzie wszystko się sprawiedliwie de
cydować będzie wszystkie Zarzuty y usprawiedliwienia te
go Zakonu roztrząsane będą, winienem bowiem tak Jezui
tom Jako innym wszystkim Zakonom sprawiedliwości y
Protekcyą a nawet Krol Sardynski y nadto Cesarz y Krol
Pruski pisali do mnie za niemi, a przeto nie mogę przez Ich
skassowanie dogodzić Jednym Monarchom, bez narażeni
a się innym nie iestem Ja Dziedzicem ale tylko Admini
stratorem Państwa Sto Stolicy, więc ani przedać, ani ustą
pić mogę Hrabstwa Awenionu Jako też Xięstwa Ben
wentu y wszystko co bym w tey mierze uczynił żadney by
uwagi nie miało y moi Następcy mogliby to odwołać y
poczytać za skutek złe użytey odemnie Władzy, wreszcie
mocy ustąpić będę musiał, ktorey gdybym nawet oprzeć
się mógł nie uczyniłbym tego, albowiem nie chcę ani żadney
kropelki krwi dla interessow doczesnych rozlewać. Jesteś
Nayjaśnieyszy Panie Synem Pierworodnym Kościoła znam
dobrze serce Jego szczerości y chętnie będę sam na sam
z WKMścią traktował około uprzątnienia zachodzących
sprzeczek Modlę się codziennie za szczęśliwe Panowanie
WKMści y daię Mu całym Sercem moię Apostolskie błogo
sławieństwo etc etc.

Kopia Uniwersału JWo Jmści Pana Michała Paca
Sty Litow Marszałka Konfederacyi Gener. WXLitt
Sub Data Ru 1769 Mca 9bra 9 w Białey wydanego

Michał Jan.

Michał Jan Hrabia na Rożanie Dowspudzie Pac Ziołowski Stta Ltto
Generalny Konfederacyi W. X. Ltto Marszałek Razem nieprzytom
nosci JW. Jmci Pana Hrabi Krasinskiego Podkomorzego Rożańskiego Mar
szałka Generalnego Koron. ad mentem Zawartey miedzy Stan
dami Unij Zastempuiący.

My Stany Rady Duchowne, y Swieckie Marszałkowie Konsyliarze y
Cały Stan Rycerski nayscisleyszym Złączonych Obuyga Narodow Unij
węzłem ziednoczeni, ażeby Juz odtąd ani Krolinasze Daynemi, ani
Obywatele w Powszechnosci fałszywemi cząstkowe wiadomosciami z
wodzeni byli, tym Generalnym y dowiadomosci kazdego w Szcze
gulnosci doyść powinnym Uniwersałem, wszystkim Prowincyom
Województwom Ziemiom y Powiatom awnich cuius cunq Status tituli Pre
eminentiae ac Conditionis Obywatelom Krolestwa Polskiego W.X.Litt
Obywatelom, y wszystkich złączonych Prowincyi Obwieszczamy y
oznaymuiemy. Że Wiemy Dobrze, Jako Obowiązki Obywatelskie
są Swięte, i powinna własney Oyczyznie złączona usługa, że nad pu
bliczny pozytek, Kazdy prywatne Przenosić względy; Jest to Fałszy
wie y Swiętokradzko nosić Imie Obywatela, rzeczą zaś Samą Do
mowym y Skrytym, własney Oyczyzny być Nieprzyiacielem, nachy
loną się widzieć ku upadkowi ostatniemu, a nie wspierać zo w
szech Stron Zapaloney, a Krwi własney na Ugaszenie oszczędzać, tak
długo Słyszeć Ratunku Prozno wołaiącą a wzgardzać, nie Syna,
y Obywatela, Lecz Zbrodnia y Zdrayca Znamiona. Przyznaie
my w Prawdzie, że Gwałty y Ucisk nad Inne, chociażby Gorliwoscią
uzbroiony pobudki, przecież Mocnieyszy, Często krwi nay Skrytszey
Mysli Czym Zalęknionemi, Słowa Patriotica zrodzone Zelo w
ustach Ucina a wszystkim Czynnosciom, Ledwie z Kwiecia Swego
rozwiiaiącym się, Mieczem y Ogniem Grożąc nieprzebyte kładzie
zawady. Te zapewnę były przyczyny wstrzymanych Co do Skutku
tylko Obywatelskich Mysli waszych, y z tąd nie tracimy o was Mnie
y Przecaini Obywatele Nadziei Słusznych, Iż Przewazaiącą Obo
wiązkowości Mocą, dotąd Poyście na pierwszą Ciekawą zgodnosci, w
ktorey Moglibyscie nayprędzey dowieść tey powszechney Nas wszyst
kich Matce Polskiey Rzpltey Iż miłosierdzia wasze walecznemi nad
gradzaie Dzieły, Iż Zaciągniona tak nawet bezczynnosci, Pra
wą krwią, y Zmywać te wasze odtąd Prawa te Obowiązki, to nay
Istotnieyszy będą Powinnosci. Albowiem, albo Imie Syna iest
Prożnym, albo Oyczyzna Powinna Wiernosci, y albo Charakter
Obywatela iest mniemany, albo wyciągana od Nas publica
usługa iest Konieczna, y nieodbita. W tym fatalnym nieczuło
ści Letargu długoż będziemy? Zbyważ nam jeszcze Przyczyn do
zerwania, wyliczonych przez wszystkie Zbrodnie cierpliwosci? nie
iestesmyż Sami Swiadkami Zapalczywosci Nieprzyiacioł naszych
y ktorych iest Pioro Zdolne dobrać dostatecznych w tey mierze Termi
now, nieiestże Juz Polska wolnym, y niepodległym dalej Krolest
wem, nieiestże Rzplta Swe Prawo, y Swoy Rząd Maiąca? Może
naz dalej pomknąć Gwałtu Jako chcieć Ututz mimo waszą woly
Prawa Ostatnie Religij Swobod Rzpltey upadek Spisany aże
byśmy przyznali dobrowolnemi Prawa, ktore Przymus y zdrady
dyktowały, odnowmy w Pamięci te Smutny Postaci, ktora tyle
Łzi Obywatelskich Kosztowała. Mutuymy z iedney Strony załękmio

nysz

Załękniony Narod Zgwałtowną Seymow wolnością, wydartemi z Łona
właśney Oyczyzny, z Przybytku Nayświętszego bespieczęstwa, z Rogu
ołtarza bo z Boku Tronu wydartych Biskupow, Senatorow, Hetmano,
y Posła, widzmy z drugiey Strony Xiążęcia Repnina, Orężem, y Zbroy-
nym Orężem otoczonego pod Mściwy Noż miedzy Niewinnym Ła-
dem Kapłańskiey Służącego Ofiary, tetosą więc Krwawe Charakte-
ry, Ktore Swięte Konstytucyi daią Imie, do Ktorych podpisu / przez
niekturych Dusz Podłych / Musem Naganiami Postowie, pod War-
tą Strzeżony y przynagłony Marszałek. Posępne Milczenie ied-
nych, ucieczka Drugich, Głos Smiały Gorliwie Protestujących się nie-
ktorych, Mała w Początku Liczba Oyczyznie poświęconych, Lecz
wspaniałych Obywatelow Zmazywała Krwią własną nie Sławne
Ziazdow Warszawskich Przepisy, y Przeto niezakłada Już Zemsta
Granic, Krew y Ogień wyznaczyły Ślady przechodow Nieprzyia-
cielskich. Niełaże to Przeciwko Wzmiankowanym Prawom Żywo kwi-
to Protestacye? Opuszczaiący Oyczyznę y własne Dobra Obywatel
błędne Za Granicą pędzący Życie w Moskiewskich Jęczący Kayda-
nach Biskup Senator, Hetman, Dygnitarz, Poseł, Kilkadziesiąt
wyznięttey Szlachty, Część większa Krwią Zimną Zabitych; nie
są teto prawne w Czasie Manifesta? wołaią Bohatyrow Groby,
przerażaią wdow pozostałych Krzyki, cęszą Sierot Jęczenia, Domkażdy
Grubą Naznaczony Załobą, popiołow Stosy zaięły mieysca Żyz-
nych Pol Naszych, przez nie Poznaiemy Mieysca Kwitnących nie-
gdyś Wsi y Miasteczek. Prożno Silić się dostatecznie dać Obrys nie-
szczęść Naszych, Cokolwiek w tey Mierze Mowić zechcemy, mo-
wić będziemy Zawsze Mało; nie sąże to dostateczne przyczyny do
zerwania uciężonych przez wszytkie Zbrodnie Cierpliwości, Sęż Za-
iste y były wielkim Mężom nieśmiertelney Sławy Pobudką pierw-
szym w Barze podnoszącym Laskę Siły z całym Męstwem y Ogniwem,
z Ogniwa Radziły się dalsze Konfederacye, ktorych wodzowie w Oy-
czystych nawet Strażą Murach Życiem Jedni, Kaydanam Dru-
dzy, Męznie za Swobody Dwięganemi, Nam nietylko Chwalebny
Przykład ale winną razem Zemstę włały y zostawiły, błąkałsię do
tąd Obywatel bez Przewodnika Zołnierz / bez wodza Skarb bez
porządku, y Taiemnym Jęczeniem wzdychaliśmy wspolnie wszyscy do
tego Szczegulnego Momętu, w Ktorym byśmy Juz też kiedy Kol-
wiek ziednoczyć mogli. mimo wszytkie Okutego Nieprzyiaciela
przeszkody Mimo wezbrane Krwi Niewinnie rozlaney Strumie-
nie, Czystym Intencyom Bog Miłosiernie pobłogosławić Raczył z
wiązane wenzłem Generalności Koronne y Litewskie Stany pod
Marszałkami Aktami Sobie respective Szczegulnemi, złączone te
Generalności razem pod Imieniem Nayściślejszey Narodow Uniy
w Roku Niniejszym na Dniu Siodmym 9bris z Białey z Przyczy-
ny nieprzytomności JW[o] Hrabi Krasinskiego Generalnego Generalney
Konfederacyi Koronney Marszałka dotąd z nieoszacowanym Ha-
zardem Zycia przy Auxyliarnym Nay Jaśn Porty Ottomanskiey
Woysku Zostaiącego aż do Przybycia Jego nieprzerwanie odtąd Juz Są

Zgromadzone

Zgromadzone te Narody pod Laską JWo Imć Pa Paca Ziołowskiego Stty
Generalney Konfederacyi Litewskiey Marszałka ogłasza y dokłada Obszer-
niey też Umia Idy JWo Michała Hieronima, na Gutowie y Tuchowicu
Korwina Krasińskiego Podkomorzego Wdztwa Mazowieckiego Rot-
mistrza Znaku Pancernego Koronnym JWo Michała Hrabi Ziołow-
skiego Stty Generalney Konfederacyi WXa Litto Marszałkami, a
Stawiąc wielki w Rtty Wielkich Mężow Szacunek JWo Joachima
z Złotego Potoka Potockiego Podczaszego WXa Litto Koron. JWgo Jo-
zefa Hrabie Sapiehy Krayczego WXa Litto do tey Funkcyi Zgodnych
y zdolnych Generalnemi Regimentarzami wiadomość ta nader
iest Pomyślna iżby iey pozostałym w Domu Braci Żywo tey Opo-
ki niecierpliwością doczekającym nieudzielić, Nadto Powszechnie
Żądania nizby ią zpoznać, Mamy przezacni Narodow y Pro-
wincyi Obywatele, wszech władny Pamięć waszą absolutney woli
waszey a przez nię wObranych przez was Marszałkach, w
Naszmowie Zawartey wdniey odtąd Szczegulnie rozrządzenia
woli y rozkazow Czekaycie Cokolwiek mimo iey władzami
mo iciola y wiadomości wychodzić będzie, wszystko Słusznie po-
dyrzanym na Waszą Niewoly y ostatnie ciągnących zguby Ucisków
dopełnienie wymierzonym być wierzcie. Rozrządzienkrot
cenia wewnętrznego porządku bespieczeństwa, y potrzebney
Sprawiedliwości Sposoby, wyda na wszystko ustawy y Prze-
pisy. Tym Czasem wszystkie ierelib y z Uchwały do tego Trwa-
iące Trybunały Jakoto w Litwie Juryzdykcye, Subsellia Asses-
sorye, Ziemstwa, Grody, Akta nie pod swoim Sprawowane
Imieniem Zamyka Zawiesza y Zakazuie, względem Woyska
y Skarbu wkrotce swoie wyda rozkazy Juryzdykcye Sądow
Konfederackich wKoronie pod Imieniem JWo Krasińskiego w
Litwie JWo Paca Marszałkow Generalnych Kurs Swoy wezmą
w ktorych to Juryzdykcyach ku dalszemu Zapobieżeniu, wszel-
kie bezprawia y Abusus ac Crimina Status popełnione, y na
Zdradę Oyczyzny, uszkodzenie wiary Stey Rzymskiey Katolickiey,
Praw, Swobod y wolności Skrycie Lub Jawnie dotąd wykony-
wane albo przez kogo do wykonywania uprowokowane, y
tylko na zrzucenie Ich Exekucyą Czekaiące, Rebellie Machina-
cye w Osobach Cuiuscunq Status ac Conditionis y dalsze tegoż
Kraiu Inkonwenienciey Fakcye, Próżny Kolor Konfederacyi
na siebie biorące, na ktorych Oskarżonych porownych y Przeko-
nanych przyzwoita Sprawiedliwości Kara Spisana będzie.
Teraz do was JWO JWW Senacie Duchowny y Swiecki Oraz
Ministrowie Status Starsi Bracia Nasi Słowie przychodzi
Oświadczyć Już Stan Rycerski Cały pod Głową wybranych
Generalnych Marszałkow, Żądamy więc Rady Skuteczney
y poprzysiężoney dla Oyczyzny ktorey się Duchem Patryotycz-
nym na Obronę wiary S. Katolickiey y wolności Swiętey, z
Obowiązku Urzędu Swego, y Przysięgi tu nie na Gwałt y Uszko-

dzenie

y uszkodzenie, Oraz Zdradę Oyczyzny y wywrócenie Praw Kar-
dynalnych przez Stany w Spólney Radzie y zgodzie Stanowionych,
postępuiąc dozwalali, wiemy wiele z was Jż to Laty, to Zło-
gamemi Słabościami Obciążemi będąc, w Osobach Swych wszędy bywać
wać z Nami niemożecie, Przestaiemy więc na Aliansach, który
Duch Patryoty Prawdziwego okazywać będzie, do Nas Łączymi
się Maiących a gdy się zgromadziemy na Mieysce Koncentrowaniu
szczęśliwości naszych przeznaczone, Osobistego przez Was razem
z Nami złączemania Pewni Jesteśmy. Któryto Uniwersał przy
wyciśnieniu Pieczęci Konfederackich Koron. y Litt. Imieniem
Zgromadzonych Oboyga Narodów Marszałków y Konsyliarzy
Ręką Moią Podpisany, wszędzie per oblatam ad Acta Grodzkie
był przyięty z bliższych Kancellaryi do dalszych rozsyłany po
wszystkich Grodach y Parafiach Publikowany debito Subiugo
Zalecam y rozkazuie Datt. w Białey Roku 1769 Maia 9 dnia

Uwagi JW. Jmci Pana Ex Kanclerza Zamoyskiego, podane Jmci
Xiędzu Młodziciowskiemu Kanclerzowi W. Kor. Że Spoliczności nas
tępuiący Gazeciarz Bas Reński w Gazetach Swoich No 45
wyraził Jakoby Jmść Pan Zamoyski u Xcia Wołkońskiego y u
Weymara Starał się o Marszałkowstwo Generalne Konfederacki
przeto Jmść Pan Zamoyski pro Memoria to podał.

Gazeta du Bas Rhin Jestmi Powodem użalenia się y uproszenia
JW. Pa Dobr. Żebyś to wszystko przełożył Jmć Pan Benoit Ministrowi
Króla Pruskiego y wkładanie Moim tak Sprawiedliwym raczył
dla mnie doprasząc się Satysfakcyi. Pierwsza Myśl moia była u-
zgardzić to Nawiną, Jako Rzeczą od Gazety piszącego pochodzą-
cą, lecz gdy niewiem Czyim to Instynktem nastąpiło y Jakiem Kon-
cem gdy Natura Rządów Naszych y teraznieysze Krytyczne Czasy
takie dla każdego w Szczególności delikatne że Umilkać Suspicyi
atym bardziey przez Gazetę publiczną wrzuconey na siebie Imputacyi
Milczeniem Niejakoś Przyznawać nieprzynależy, więc przymuszo-
ny obszernieysza Jemu wtym pro Memoria Czynić Explikacyą,
bo gdybym wchodził w Jakowe Rady u Xcia Wołkońskiego Posła
y Jm. Pa Weymara tegoż Dworu Ministra, Zapewnie Starałbym się
nie o Marszałkowstwo Konfederackie w cale mi Niepotrzebne, Lecz
żeby Kraiowe Nieszczęśliwości mogły Jako Nayprędzey y Naypewniey
ustać, że Zaś w żadne Rady niewchodzę mogę mi dać Świa-
dectwo te Same u Charakteryzowane Osoby Jeżeli Są Jakowe
w Kraiu Rady Czyli Złe Czyli Dobre to się Sądząc Muszą do
Prywatnych albo Publicznych Interessów Jeżeli Spot obywatelom
Prywatnie Szkodzić Jest to niegodziwego Charakteru, Jeżeli tym że Oby-
watelom Ułemożności Czynić, przystąpić w Nieszczęściu niemasz Cięgości
w tey dzie Cięgości Zapierać, Dosyć Bóg Nas wszystkich Karze, żeby za-
pomnieć o Prywatnych Interessach a Myślić o publicznych; Rady Pry-
watne po Publicznych Interessach być Muszą przez Naturę Swoią
bez Decyzyi y Końca, Cała Albowiem Rzpllta zważywszy y Rzeczy-
y Okoliczności Decyduie a do Legalności decyzyi należy Kompletna
wolność, Pacyfikacya żeby pomyślnie nastąpić mogła, trzeba
wolności y bespieczeństwa w Kraiu żeby Jeneralna żeby Stało by się mo-
gła trzeba wszystkich żeby w Kollezyi tym być mogła Kredycie Tey
Pacyfikacyi Trzeba Jeszcze ubespieczenia, tak Myśląc takimo
więc

tak mowiąc z wszelkim respektem w podanych chcących przed
mogącemi kontrybuować do Jeneralnego pokoiu Dziwi mi się bar
zo że jest wzmianka o mnie do Marszałkowstwa Konfederacyi
wraz z Jm. Pm. Bierzyńskim którego Sytuacya wiadoma wszyst
kim że y od Konfederacyi odsądzony y od Woyska Rossyiskiego
Dyzarmowany, wiem Dobrze że jest powinnością wolnym w
Narodzie współ obywatelów Respektować Myśli y Zdania Te
raz Osobiście wytkniętym jestem przez Gazetę, a niewiem z czyiey
y z jakich powodów, jest mowię Równie dla mnie Obowiązkiem
własne wyrazić Zdanie bym współ obywatelów z jakiey wątpli
wości wyprowadził o Sobie, Złożyłem w teraźnieyszych okolicz
nościach Urząd Kanclerza W. Xtwa, a Złożyłem publicznie bo
podczas Zgromadzonych obrad Stanów Rzpltey, tym samym już
Pretensyi być mi nienależy Marszałkowstwa Konfederacyi, a bio
rąc Osiadłe Moy postem pełe Nawet y od Samego Nayjaśn. Pana
Gdyby mi Jaki Łaskawie Konferował urząd, przyiąć nie
wiem Czyby mi Należało kiś Stan tiby każdy podobno to przyz
na, nie mniey sze Schronienia się Lecz Czyny własne każdego
Czyli Bronić Czyli Obwiniać in Publico powinny; Gdy nie masz
Bespieczeństwa w Dobrach, albo Za Granicą albo tutay Zostać
Rozumiałbym, rozumiałbym że Sądząc w Warszawie, a nie powo
duiąc się Ślepo lub z podłością mściwą, Inaczey Czuiąc y rewendyku
iąc, nieszczęśliwą Oyczyzny Sytuacyą, można w Całości utrzymać
Honor Lub z Utratą Fortuny, a bez Nadziei z Niskąd nagrody
biedy Ani w Oyczyźnie Grawis Ani w dependencyi zostawać tray
ne, Daniesz mi JWWMMći Pan Dobr. że gdy o Honor Idzie, Jego Ko
mmoduie, wszakże o Straty y Szkody w Dobrach Żadnych nie
podawałem Memoryałów, niewątpię że Krul Pruski odebraw
szy użalenie moie przez Ministra Swego Jako Monarcha Spra
wiedliwy y Honor Kochaiący, jeżeli przykładnieyszey nie na
każe Kary to przynamniey Łaskawie nie odmowi, żeby ten Ar
tykuł w Gazecie był rewokowany, y żeby Oraz piszący Gazetę
wydał ktoremu do wydrukowania to Postał

Kopia Listu JW. Jm. Pa. Lipskiego Kasztelana Łęczyckiego na
Senatu Konsylium wołowanego na list JKMci Cyrkularny in
Ao 1770 w Mcu Maju Pisany

Nayiaśnieyszy Krulu Panie moy Miłościwy.

List okolny W.K.Mci z Kancellaryi Koronney d 14 Maja wydany
przypomina mi Prawo wyznaczaiące w tym Roku Seym Zwy
czayny Lecz ktoreby. Czy Stare Czy Nowe nie Czytam, ostatni
Rada Senatu pociąga poznawać, Iż W.K.Mci nie przymierza się
za Nowym, ale Woyska Rossyiskie nie zważaiące na Uznanie tey
Rady Zostaiące się w Kraiu tey Rzpltey Dowodzi Iż Chce utrzymy
wać Kształt Rządu Nowy, Mały Lub Żaden Skutek teyże
ostatniey Senatu rady tak w Narodzie własnym iak w postr
ronnych Sprawiony, Pokazuie dalszych Rad Naszych y Zdań
nieużyteczność tym barziey gdy te nie zgodzą się z pragnieniem
Narodu y z Zamysłami Monarchini Rossyiskiey utrzymowane
mi mocą Jey Woyska w Kraiu Naszym pozostałego, nawet y
po wstąpieniu W.K.Mci na Tron Polski.

Nigdy ni

Nigdy barziey Rzpltta niepotrzebowała Zaradzenia Jak teraz
ale Jey Los Zawieszonym być Zdaie się, więcey od losu Zależącey
Jeżeli WKMść Masz Jako Sposobność o Swobodzenia od Zagra-
nicznego Woyska lub wynalazłeś Srzodki z Rosyą lub z Inne-
mi Sprzymierzonemi z Rzpltą Sąsiadami dla przywrócenia Na-
rodowi przeszłey prawie wiekowey Spokoyności Raczże onemu
Naypokorniey upraszam Oznaymić, nieczekaiąc nawet Żadney ra-
dy, a Naród Zapewnie Chwyci się Prędko y chętnie tego wszyst-
kiego co dążyć będzie do uszczęśliwienia Oyczyzny Jey, y Zaras
będzie miał nie tylko Za powinność ale y Za Sławę Się Łączyć
z Narodem, też co on we wszelkiey wolności czynić y Radzić bę-
dzie, tak bowiem Czynić y Radzić Rzpltey Naszey Jest nayzwo-
iczey nayprzystoyniey, nayspráwiedliwiey y Nay bespieczniey
uniżam przytym z Głęboką Pokorą Głowę moię WKMści etc.

Kopia Listu Pewnego Przyiaciela z Zagranicy Pisanego

Dziwne Sądow Boskich wyrażam rozrządzenia gdy WMćPana w Interesie
Oyczyzny Naszey Dzisieyszym uwiadomiam Listem. Francya Szcze-
rze przyłożywszy się do Żądania Dobrych Patryotow Interesuie się
tak mocno za niemi że Jch Interes za Swoy własny przyimuie dla
czego y znacznych nie żałuie Expensow y Inne Potencye do własne-
go nas Ratowania Ciągnie, Jako iż tyle Juz u Porty w Muratt
a Całemu Swiatu nie tayno że z tey Jedynie Przyczyny wy-
powiedziana Moskwie Woyna y ta nie może być inaczey zakoń-
chana Chyba za Zręczeniem się Solennym Potęg i Rossyiskiey
Gwarancyi y wdawania się w Interessa Polskie, to rzecz Pewna
że nie tylko Francya ale y Wiele Europeyskich Potęgi pragną
aby się te Dwie potencye z Soby Sprobowały, Poseł Francuski
teraz wysłany do Porty, Ma zlecenie Prawie dla Konfederatow
y Ciemiężenia to Pozyć Minister Francuski przedtym w Angliie
Będący, Jest dysponowany z wiadomym Senatorem do Kon-
federatow dla Znoszenia się z nimi y uwiadomienia Dworu Swego
o Jch Czynnościach
Konfederaci podali Proiekt Swoy y Systemma Dworowi Fran-
cuskiemu, Akceptowany y pochwalony y zdało się aby Cały Kray
Skonfederowało się Jakoż do wszystkich Woiewodztw dyspono-
wane są Osoby do takowey Roboty takim Zaś Sposobem Rze-
czy się maią.
Konfederaci Strzedz się maią Batalii Chyba przymuszeni bronić się
Innemi Jednak Sposobami niszczyć nieprzyiaciela
Marszałkowie Obrani Zieżdzać się maią Zaraz po Elekcyi każdy
Swoiey do Konfederacyi Barskiey, a to dla Obrania Marszał-
ka Generalnego, Co Samo y Xstwo Litewskie uczyni, do którego
Wiadomy WMćPana Minister iest Dysponowany, etiam y bez podnie-
sienia Oręża, mogą być Obrani Marszałkowie y wysłani do Bar-
skich, po Obraniu Marszałka Generalnego Posłowie maią być
wysłani do Dworu Wersalskiego y Porty Ottomańskiey z dopra-
szaniem się u pierwszego aby Flota Okiewskie, u Drugiego
aby Karłowickie Jako Gwarancie Jak Nayściśley dopomógł
otrzymać, Mabyć takie Zapraszanie wiadomey WMćPana Potęgi

aby etc.

aby tak Raczyła gwarantować wieczysto od kogokolwiek
wiek Independencyą Rzpltey, Zgoła że tak Interessa poyda
dobrze myślących Iak Swider w Drzewo.
Niektore Rzeczy w Akcie Konfederacyi wyraźne poprawuiąsię
Iakoteż Znaki z Chorągwiów do Serc przeniesione Zostaną
bo tak Czasy y obroty rzeczy wyciągaią. Dwor Berlinski ma
się Neutralności Zachowac bo Statystyczne Racye niepozwa
laią mu mieszaćsię w teraznieyszé Zamieszanie. Tetedy w
szystkie Arcana ktore mnie wiadome kommunikuie WMci
proszęc abyś. &c &c.

Kopia Listu JW Jp[na] Kasztelana Łęczyckiego do JW Jmci Xiędza Kanclerza Koronnego

Zadziwiasz mie JWWMM barzo mocno gdy odpisu moiego na List
Cyrkularny JKr Mci odebrać w Kancellaryi Koronney niekazałeś
dlatego yż Rzeczonego Listu przepisu niemasz dla siebie przy
łączonego, niewiem gdzie to Prawo dla Urzędu Pieczętars
kiego Napisane, aby ten miał wiedzieć co Senator do Krola
Pisze, pierwiey niż Sam Krol przeczyta. Sztoby Zatym że Zaw
sze Pieczętarz wiedzieć powinien to co Senator z Krolem
Ma mowić Czy taiemnie w Gabinecie Czy też Jawnie na Radzie
Senatu y Szlachcic Polski gdy z Krolem Swoim Chce mowić
Lub do niego Pisać obowiązany do tey podległości niecieśli;
Smiechu Rzecz Godna po Senatorze tego przez Powinność
wymagać, Zwyczay ten w Samowładnych tylko Panstwach
Używany, gdzie przez Usta Ministrow Poddani do Monar
chow Swoich gadaią y przez tychże odpowiedz od nich odbie
raią, ale w Wolnym Narodzie Każdy Szlachcic Polski wol
ny ma przystęp Mowienia do Swego Krola. Jam iał były
Prawo Pytać się JW WMMa zwłaszcza w teraznieyszych Oko
licznościach Oyczyzny Jakich ta Pożytkow z Ustawnych Rad
Ministrowskich maśię Spodziewać, a Jednak Ciekawość te
Moię, do Złączonych Rzpltey Stanow Zawieszam, tam bo
wiem Należy Sprawić się, y z Rady y z Pisań Naszych tam
nas Chwalić Lub Ganić będą, odsyłam więc na odwrot ten
odpis moy do Kancellaryi większey Koron z Ktorey List JKMci
Przysłany odebrałem, a Jesli nie będzie Łaski JWWMMpa kazać
go przyjąć to w Kancellaryi Grodzkiey Warszawskiey on Złożę
żebym Zaś dał dowod że wstydzić się tego niemam Co
mowię y Piszę Jako Senator będę przymuszonym rzeczo
ny odpis Krolowi JMci Dany dla powszechney wiadomo
ści do Druku podać, ale y z tym do JWWMMpa pisanym, to
tedy Jako Senator z Szacunku y Obowiązku Urzędu mego
Senatorskiego Oswiadczywszy a tenże Lepszemu względ
owi JWWMMpa oddawszy, z moim dla niego uszanowaniem
Piszęsię etc etc

Consylium Medicum z Rozkazu JoKrMci P.N. Mttt było w Domu y obecnosci Xcia Jmci Kanclerza WKoron względem Chorob zaraźliwych na Podolu y Wołyniu Panuiących y JPP Doktorowie zgodnie tak Konkludowali, J Na te Choroby Prezerwaty wytoczne ale doświadczone do wiadomosci Publiczney przepisawszy podali.

1mo Umartych Ciała aby Jak Nayprędzey były grzebane, gdzie bowiem y daleko od Mieysc osiadłych przez Ludzi, mieszkaiące wielosci Umartych ale kto Umrze aby był zaraz pochowany.

2do Chorzy aby Jalmużnosci byli lokowani na Powietrzu wolnym pod Namiotami, Szopami, Otwartemi Budynkami, y ci aby mogli mieć Żywnosci wygody y usługę Należytą

3tio Po tych Mieyscach gdzie Choroby Panuią aby dla Czyszczenia Powietrza, Kurzy Jałowcem abo Prochem, abo Octem Leiąc go Na rozpalony Kamień, Lub Cegłe, po Łyszce Jedney y Drugiey y to Czyniąc kilka Razy Nadzień

4to Jak dla Prezerwatywy tym co Przy Chorych Są albo blisko mieysca Choruiących Znayduią się Życzemy aby Zażywali Octu po iedney Lub Dwie Łyżek nadzień usta Płocząc, ręce myiąc nawet y Całe Ciało nim Naciraiąc, Jako y też w Chorobach będących Zażywanie Octu tym Sposobem za pożyteczne mieniąc go z Wodą lub bez wody biorąc Zalecamy

5to Wszystkie Rzeczy Kwaskowate Sok Cytrynowy Pomarańczowy, Szczaw y Szczawi, Barszcz z Kwaśnych Buraków Ogórków, Berbery, Wiśnie, Agrest, porzeczki, Poziomki, Scrowatka, Jabłka Sliwy, y tym podobne Kwaskowatości w Sobie zawieraiące Owoce, aby tylko były Zupełnie doyrzałe za Nay Skutecznieysze Uznaiemy.

6to Dla Positku Chorych Lekkie Potrawy, Kleiki z Kaszy Jęczmienney y Owsiancy Nayprzyzwoitsze być Sądziemy

7mo Trunki Mocne Krew Zapalaiące y do Chorob Sposobiące aby od Pospolstwa Jak Naymniey były używane bo te Są Często Przyczyną powiększenia Rożnych Chorob

8vo Kto dla Ratunku Bliźnich, abo z Jnszego Przypadku przestawać z Zarażonemi musi, niech dawa Baczenie żeby na Przeciwko Wiatru Stawał y Pary od Chorego w Siebie nienabierał

9no Fantow wszelkich z Mieysc y od Osob Zarażonych Strzedz się potrzeba żeby Ich wcale nie brać, a Dopiero przy sobie niechowac

10mo To iest Co się terazmogło wyrazić, z Nadzieią Skutku pożądanego powziętey zaś Należytey wiadomości y opisaniu Początku Choroby, Powiększenia, Natężenia, y umnieyszenia Jey, natenczas będzie można dać Radę dostonalszą, y Szczegulnieyszą, a Osobliwie z obserwacyi Czynionych Co iednym pomagało Drugim mniey pomocne było.

Obywatel W. X. Litt. Im Panu Monitorowi Warszawskiemu Zdrowia Dobrego a Lepszych odtąd na Rzeczy Publiczne Uwag Życzy

Mości Panie Monitor

Słyniesz WMćm Pan Już od niemałego czasu tą w Koronie Polskiey
reputacyą że będąc Surowym y dozornym, przestrzegaczem Zdrożno
ści Naszych iuzto, to do Obyczaynosci tyczacych się szczegulnych osob,
Juz to do powszechnosci zepsowanego Kształtu wrządach zwykłeś
wszystkim prawdę Mowic, y dotykać niecalie występki Ludzkie
aż do Gruntu z Samego nawet przepisu Praw dowody do tego biorąc
tak daleće że Naytaiemnieyszych Rzeczy dosięgaiąc amby na oko w
szystko widząc ostre nam upominania daiesz, bez Prawia wymia
kasz, oraz tym Samym dostrzegasz w Naydelikatnieyszym Sposo
bie poprawę występkow Ludzkich, Czasem niewinnemu Obywate
lowi tak przed Oczy wymiataiąc, że iakby w Zwierciadle Siebie Ca
łego przeyrzawszy Jeśli niepomyśli o poprawie w Natego iakim
to przynaymniey wnętrznym wstydem Cały Sam w sobie Spłonieie

Tak WMćm Pan Wystawiłeś nam Obrazy darmopysznow Haydamakow, Oy
czercow, Obiercow, Utratnickich, Załotnickich etc. tak znowu opisałeś
Zbytki nierządy Kosterstwa, etc. tak wywodziłeś nieraz wielkie
mi Racyami iż Złe Mamy u nas, że Szlachcic Panuie nad Pod
danym Swoim Jak nad ostatnim Niewolnikiem y Słusznie to w
szystko do uwagi podałeś, y toć to Sprawiło że Ja przekonany
Prawdą od WMćm Pana tyle razy Obiaśnioną acz w prywatnym Za
kątku Siedząc, Starałem się o Tygodniowe WMćm Pana Lucubracye
Jakoż miewałem y miewam, Czekałem azaliż też z kolej nieprzy
dzie WMćm Panu, Jako bystremu wszystkich Zdrożnosci dostrzega
czowi, pominowszy Drobne w Umysłach Ludzkich Przestępstwa
Dotknąć się Zbytkuiącey władz Urzędowych Przezornosci Albo kto
rego kolwiek Stanu Rzplitey Nad Obręb sobie Prawem pozwo
lony wynoszącego się, a to przykładem Monitora Angielskiego
ktory gdy co widzi Zdrożnego w Krolu pisze na Krola, co widzi
w Ministrach pisze na Ministrow, co widzi Zakroionego na Upad
Wolnosci, na Zgubę Narodu, na pdcyści Niewinnych, on zaraz
woła Całym Gardłem Gwałtu, Maiąc Za powinność przestrzegać
Narod y Budzić, oświecać o fortelach y odkrywać wszystkie Zdra
dy, ażeby Czuł Obywatel y bronił Wolności swoiey, umykaiąc Zasta
wionych na siebie Sidel, ale tey dotąd Niedoczekawszy się od WMćm
Pana Gorliwości, ośmielam się z mego Domowego Siedliska tę
Prawdę ktorą WMćm Pan wszystkim w Oczy miotasz WMćm Panu na Oczy
wyrzucić a to w Ważnieyszych nie rownie Sprawach

Siedzisz WMćm Pan w Warszawie wziowszy na siebie postać nieubłaga
nego Zoila wszystko widzisz przenikasz, Sam Gabinet dosięgasz
Taiemnie w Radzie, a nie ostrzegasz w tym Narodu, Co go Nay Ura
źliwiey dotyka y do ostatniey Zguby prowadzi, pełne są Gazety
tych wieśći iż w Warszawie Znalazła się Jakaś, y Jako Feniks z
popiołow owego Snać fatalnego delegacyinego Seymu Uro
dziła się Patryotyczna Rada pod Prezydencyą Wielkiego Pry
masa Obok pewniez skiem Wołkońskim, Jak przed tym z skiem

Repninem

Repninem Zasiadaiącego więc Gorliwego w Oyczyźnie Męża gdyby nieto: że pod Postacią Pokory Prawdziwego Kościoła więc y w Kościele Bożym Arcy Biskupa gdyby nieto: że pod Purpurą y usiem Czystego Kalwinisty Jeżeli nie tylko Ateusza.

Ta Przewielebna Rada z Niektóremi Senatorami y Dygnitarzami Moskwie dawno Zaprzedanemi Jeszcze tam Swoie Jak Słyszę miewa Sessye, Sancyta Stanowi, y coś Wielkiego po sobie Obiecywać każe, a WMćPan Mości Panie Monitor Noszący Na sobie Jmie owego wiernego Spraw Publicznych Dozorcy patrząc na to nic o tym nie rezonujesz y Publicum nie ostrzegasz, Jakby to mnieyszy był występek Oyczyznę Zdradzić, niż Prywatnemu komu coś Ukrzywdzić albo po kaydamaczyć, Wybaczże mi Kochany Monitorze że wpadasz w podeyrzenie Narodu, Iż Polityczniejszym Płaszczem Miłości Oyczyzny, w tym że snać Uczestnictwie Jesteś, a przecież to iest przeciwko Powinności Urzędu ktoryś na siebie przyjął, a zaliż nie należało to okrzyknąć WMćPanu aby raz; O Tempora O Mores Jacy to Teraz Prymasowie, Jacy to Senatorowie y Ministrowie, z kąd Jm ta władza dana nowy Jakiś Spisek, Nowa radę od Rzpltey nieustanowioną uyinwentować krom Seymu, krom Senatus Consilii, krom Jurysdykcyi od Prawa nadaney, Chcą sobie moc do pisania ustaw Narodowi przywłaszczyć. Nie mogłżeś WMćPan tego powiedzieć Coby WMćPanu uszło że Jeśli Jest Prawo aby Senator Każdy gdy na Senatus Consilium Legalnie Zebranym wotuie z Rady Swey na Seymie Sprawować się y usprawiedliwiać, Co rozumieć o takim y o takich ktorzy nie w Senatorskiey Izbie, nie na Radzie Legitimie zwołaney ale u siebie w Domu, ale z obcemi Ministrami na Taiemney Zmowie Rezultata Swoie, Czyli ostatnie Kondemnaty na wiarę y Wolność bezbożnie piszą; z tych podobno rad Taiemnych Przewem Rzeczpospolitym Zakazanych, wypłynęła piękna propozycya na Seymiki Przeszłe w WW. Xstwie Litt. Imo Aby wysłane były Delegacye do Króla Jmści Cum Recognitione fidelitatis, 2do z Prozbą ku wolności Senatorów y Posła 3tio z Instancyą za Ministrami aby im Dobra Sekwestrowane przywrócono, a przy tym Sekwestracyi Dwom Ministrom Litewskim aby każda Prowincya uchwaliła potalerz Bitym z Dymu Co wynosi Talarów 242000

Uważay Kochany Monitorze Coś to Inaczy Jak Daleko Subtelność Zdrady Zachodzi, mijam to że u nas Posłowie z Wdztw y Powiatów nie mogą być obrani przez Lauda ktorą się Lege Publica z Kassowane, ale za Uniwersałami Królewskiemi y nie inaczey tylko w publicznym Interessie Całey Oyczyzny dotykaiącym. Przyczyny tylko nam nie ma dla czego tych Delegacyi Chciano Już to nie iest Sekret że Generalność Konfederacka Tchnąca Duchem Całego Narodu publikowała Interregnum, Ogłosiła przed Całym Swiatem że Królem nie zna za Króla, ale za Intruzora niewolnemi Głosami Obranego Lecz Mocą Broni Moskiewskiey na Tron posadzonego, nie zna Konwokacyi za Konwokacyą, Elekcyi za Elekcyą, Koronacyi za Koronacyą, Seymów za Seymy Jako Prawem Musu y niewoli Stanowionych, Coż więc przeciwko temu zrobić, Jak zmieszać ten Duch Narodu, Jak przytłumić to powszechne Czucie, rozerwać Naród, na Sadzić Jednych

nadrugich

na Drugich uzbroic Braci na Krew Braci własnych, trzeba na to przy Namniey w Litwie kiedy Juz w Koronie niemozno wyciągnąc od Wojewodztw y Powiatow uznania Krola za Krola; a tym samym chyba ic Czynnosci w Spot Braci swych. to na to rekognicya fidelitatis Panu była potrzebna; bo z Inszych miar nawet to wyznanie wiernosci Naszey w Litwie Krolowi Jest potrzebne w ktorey prowincyi dotąd ciszcze Spokoynie wszystkie Juryzdykcye pod Imieniem Jego JKMci y nie wiem tylko Czyim pozytkowi albo raczey ku Szkodzie Dobra Publicznego między Szczękiem Broni Exotyczney y pod Musem Komend Moskiewskich Expedyuiąsię.

Nacoż Instrukcya o uwolnienie Senatorow z Moskwy wszak albo to iest w mocy Krola JMci wydzwignąc onych z tey Toni albo nie? Jezeli iest w mocy Jego, tedy Jesli Dobry Pan y bez prozby Wojewodztw powinien Jch wydzwignąc Jesli nie iest w mocy Jego a coż potrafi uskutecznic Delegacye Nasze, ale to była Polityka aziby Cos Narodowi Placentiam ukazac, zeby się zdał Czym uwiesc y złudzic, ktory Lewnie opłakuie Gorszą te okrutną niewolą Wielkich a Nader cenionych od siebie Mężow, ktorym by owe Nay wyzsze za Ich Swiatła Miane Chciał stawic Kolosy.

Nacoż Prosze Rekomendacya Ministrow aby Jch Dobra od Sekwestru uwolnione wszakze albo Jch Moskwa Serio zawsi gnembi, albo tylko Zartem y na Zmowie. Jezeli Serio to Nasza Rekomendacya nie Jm nie pomoże, Jezeli Zartem to Drwiny y Smiech Formalny z Narodu, ale y tu niekaże Jest Jak Myslemy. Miełi Potrzeby Ministrowie aby za niemi Narod Mowił nie przeto aby tego istotnie potrzebowali, bo oni Lepiey się z Moskwą Znaią Lepiey też potrafią o Sobie Myslic, ale zeby okazali przed Swiatem Jako mimo to wszystko, że Jch Generalnosci opisała za Zdraycow JKMci Prowincya Litewska Jch Kocha, Jch Wielbi, Jch Słucha, Jch Naśladuie, Jako o wielkich Ludziach oto z Cała Subtelnosci y polityka ratione Praemissorum.

Zostaie Jeszcze Punkt Zgdaney uchwały dla Ministrow w Prowincyi tu Juz wszystkie Granice Cierpliwosci przechodzi, to bez Czolnie Zgdanie, Prosic Narodu o wsparcie dla siebie tym, ktorzy wszystko pod siebie Zagarneli; Oni Juryzdykcyami Trzęsą, oni Skarby opanowali, Oni Mennice, Oni Poczte, oni Ckapodatki Nowe, Oni Skarby y dostatki Radziwiłowskie wekami Zbierane, oni Summy pensye od Moskwy Ochtongli, oni władze woyska ogarneli, y Sobie Samym przywłaszczyli Oni Wakanse Starostwa biorą Zaprzedaią, a Jeszcze u nas Kontrybucya wymagaią Jzali z to nie Jest Effronteria Jzali z to nie iest wzgarda Narodu aż do takiego mniemania o podłosci Jego, Jakoby Juz nie było w Narodzie Człowieka Ktoryby Mogł poznac Filuterye.

Czwiwięcy powinna wzruszac Kazdego Obywatela Jz to wszystko co kolwiek Cierpiał y Cierpi w nich Narod raczey by to Trzeba nie do Krola ale do nich to iest do Xiaz Kanclerza y Familij oraz Kollegow Jego wysłac poselstwa Wojewodztwom y Powiatom Prosic Jchmosc. aby Jako wprowadzili na Nasze Karki Jeszcze Za Zycia S. Pamięci Augusta III Woysko Moskiewskie Jako one z Czasem pomnożyli Jako nim Nas Wisneli z Praw, Swobod z Wolnosci y z Maiątkow Naszych złupili, tak azeby Jch od nas Szczęsliwie

Szczęśliwie wyprowadzili Nam szkody, Prowianty, Kontrybu
cye, wydatki Podatki, a naresźcie wylewy Krwi, Zniszczenia
y Łopoty tylko Obywatelow ktorzy się tak Niewinną ofiarą
Ich Pychy stali, nadgrodzili

Ale coż jest osiodłana ta Nieszczęśliwa Litwa zwierzchna władzą y
przemożnością nad sobą tych Dumnych Ludzi, Czy jest Sposobna
podnieść Głowę na takich Tyranow, Takiemi Ich Generalności Kon
federacka w świeżo wydanym na wielkie Grawaminow Zbiorze.
Sprawiedliwie y bez Naymnieyszey Exagieracyi opisała dość to
iest, y Bogu Samemu za to winniśmy Dzięki, że przeciesz Szlachta
w tey Prowincyi nie wpostrzegła, a tych Zdradliwych Delegacyi
niedopuściła, Zaledwie gdzie podłe y zaprzedane albo obłudy y
ucisk iem Stłumione Dusze dopuściły jako to w Grodnie y Gdzieś
więcey Czy WMćPan Rozumiesz Mci Panie Monitor, że ci Subtel
ni działacze wynalazcy Itego przestaną na tym? nieprawda oto
wkrotce usłyszemy Jako o m Inowe Nowgrade Zdrady Oraz Zacz
na ożyie niechybnie Zdrada patryotyczna, Zaczna Kabałe Mędrz
nieysze to iest Konfederacye niby bene Sentientium, niby Synow
Oyczyzny Gorliwych Myślących o uspokoieniu Publicznym, a re
vera o Zaczęciu Woyny Domowey, aby Nas na Nasze Samych Sa
mych Nasadzić Mogli. Spytaszże się WMćPan Czemu. bo Trudno bez
jakieysi obrony zostać w Kraiu gdyż Moskwa juz to obcych Potę
cyi, Ile nam przykrzych ich postulacyiom, Juz to nieodbito Potrze
bą własney obrony przynaglona wyyśćie z polski przeciwko Tur
czynowi będzie Musiała. Ma Krol Imć Woysko wręku y swoie
y od Rzeczy Pltey Statne Ma Pułki Nadworne rekrutuie ustawnie
Ludzi wszędzie po Ekonomiach ma Dyspozytorow w pomocy nie
dostaie mu tylko pozornego Tytułu Narodowey Woli, trzeba więc zwię
zki jakieś po większey bądź Publicznie, bądź Taiemnie Choćby w
Naymnieyszey liczbie, Zdraycow y odszczepieńcow w ogulności Powia
tow y Wojewodztw Swoich Sprokurowac, Komiecznie zrobić
Nowa y od tey ktora teraz tak jest Uroczysta iś ruiną Generał
ności aby tak rozdwoiony Narod wylewał Krew własną dla
pociechy Okrutnego Krola, a jeszcze Okrutnieyszey jego Fami
lii y Ministrow

Tutedy Ięle Mci Panie Monitor, abyś się poczuł Obywatel od Sideł, y na
stawionych na ostatnią Swoią Zgubę Siatek. otoż to to iest cobym
chciał abyś Prawdomowny Monitorze Jeśliś potrzebny y cerebrys
ty w powinności Swoiey ostrzegacz opisał w swoich Tygodnio
wych Listach dla przestrogi Narodowey. Potrafisz WMćPan le
piey niż ja to Zapamiętać mogę, nie tylko ułożyć Zebrać y
wytłuszczyć, ale też rozciągnąć y Stylem obywatelskie Serce
w skroś przeymuiącym okrasić. a ja na twoią Potrzebności to
Spuszczam y Zaklinam cię Miłością Oyczyzny ażebyś raczey
takie pisma Animadwersyi Narodowey godnie rozsyłał a
niżeli owe trivialia Drobne Jakie Piszesz, ktore gdyby więk
szey rzeczy niebyło dla zabawki, przydać by się mogły. Vale
et me amabo. Jest nad Monitorow

Monitor

Kopia Listu Kanclerskiego do XX: Jezuitów immediate przed skassowaniem Ich Zakonu w Polszcze.

Użyteczne dotąd w powszechności Ludzkiey Zgromadzenie WWMć Panów gdy na ostatni upadek swoy ubolewa, czujemy równie y My wszystkich temu Zgromadzeniu życzliwych martwiącą dolegliwość, y ubolewamy tym sprawiedliwiey, im barziey bezskutecznemi być się widziemy w próżnych przeciwko nieodwrotnemu Ciosowi jakichkolwiek pomocach.

Czym jednak irreparabiliter dissolutam Communitatem suam WWMć Panowie w sercach wdzięcznych Conviventium, y w potomnych Wieków słodkiey pamięci naymocniey zagruntować możecie, bez wątpienia y szczególnie jest to: gdy WWMć Panowie przestawszy być Jezuitami, nieprzestaniecie być dobremi Obywatelami dążąc do celu uczciwości y sławy własney, co iest osobistym charakterem Człowieka jako Człowieka; y do powszechnego w Towarzystwie Ludzkim każdy z siebie pożytku; co jest powinnością Człowieka jako Obywatela.

Tego się spodziewa naszego Kraju Publicum po Osobach, które aż dotąd składały pożyteczną Oyczyznie Societatem. To mniemanie y ta sama ufność utrzymuje serce J. K. Mći Pana Naszego Miłościwego w prawdziwey Oycowskiey miłości ku wszystkim abrogata hujus gremij Instituta rzucać dopiero przymuszonym.

Y to było istotną w umysle J. K. Mći pobudką do wyraźnego Nam Ministrom swoim zalecenia, ażebyśmy o dobrotliwych względach Jego upewnili WWMć Panów y zabespieczyli, że w nich idonea Commodo Reipublicae subjecta w przyzwoitym zawsze widzieć siebie będą szacunku y poważaniu.

Interea zaś niżeli Rzeczpospolita spodziewane przyzwoicie w tey okoliczności Konstytucyą czasu teraznieyszego Seymu wyznaczy ad sufficientem et honestam dla Osób WWMć Panów subsistentiam opatrzenie, y niżeli taż Rzeczpospolita obmyśliwszy sposoby utrzymywania Edukacyi Narodowey (: którey część znaczną praeclaris functionibus suis zastępowała Societas WWMć Panów:) udysponuje ku temu końcowi zażycie Dobr y Majątków Ich Communitati dotąd własnych; Z woli y Rozkazu J. K. Mći

y Jego

y Jego Imieniem obligujemy WWMcPP, ażebyście w powszechney na Zakon klęsce nietrwożyli przewidzeniem żadnych przykrych y gwałtownych dla siebie postępkow, ale jako z obowiązku samego już tylko w Osobach swoich pozostałego Obywatelstwa Krajowego rostropnie y cierpliwie in statu quo czekając dla siebie względnego w tym od Rzeczypospolitey rozrządzenia, kontynuowali na Mieyscach swoich wszystkie funkcye w zwykłey y nieustającey do nich applikacyi, utrzymywali dawnym trybem rządy domowe, wszystkie Ekonomiki swoiey interessa, et Regulamina suarum po Kollegiach, Konwiktach, y Rezydencyach Communitatum od czasu publikować się mającey Bulli Rzymskiey, aż do poki (: co wkrótce nastąpi :) Rzeczpospolita Prawem powszechnym przez Konstytucyą Seymową niepoczyni jakowe w tey okoliczności Ustanowienia. Tudziesz za potrzebną rzecz sądziemy ostrzedz WWMc Panow wszystkich Rektorow y Starszych, aby po Kollegiach y Domach Inwentarze y Regestra hoc temporis intervallo iaśnie y należycie sporządzone były gotowe. Nakoniec Ministerialiter zapewnić chcemy, iż takowa ku Zwierzchności Krajowey Obywatelska powolność WWMc Panow prawdziwą dla Nich pochwałę, y względność od Rzeczpltey przyzwoitą nieomylnie zjedna.

Te wyrażenia z woli J.K. Mci Pana Naszego Miłościwego przełożywszy WWMc Panu, y Całemu pod Jego rządem Zgromadzeniu, jesteśmy z przyzwoitym poważeniem y uszanowaniem

WMc Pana etc.

w Warszawie
27. 7bris. 1773. Ao.

Michał Xiąże Czartoryski Kanclerz W. Wo. Xa. Litt.
Joachim Chreptowicz Podkanclerzy Wo. Xa. Litt.

List XX: Ex-Jezuitow do JW. Jmc Xiędza Garampi Nuncyusza Apostolskiego w Warszawie.

Ramię Wszechmocnego BOGA, wszakże w miłosierdziu Oyca, całe Zgromadzenie Towarzystwa (: mimo zadania rany :) uderzając,

Człowieka wedle ciała dotknęło czuciem, wedle Ducha jednak skruszonego y upokorzonego, Uderzonych jeden wszystkich z Augustynem głos: Zasmucił nas, starł nas, Ociec jest. Ociec zaiste, który w uderzeniu jedną ręką, wraz od drugiey łagodnością ulegając Zastępcę opatruje.

Dosłuchiwamy się z niewymówną duszy naszey pociechą, iż JWWm Pan już to przed Nayiaśnieyszym Panem, już przed Tymi wszystkiemi, którycheśmy staraniom poruczeni, raczysz interess nasz naymocniey utrzymywać, zastępować, y ku dobrym doprowadzać skutkom.

Opatrzność w tym Boska, że wola Oyca Nayświętszego Namiestnicza tu Jego Osoba powagą y gorliwością (: gdy też ku temu podbiega sprawiedliwość :) niedopuszcza być nadwerężoną, obaloną.

Ociec bowiem Swięty gdy Nayczystszym umysłem wszystko doskonale nie porywczo, co się tylko ku swym myślom ściągało, przeyrzał, nad to Boga wezwawszy y przez modlitwę poradziwszy się, gdy mówię Towarzystwo JEZusowe skassowane mieć chciał y ogłosił, nieodwłocznie też dobru, całości, poczciwości Osób nayzupełniey (: a to w zawołaniu gniewu Bożego pod exkomuniką, jako Bulli text opiewa :) Oycowską zabiegł miłością. A zażby Tenże sam nie zabiegał, iżby Ci, którzy (: używam tu słów Xiążęcia Apostołów :) porzucili wszystko, ze wszelkiey się własności wyzuli, chlebem Ubogich z ręki Fundatorów (: z przywiązaniem ukochawszy Stan od Boga sobie zamierzony :) żyli, żeby mówię po uchylonych nawet miłosierdzia względach z Funduszów, Domów wywołani, wygnani byli? Owszem tak łaskawie Ociec Swięty miarkował rózgę, że uderzając ciało ochraniał członki; Wszystkim w szczególności Osobom, ile by się komu przez cnoty, talenta, przymioty godziło, do Dostoieństw, Prelatur, y jakiegokolwiek w Kościele Bożym Urzędu wstęp wolny zostawił. W takowym rzeczy porządku będąż tak dzikie serca, żeby charakterem naznaczonych ku temu przyiść dopuszczali, iżby Ich żywność była sposobem żebraniny?

Grunt nasz na którym Swięcenia Kapłańskie przyimowaliśmy, był grunt Ubóstwa Zakonnego. Ten grunt tak był stowarzyszony z opatrznością Boską, jako go Pan JEZUS w Ewangelij ukazał u S. Luk: 22. ℣ 35: Kiedym was

posyłał

posyłał bez mieszka y torby, y bez obuwia, izali wam na czym schodziło? Chociażmy nic własności niemieli, jednak niebylismy w niedostatku, mianowicie takim, któryby nas na urąganie wystawił.

Nie tayne nam niektórych zdania: że Fundusze na Jezuitow uczynione miały za fundament cwiczenia młodzi; Tu tedy za koniec stanowią Szkoły, samym tylko młodzi Nauczycielom z tychże Dobr niegdy Jezuickich dochody zamierzają. Nauczyciele będąli Cudzoziemcy, czy Krajowi? Duchowni, czy Swieccy? Ma się to mieć równie: Wypada nato, że w względach swych nie mają tych, którzy byli Jezuitami, ale którzy mają być Mistrzami. Niech, prosiemy, ci którzy tak tłumaczą zamysły Fundatorow y Dobrodziejow, niech zwrócą mysli (: iż minę nadawania w partykularnych zamiarach :) na Sługi u siebie zasłużonych, na same nawet bestye: w Sługach jeżeli długim czasem doświadczyli wierności, w bestyikach jakiego dobra, gdy w tych za czasem z przypadku do niczego zdała się niezdolność; wdzięczną a razem sprawiedliwą zachowując pamięć nato, co już przeszło, wszech ich z miłosierdzia samego podeymują, chowają, opatrują.

Gdyby taż godność, równa razem w względach opatrzności była Kondycya Ludzi y bydląt: dopuszczamy niech wystawieni będą Wiekiem zgrzybiali, do niczego nieużyteczni, aby z mostu byli zrzucani, niech Wołikowie przydłuższym jarzma dźwiganiem w siłach wyniszczeni idą na mięsne jatki!

Są, są zaiste między Ex-Jezuitami, którzy od 50, inni od 60 Lat, boday y więcey Ustawy Zakonne przyjeli. Ci w wychowaniu Młodzi służyli, ci z ambon Kościelnych, lub Szkolnych Katedr Nauki dawali, Usługi już Missyonarzow, już inne za zrządzeniem swych Starszych (: wszakże z jakimkolwiek pożytkiem :) sprawowali. Żadnemu zaprawdę przez Prawo Reguły swey próżnującym być niegodziło się. Przyszedł wieczor, odeydąż bez zasłużonego grosza?

A daymy to, że niektórzy w samym poranku, niektórzy pod południe pracowali; y taż to Im za jakiekolwiek prace, sprawowane Funkcye nadgroda, że sobie są zostawieni?

Co nakoniec powiemy o Chorych, na nogi upadłych, innym defektom podległych? Wszak Prawo natury iest: dobro życia y zdrowia opatrować; ani wolno, ani się godzi starania, gdy to godziwe jest y przemożne, zrzekać. Jeżeli niektórym w starganym

Zdrowiu

Zdrowiu Lekarza y Lekarstw potrzeba, nad to rąk, już wspomagających, już dźwigających mianowicie tym, którzy jako z Regestru wymazani, ostatnim pomazaniem naznaczeni nie są już w stanie drogi, bo kroku uczynić nie mogą, aby się na jakie dzieło rzucili; Ci wszakże miłosierdzia wołają. Tu zdatnie zda się nastręczać text Naysławnieyszy Asceta Tomasz à Kempis: Wszystkiego porzucić nie godzi się, bo natura ma być wspierana; szukać jednak zbytnich rzeczy, y które więcey roskosz czynią, Zakon Swięty zakazuje, albowiem ciałoby przeciw duchowi brykało.

W takowych wyrażeniach zupełnie znam wszystko, co się wyraziło, być dawno naydostateczniey przeyrzano JW Panu Dobrodziejowi; przez swą jednak naywznakomitszą Łaskawość dozwolisz abyśmy Mu tego pamięć uczynili, gdy ze wszystkiemi co tylko po rozbitym okręcie między falami się tłuką, za nieustanne y nayusilnieysze za nami starania y zastępowania, naywiększe jak tylko mogę, składam podziękowanie

Jaśnie WWMć Pana Dobrodzieja etc.

Kopia Listu J. W. Jmć Xiędza Garampi Nuncyusza Apostolskiego w Polszcze, do JW. Jmć Xiędza Hilzena Ex-Biskupa Smoleńskiego w Warszawie. D. 5 Junii 1774.

Nie bez żalu czytałem List pod ukrytym Imieniem Ex-Jezuity, który mi przez JWWPana oddany mieć starał się. Widzę mu niebyć tayne starania y troskliwości, którem dotąd podeymował, aby więcey odkładane nie były przyzwoite dla Ex-Jezuitów opatrzenia, którzy w granicach Praw tak Kościelnych jako też Rzeczypospolitey tym się Zakonem zaszczycali, który przytłumiony iest. Potrzebnie z uprzykrzeniem każdemu w szczególności przekładałem: jak nie godziwo, jak niesprawiedliwo, jak jest nieludzko albo mniey opatrzonych, albo swoiey cząstki niepewnych zostawić, y to Im zwlekać, co Im w pierwszym momencie Ich przytłumienia Prawem Boskim, Kościelnym, y Natury koniecznie należało.

Toż samo przez wiele Miesięcy wrażać nieustawałem, ale gdy często miewałem tylko obietnice, których skutek ode dnia do dnia tylko się przeciągał; Więc Dnia 10 Lutego y w tey materyi, y co się ściąga do Dobr należących przytłumionego Zakonu, podałem Wyrazy moje na Piśmie JW. Biskupowi Kujawskiemu Delegacyi Prezydentowi, a od Iegoż y od teyże Delegacyi Dnia 10 Marca odebrałem Responsa grzeczne, ale jak się z Publiczney Rady wynikające.

wynikające uiścity przyrzeczenia, nie masz ktoby nie widział. Częściey na JJWW: Poznańskiego y Wileńskiego Biskupow już ustnie, już przez Biskupow w tymże interessie nalegałem, od których miałem Respons, że na następujące Swięto Swiętego Jana Chrzciciela [: gdy się różne Summy wnosić będą :] każdego w osobności potrzebom wraz będzie obmyślono.

Ja więc staram się y usiłuję, aby te przynaymniey obietnice zyszczone były, aby wraz wszystkim, którzy byli w poswięceniu, przyzwoite bez braku nastąpiły dochody. Przyczyny ku temu tak są zniewalające, że dziwno się zdaje, iż Ja one przez tyle czasow przekładający próżnom się zdał pracować; a co dziwnieysza: Ja człowiek Cudzoziemiec więcey mam użalenia nad biednemi Polakami, jak Ich Rodacy y Współ-Obywatele.

Wszakże Ja z własney ku Im miłości, y Apostolskiey ku teyże Swiętey Stolicy troskliwości winien jestem, ani ustanę daley, abym wszystkiemi, ile mogę, sposobami zgaszonego Towarzystwa każdego z osobna nie przytulał, y wszelkiey Im pomocy nie oswiadczał, aby tak łatwiey zgonny życia czas na większym pomnożeniu chwały Boskiey, na usługach Kościołowi, y zbudowaniu bliźnich trawić mogli. Nie jest albowiem przyzwoita odciągnąć rękę od pługa, ale go na większą chwałę Boską daley pomykać.

To co piszę, raczysz JWWMć Pan oznaymić Mężowi, któregoś mi List oddał, y upewnić go, że wszelkim usiłowaniem zawsze starać się będę, aby Jemu y Jnnym Towarzyszom niegdyś Jego, którzy Swiętey Stolicy Dekretom w pokorze y uszanowaniu są powolni, na wygodach y potrzebach do życia swiątobliwie sprawowania w czasiech swoich nieschodziło. Za tym ze wszelkim uszanowaniem znam się być

J. WWMć Pana etc

Jozef Arcy-Biskup Berytenski

Nuntius Apostolicus.

Supplika XX: Ex-Jezuitow podana Krolowi Jmci d. 3. Maji. 1774.

Nayiaśnieyszy Królu
Panie
Panie Nasza Miłościwy.

Stawiemy się strapieni a posłuszni wyrokom Kościoła w cierpliwości, niosąc przed Tron Twoy Nayiaśnieyszy Panie wierność y gotowość naszą na wszelkie Twoje y Oyczyzny rozkazy. Przystępujem y u nóg się twoich jak owieczki rozproszone żebrząc pomocy, gromadzim. Dotknęła nas ręka Boska, całujem ją w uniżeniu y cichości, oraz spokoynie na tey rzeczy naszych odmianie przestajemy. Ale tylko w teraźnieyszych naszych okolicznościach do twojey się opieki y łaskawości Miłościwy Nasz Panie garniem. Zrujnowani na Stanie, oraz na sposobie do życia, gdy się o pierwszą rzecz troskamy, o drugą by naymniey się nie boim. Wiemy nieomylnie, że pod tak mądremi, sprawiedliwemi, y łaskawemi Waszey Królewskiey Mci rządami na niczym nam zbywać niebędzie. Dobroć to Boska Nam Waszą Królewską Mość w te czasy przydarzyła; Wiedział Bog, że zniesiemi, y od Dobr Nam przez Fundatorow nadanych oddaleni być mamy: Owoż Bog wybrał Waszą Królewską Mość, żebyś nam strapionym łaskawą podał rękę. Wiedział y wybrał, żeby przed Swiatem zalecił Opatrzność swoję, żeby pokazał, że o Nas przez Ciebie Miłościwy Nasz Królu ma staranie.

Straszą nas, że Nam na Pensyą dożywotnią nie wystarczy z dochodow Dobr dawniey naszych, y prawdziwie Naszych; boby nigdy one w Skarb teraźnieyszego Urządzenia nie wchodziły, gdyby Nas tu w Kraju niebyło. Naszych; bo po wielu mieyscach od samychże Naszych Osob fundowanych. Naszych; bo pracą y Ekonomiką naszą pomnożonych. Naszych naostatek; bo od Fundatorow, y od Approbaty Oyczyzny do wyżywienia Nam tak nadanych, iż nas o żadne zbrodnie nie przekonanych, od tego dopiero wyżywienia przez żaden żywy sposob, ani Bullą jaką, ani wyrokiem Oyczyzny bez oczewistey Niesprawiedliwości y nieludzkości, oddalić nie można. Albowiem Nam to wyżywienie od Fundatorow, od Kościoła S. od sameyże Oyczyzny, od Oyca Swiętego Zakon nasz znoszącego, y od samego nawet Prawa natury iest zagwarantowane y ubespieczone.

Przyięto tu

Przyięto tu w Kraju Breve, zruynowano nas według woli Stolicy Apo=stolskiey; Owoż y pensyonowanie Nas tam wyznaczone barziey ieszcze przyiąć należy, bo w tym Wola Naywyższey Głowy Kościoła Świętego na Prawie natury zasadza się.

Nie wspominamy zasług naszych w Kościele Bożym, y w Oyczyznie przez Nauki Duchowne y Świeckie (: lubobyśmy słusznie one wspomnieć mogli:), ale to Nam żywo na umysle stawa, to Nas mocno boli, żeśmy upewnieni y ubespieczeni na Funduszach naszych o sposobie do życia aż do śmierci, teraz słyszym, iż Nam na Pensyi dostarczać nie ma, my zaś wi=dziemy że nam zupełnie dostarczyć powinno.

Bo jeśli za sprawiedliwym y mądrym Waszey Królewskiey Mci zdaniem rzeczy będą układane, jeśli nie od końca, ale od początku zaczy=nane, jeśli naypierwiey sprawiedliwości y Prawu natury pensyonowaniem Nas zadość się uczyni, a potym potrzebom szkolnym dogadzać się będzie; My pod ow czas o Pensyi dla nas zupełnie upewnieni zostaniemy.

Mamy za co Prześwietney Stanow Delegacyi dziękować, y przed Bogiem za nią błagać, że Nas niezapomniała w Prawach o rozrządzeniu Dobr po Nas, niedawno postanowionych; ale tylko żądamy, żeby się temu Prawu zadość uczyniło.

Nie masz zaiste dla czego Nam Pensyi odmawiać; bo corocznie z nas nie mała liczba na tamten Swiat przenosząc się, pensye swoje zosta=wować będzie; aż naostatek Wszystkich niezadługo śmierć nas zagrzebłszy, Wszystkie nasze Pensye w Skarbie Edukacyiney Komissyi poskłada.

Pełnismy przeto nadziei w Tobie Miłościwy Nasz Panie, wiernismy Poddani twoi, Synmiśmy y Oyczyzny kochaney, zawsześmy za Ciebie Boga błagali y błagać nie przestaniem, zawsześmy winne Uszanowanie Osobie twoiey poświęconey, w serca naszemu wychowaniu powierzonych wrażali; zawsześmy do posłuszeństwa y wierności ku Tobie, a do miłości Wiary y Oyczyzny, oraz do prawdziwego Obywatelstwa od samey młodości, te serca formowali. — Czyż możem nie doznać łask Twoich, y Prześwietney Komissyi Edukacyiney z mądrych y Wielkich Ludzi złożoney?

Nie dopuścisz tego Miłościwy Nasz Królu, żeby przeciw przykładowi całego Swiata, który po zrujnowaniu Naszego Zakonu wszystkie Osoby, nie wyłączając y naszych Laików, pensyonuje. Nie dopuścisz aby przeciw tak powszechnemu przykładowi jedna tylko Polska w ludzkości zdawna zaszczycona, tak niełaskawie postąpić miała. Niedopuścisz aby się z nas Pomazańców Boskich, z Nas dawnych swoich Nauczycielów, żebrzących potym po Ulicach, y odartych, natrząsano. Nie dopuścisz żebyśmy My równie jak Jnni Nauczyciele sprawiedliwości, ostatnią niesprawiedliwość za wdzięczność odbierać mieli. Nie dopuścisz, aby wyciśniony płacz y zgiełk z nas Ludzi bez opatrzenia strapionych, miał Oyczyznę także strapioną, po którey rozsypani jesteśmy, barziey ieszcze rozrzewniać. Nie dopuścisz żeby Swiat cały (: ieżeli pensyonowani nie będziem:) o tę nieludzkość Krainę naszą obwiniał y z niey się natrząsał.

Dość iesteśmy strapieni, kiedyśmy Stan, rzecz Nam w życiu naszym naymilszą y naypotrzebnieyszą utracili; słusznie się już nad Nami nadaniem Pensyi zlitować należy; nie trzeba nas strapionych do reszty smutkiem zagubić. Nie wymuskonym, nie wyszukanym jakimsiś stylem, ale ciężkim żalem; nie czernidłem, ale gorzkiemi łzami do Ciebie Miłościwy nasz Panie o pomoc żebrząc piszem, abyśmy jak teraz początkowych niedostatków już kosztujemy, tak potym bez pensyi ostatniey do zgonu życia nędzy niedoznawali.

Wyglądamy przeto w dobrey nadziei Miłościwy Nasz Królu łaskawych Twoich, y Prześwietney Komissyi edukacyjney względów. Będzie Bóg za tę nam uczynioną sprawiedliwość Waszą Królewską Mość y Oyczyznę szczęścił, a My o to błagać Boga nie przestaniemy

Waszey Królewskiey Mości
Pana a Pana Naszego Miłościwego

Wierni Poddani
Niegdyś Iezuici.

Mowa JW^o Jmći Pana Wilczewskiego Podkomorzego y Po
sła Ziemi Wizkiey na Delegacyi d. 19 7bris 1774 Roku

Nie do Zatrzymania albo przerwania Czynnosci przeswietney
Delegacyi ktore dzisie maią do uszczęśliwienia Narodu
mowić będe: ale do Zbliżenia y upewnienia powszechney Spo
koynosci, o ktorą JJWW Ministrowie zprzymierzonych Dwo
row mocno się dopominaią y nam Rekomenduią. Dotey gdy=
potrzebna y Spieszna Jest o Sposobach Rada, przezornosci
umystom JJWW Ministrow Sprzymierzonych Dworow z
nami Traktuiących y Przeswietney Delegacyi oddaie.
Mnie zaś Należy Jako Delegowanemu od Stanow Rzeczy Pos
politey Plenipotentowi do Traktowania z Ministrami Sprzy
mierzonych Dworow, Moie wtym dołożyć Zdanie. Swiatła
ty wyzna, a nieszczęśliwosci nasze zaswiadczyć mogą, że w
szystkie od Interregnum wszczęte, a dotąd trwaiące Konfede
racye, nie jnną zaśoba Suggesty Konsekwencya Jako Ruinę
Obywatelow a wielką część utraty Kraiow Rzeczy Pospolitey
Teto są pożytki wszelkich Konfederacyi w Umystach Dobra
Pospolitego roztęczonych mocnieysza Stabszą do tyla, nieni
przewraca, y według Swego upodobania pisze Prawa, y tak
to, tey alternaty bez konca spodziewać się potrzeba.
Nie w tych to Sposobach Zakładam Ja Sobie uszczęśliwienie
Oyczyzny, ale w pełku nierozerwanych umystow dla Dobra
Pospolitego złączonych; tegdy nieszczęsciem Dla Rzeczy
Pospolitey są Rozproszone, kto z prawdziwych Oyczyzny
synow, nie Schyli się na Zebranie Onych do iednego Centrum
Zwyczaynym Rzeczy Pospolitey sposobem do wspolnego my
slenia dla Dobra Pospolitego
Uważne tesz Intencyę przez Noty JJWW Ministrow Sprzymie
rzonych Dworow podane na oddalenie dalszego zamiesza
nia w Kraiu (: Interessom Sąsiedzkim Sprzeciwnego :) przywro
cić tranquilitatem Publicam, a zaczem niemamy brać się do tego
Załeczyć Nieszczęśliwosci całego Narodu.
Seym z Limity Już tak bliski na ktorym Jako delegowani
Sprawić się będziem powinni z czynnosci Naszych Stanom Rzeczy
Pospolitey, y coż za relacyę czynić będziemy gdy nie pożytecz
nego dla tey Strapioney nieprzyniesiem Oyczyzny.
Posłowie Ktorzy przybędą na Seym swiadczyć będą uciemięże
nia Woyskiem Cudzoziemskiego ktorę ustompić miało przy załączo
nym pokoiu według deklaracyi daney przeswietney delegacyi
Gwarantowaney przy Traktatach JJWW Ministrow Sprzymie
rzonych Dworow, na ktory Cały Narod tak Mocno budował. Cożna
to odpowiemy gdy żadnego w Obietnicach Skutku, a do powsze
chnego Pokoiu pewney nieprzyniesiem Nadziei
Dziesięc Lat Minęło od Szczęśliwey Elekcyi JKMći Pana Naszego
Miłosciwego Jak wtych nieszczęśliwych Gryziemy Konfederacyach

nie

Nie myslelismy daley o Sposobach do Seymu Pacificationis na
sciągnienie wiedną Centrum wszytkich umystow Obywatelskich
dla Dobra Pospolitego
Teraz gdy Nayiaśnieysze Sprzymierzone Dwory tego usilnie do
magaią się, ażeby upewnić Tranquilitatem Publicam ten Sedy
ny wynaleść dnie Sposob Seymu pacificationis, o ktory Determi
nacyą Przeswietney Delegacyi nieodwłocznie uniżenie upraszam.

z Mowa JW Jm Pa Rosciszewskiego Podstolego Ltu Prasnys
kiego Ziemi Ciechanowskiey y Posła z teyże Ziemi Delega
ta do Traktatow z Potęcyami na 9 10 Wrzesnia Roku 1774
Miana.
Jm Zywiey przeniknam umystem te nie ugruntowaną obrad Na
szych przepaść tym dotkliwiey troskam się o Dobro Obywatel
skie czuie. Jeslisię iescze tak nazwać godzi, że ginie, ratować
się niemogęy nieumiem, chyba wspot z wami, ktorym Dobro Pub
liczne ratunek Oyczyzny powierzony. Przebogo przetrzymy
Oczy! coto zaniedźna znie ostrożnosci Naszey nasz Cecha Sytuacya
ułożylismy Consilium permanens, a nie ułożylismy Podatkow,
dalismy moc Consilio permanenti Exekwować prawa, Jakież
będzie Exekwować, ponieważ żesmy Zadnych na terazniey szym
nie ułożyli Seymie, Zadnych chcesmy też, choć Kray na nie Par
ba nie zniesli. Idzie zatym że będzie exekwować ta Rada
dawne Prawa y Swieże o podatkach choć Starszych niew
spomne bb. bb. mielismy układać Prawa nowe, względem
skrocenia procesu, względem Sukcessyi umiarkować po
prawę Trybunału, y Inne Tysięczne prawie Załatwiać Rze
czy Pospolitey potrzeby, pokazano nam to w Prawdzie y
uczyniony dotego apparencyą, wyznaczoną delegowanych,
ale zaraz tak Zatrudnioną, Iż dotąd do niczego nie przy
stompilismy. Materya Religij nay Kardynalnieysze Prawo
ktorą przedtym Przodkowie Nasi w nay pierwszym mieli
baczeniu dziś na ostatek odłożona, przyidzie na ten koniec
że Inney Religi Ludzie, Zaradzać oniey będą. Będzie nas Są
dzić Bog y Potomnosć, a Krol nay Dobrotliwszy y Oycz
yzna Cała Załować będą że nam powierzyli nay droższych
Zaszczytow ktoresmy marnie mniey Ostrożni utracili wszyt
kim każdemu z nasz tych prywat tego ulegania, kiedy
własnym przypłacimi tego w krotce Maiątkiem niw
czasie tego Załować będziem nie ostrożni Jezeli dziś nie doło
żym, że prawa, ktore na terazniey szym Seymie approbo
wane lub uchwalone będą, ta nowa Rada exekwować będzie
tak w Materyach Religij iako y w Materyach podatkow Innych Zas
o ktorych w zmiankami czasztana terazniey szym Seymie, exe
kwować niepowinna.

akcey

a wsię tycze Sądow Seymowych ktorzi pomocnikami nowey Radzie będą a czego uchoway Boże aby niezrzetewcami kraiu niewinney, aby to było dołożono Iż Zamowy in publico Czy niony żaden z Senatorow lub z Posłow rachunku dawać nikomu niema y niepowinien, co gdyby niebyło dołożono można by Chrzcić Zapodniecie do Buntu zaurazie Consilij permanentis y Inne Crimina, obiaśnić bowiem potrzeba Opressionem civis Liberi mmiesię Zda zito tylko wten czas służyćby miało gdyby kto wolnego Szlachcica Prawem nieprzekonanego więzić tyranizować y Crimina Status przez Subordynowane Osoby zadawać inaczey ten punkt Sądzit tym być niepotrzebny gdyż pod niego podciągnąć być złości mogła prywatne między prywatnemi Interessa. Proszę tedy przez miłość Oyczyzny przez miłość Obywatela abyście to dołożyli, Iako prawa ma Exekwować ta Rada nieustaiąca y względem Sądow Seymowych Iż żaden z Posłow Sprawiedliwości z Czynow Publicznych nie iest obowiązany, w czym iezeli u naszemi votorum assensu niezezwolicie, Ia abym Bogu Oyczyznie y potomności niedał Rachunku, o Iurnum doprassam się, Co iezeli przegram będę przekonany że zguba nasza iest wyrokow Boskich przeznaczeniem Co abym okazał potomności, żem Czuł żem przewidział przestrzegał y okazywał te, ktore w poznieyszym czasie złe nieostrożnych Obrad naszych przewiduię nieszczęśliwości oddaię głos moy y on składam ad Acta publica.

Głos Xiążęcia Antoniego Stanisława Swatopełka Czetwertynskiego Posła Woiewodztwa Brasławskiego podczas Delegacyi Dnia 15 Iunij Roku 1774 Miany.

Prześwietna Delegacyo I.O.O. IWW. Mciwi PPy Dobr.

Ten y nie Inny być powinien wymiar każdego Gatunku dzieła, ktoreby niemogł oznaczać upadku niebyć szkodliwym powszechności nieszkodzić własney Oyczyznie, nieposłać Prawa dobre przez przeistaczanie, nieprzyspieszać na końcu przez Ukrowaną Zdradę takowego Losu, ktory mozeby w oczach potomności nas winowaycami czynić że Prawo dawstwo nasze kardynalne z obrembow swoich wyzuwa y zmienia Prawo.

Iuzby

Jezby tedy należało się wybić z posłuszeństwa Praw ogulnie wszystkich, na ktorym y naymierzdnieysze polegaią muszą Narody; bo coż być może Swiętszego ieżeli nic to, coś się nazwać może prawem, a przeto co oznacza w Osobie Sprawiedliwości wymagaiące posłuszeństwa.
Na czymby się fundowała publiczna Wiara gdyby nie dźwig powszechney ustanowy był hasłem przyrodzeniu Ludzkiemu, y toć to podobno wszystko co Nas pewnemi y Zycia y naszych własności czynić może.
Złych to powodow nie funduiących się na Prawie ktore każdego bespiecznym y Spokoynym czynić powinno, nieszczesliwemu losowi ulegać musi Stan Rycerski Kurlandyi, lecz ieżeli kto, tedy dziś Jest naszą nieodbitą powinnością bronić tenże Stan od napaści y przemocy usiłuiącego Xcia Kurlandzkiego, odmiany Prawa na przymnożenie Absolutności własney osoby, a na Skrzywdzenie prerogatyw Stanu Rycerskiego. Crimina Status byłyby widocznie popełniane przez nas gdybyśmy z Mocy prawodawczey zezwalali na to coby mogło być nazawsze Szkodliwym Oyczyźnie: Quid quid Nocivi scivero avertam, a dosyć że ma być na tym oto nawet Same Pakta Conventa obowiązuią Krulow Polskich być postrzednikami y Protektorami Praw Kurlandzkich, abyżby te dotrzymane gdybyśmy tey Krzywdy dozwolili uczynić, niezabespieczywszy od władzy Absolutney y przemocney Xiążęcia, Stan Kurlandzki y niedosyć Jesz[cze] na tym, a czyliż nie Zaledwo Jawnie widziemy nieszczęście nasze ktore ztąd oczekiwać może in mora że przydana przez nas moc y władza dalszego Xiążęcia Kurlandzkiego niebędzie mu powodem wybiiaiący z pod dependencyi tey, ktorey przez Prawo ulegać musiał, a to Rzeczy Pospolitey Polskiey, Sąt alowe Taiemnice, ktore nam wszytkim dosięgłe być by powinny co w sobie oznaczaią y to to Prześwietna Delegacya co naszym Jest obowiązkiem przekonać że Jest z Uszczerbkiem Oyczyzny Naszey a przeto bronić nieodbito potrzeba.
Niechże zatym Nasze prawodawstwo nie odważa się na to nawy Samo z Prawa czynić niema mocy nie wysłucha Proźb Stanu Rycerskiego Kurlandyi, gdy Szuka Obrony w tym Krulestwie ktorego być się Sądzi Obywatelem Prawnym, dobrym wykonywaczem praw, wiernym na koniec poddanym własney Oyczyzny, ma Prawa Swoie, tym chce być posłusznym niewątpliwie; a na koniec gdyby te wszytkie uwagi nieznalazły winney Sprawiedliwości, czyż mozemy się Smiele odważać na to, abyśmy Jedney niewysłuchawszy do

drugiey

do drugiey Strony przychylali się żądania. Toć wiemy
że Kurlandya ma Swoie prawa, na Sposob przepisany
postempowania, na koniec że także Ściśle włożone obo
wiązki przez Prawo na Xiążęcia Jmci że ten czynić
nic nie może Sam ani przez Subordynowane Osoby mogą,
póki by nie był uwiadomiony Stan Rycerski maiący
Konsyliarzów przysięgłych z tych tedy wiadomości
był powinien Xiąże Jmść czynić, Inaczey Jus publicum
Curlandiae oznacza Titul: Decisio Comissorialis 1642
et in Juramento Consiliariorum 1717 że gdyby kto
więc Peregrinus ważył się traktować Interessa tyczą
ce się Praw Kurlandzkich z Xiążęcia Jmsci
bez wiadomości Konsyliarzów poprzysiężonych tedy
nie tylko Sam być powinien uznany pro Hoste patriae
sub paena Infamiae et Colli ale nawet Oznacza, et Duci
sub Amissione feudi, toć y Na tym samym gdyby się
zastanowić przychylić by się nie można Inaczey Jako
do Sprawiedliwości albowiem Traktuiący Interessa
nie wiadomy Obywatelom Kurlandzkim Jmść Pan Fik
z Strony Xcia Jmci tym by powinien podpadać karom
które Są Cytowane wyżey, a na koniec Jest podana No
ta od Stanu Rycerskiego Kurlandyi o wyżey wspom
nionym Jmści Panu Fiku wymazuiąca z Liczby Rotsmistrzów y
Obywatelow, Że się ważył w tym Interessie Traktować
nie będąc z Liczby Konsyliarzow przysięgłych nie bę
dąc na koniec w tym Xięstwie Znanym z urodzenia
y Charakteru.
Zaczym dogodzić się tu będzie mogło żądaniu JW. Mi
nistra de Stackelberk Interessuiącego się Zatym Pro
iektem gdy zechce przez Swoią łagodność y Sposob
postempowania nay delikatnieyszy Zezwolić na od
mianę tego, Co utrzymać się trudno w tym Proiekcie
by mogło a to w Punktach Szczegulnie 4rech.
1mo In Puncto 1mo Gdzie Jest Inter Nos aby było Słowo
dodane Superioratus właściwe Krolom tylko.
2do in puncto 2do gdzie Jest Superioratum territori
alem, aby natomiast tylko Jurisdictionem było naz
naczone y aby ten Punkt cały mogł być wymazanym
od Słowa !--Quaeri si Inter nos et Illustrissimum Du
cem ex Ratione praemissorum quid Contingeret ita ut ab

unaz

ab una v altera Parte convenienda foret, in hoc Casu Consiliarios nostros Deputabimus Juramentis quibus nobis et Rei publicae obnoxij Sunt absolvemus et rursum ad Juste Judicandum obligabimus, quid quid tunc a Praedictis Consiliariis Nostris pronuntiatum et decretum fuerit ratum esse et Sine contradictione per nos et Illustrissimum Ducem Servari volumus ktoren derogat powadze Rzeczy Pospolitey Polskiey y Krola przez ktorego to obrystenie wyzuwaią z podwładzy y zwierzchności Rzeczy Pospolitey

3tio In Puncto 3tio Zaczowszy Privilegium Godhardi et formulam Regiminis Ipsis in servientia, było dodano non minus etiam Possessiones Bonorum tam Allodialium quam Feudalium Confirmamus, ato aby Natym Fundamencie Jak Prawo opiewa w Sobie to iest Pactum Inter Illustrissimum Ducem Ernestum Joannem Comitem a Biron Cum Nobilitate Curlandiae A 1737 quam Solennissime uczynione przez Xcia Imci z Stanem Ryczerskim Kurlandyi, bespiecznymi być mogli posiadanio własności Swoich żadney nieuległaiące przemocy y bezprawności ktoraby tatwie nastompić mogła gdyby te Słowa dodane niebyły

4to In Puncto 7mo aby te Słowa odrzucone być mogły od tąd Invim quarum Legum Poenam Sex Centorum Ungaricalium Sive Sessionis Turris trium Mensium in Contravenientes Sancimus, z teyto abowiem przyczyny tałowa Kara oznacza że niechce aby pod powagą Krola Obywatele Kurlandyi Sądzili się atym Sposobem aby nie apellowali by coraz przemoc wzmagaćsię mogła

Tesą Reflexye ktore Głembokim uwagom Przeswietney Delegacyi podaię y nad ktoremi zastanawiam się upraszaiąc Samego JW. Ministra Rossyiskiego ktoremu choćbym Chciał być powolnym y dogodzić Jego Zadaniom przez Obowiązek moy niemogę) aby był z Motifikowanym wtych wyrażonych odemnie Zadaniach.

Mowa JW. Małachowskiego Starosty Sandeckiego Marszałka Trtt. Gtt. Koronnego przy reassumpcyi Trybunału 12ma 7bris Roku 1774 w Piotrkowie miana.

Nay pierwsza każdego rządu Maxyma aby Sprawiedliwość swemi Gruntowała ustawy Kraiowe wydatkami na których rozliczne dla Państwa zasadzaią się użytki, bo Sprawiedliwość nie tylko Jest Twierdzą każdego Państwa lecz też w Porzędnictwie Jest wszelkich dla Kraiu Uszczęśliwień tey prawdy gdyby polityka rządu nie dowodziła gdyby dokładne przeświadczenia nie stwierdzały, to nay wyższa wszech mocność Już Swym przykładem przynagla Już Prawem przykazania nakazuie Już obietnicą nadgrody zachęca lub w niedopełnianiu iey, ostrości kary Gniewu Swego ogłasza. Ale gdyby y te tak godne poważania obowiązki uwolniły nas od Sćisłego Ich dopełnienia czyżby Sobie bydź mogło Zgromadzenie bez władaiącey nad Sobą Sprawiedliwości. Krytyczny Atoli Klęsk Kraiowych spadek bieg nawet Sprawiedliwości Załamował, który w nay burzliwszych Nawałnościach tracić go nie powinien, doznaliśmy tym nieszczęśliwym trafem iż ta Święta Sprawiedliwość przytłumioną nie iako była y z Swych Prawem oznaczonych Magistratur wyciśnioną została a tylko Tułaiąca w Przypadkowych zasiadała mieyscach, wraca się za łaskawym Nieba dozwoleniem przemaga Przeciwności oddalaiące się od przyzwoitego Siedliska ożywić się Pragnie w tey Narodowey Magistraturze mogąca w Sobie Równości Zaszczyt, dwóch Setno przez Czterech Lat Epoką Zadawnioną, a Sprawuiąca pośrzednictwo między Tronem a Narodem, które wiekopomney Sławy Zamoyski z łona Monarchicznego wydobył ten udział w Lewkiem ustanowienia Trybunału Narodowi ustąpiony został, z udzielonej mocy, niesie Zaszczyt Namiestniczey władzy Panuiącego. Przemilczeć tu nie potrafiam uzastanowienia się nad wspomnieniem panuiącego, o dokładnych y usilnych Staraniach JOK Mci Pana Naszego Miłościwego, Czego Świadkiem byłem w przywróceniu tey Nay wyższey Narodowey Juryzdykcyi do powagi prawem Jey oznaczoney tych troskliwych myśli pańskich zapęd dogadzaiący tylko potrzebie kraiowey nie insze dla siebie odbiera Pragnie korzyści Jak aby pod Hasłem Imienia Sprawiedliwego Krola Sprawiedliwość Obywatelom była wykonywana y tym Sobie pragnie

Zasładzaić

Zastadzai przeciwnosci zdarzaiącesię wtych Czasiech dotych Oyczy
stych Pana Naszego Mści Zondań gdy Naywyższe wyroki wzyw
aią nas na dopełnienie Sprawiedliwości wtey Magistraturze
staraisię nam należy, abyśmy w podięciusię tey usługi publiczney
tak Boskim Nakazom, tak JKMci chęciom, Jakoteż Obywatel
skim powinnosciom uiszczalisię. względnym Sprawiedliwości Sza
funku. Wątpic nienależy rzuciwszy oko na was JWW Sędziowie
zaniosię pnion Zaszczytom, kredytem Zaufania Swych Ziomkow
cznaczem ktorych wyrokom honor Zyac Fortuny wspołziomko
wie poddaią, dociebie JW Prezydencie y Dobrodzieiu w pierszystwie
Grona tego Zostaiący obracam się, tabędzie nazywaiącym nas w
szystkich Zywiołem w Trudach Sędziowskich, ta przewodnikiem w
nadgrodzie prac dążąc do Ołtarza Sławy, uktorego że Zgdasz
swych Cynow Zawiesić ofiary Jestem niewątpliwy ufności ma
iąc honor, Już dawniey Znac twe Osoby, a Zawsze przymiotami cnota
wy Ozdobioną niemniey Zasilac nas będzie. Przes Stanu Duchownego
JWW Kollegow y Dobrodzieiow zgromadzenie, ktorzy nie tu[illegible]
moc doskonałych Swych Rad wspierac nas w przy[illegible]
tak przykładem z siebie Jakoteż przez Częstsze przy[illegible] zbliża
nia się ku Bogu zasięgac będziecie u Naywyższego te[illegible] abyśmy
wtym Swiętym Gościńca bezdrożnemi niestalisię, wy zaś JWW Koła
Rycerskiego Kollegi y Dobrodzieie Znakomitemi uwielbieni Przy
miotami dacie uznac wielkich Swych Myśli wielkości, gdy w
postrzod ogulney Burzy pragniecie Skołatanemu Nawałnosciami
Oyczyznie dawac Ratunek, w podięciusię funkcyi publiczney po
wierzona Nam Jest Część pieczy Publiczney, oddana Nam Jest
Straż Bespieczeństwa Ziemiańskiego, powierzone Nam są wynalaz
ki, aby Sztucznemi wybiegami fortuny Szlacheckie niewyni
szczałysię wystawieni Zostaiemy na placu Szykownym Chwały
y Zaszczytu, na ktorym uzbroicsię nam Należy mocą Stałego przed
sięwzięcia aby tylko prawu byc posłusznym to iest w dopełnianiu
onego. Mam w Bogu nadzieię że nam ztego Lokazhanbo lub wsty
dem zniszczenie dozwoli Lecz Owszem uwięczy nas własne Czyny
Laurem Sławy a przeto wdzięczności publiczney. Dopełniwszy po
winności uszanowania w Oświadczeniu Osobom waszym JWW Kolle
dzy przeminąc niemogę wyrazu dziękczynienia za wyłom do
broci Ich Serca Mamnie wpowierzeniu mi Laski Trybunału
ktora Zawsze w Ręku moich. Oznaczaic będzie wykonywanie woli
y rozkazow JWW PP. Składam nay Uroczystsze dziękczynienia
wzamian Ich Laski wystawiam Serce w Ofiarze winney wdzię
czności, a przyrzekam Chęc moią wwystudze nietylko w pędzie tey
Funkcyi Lecz wprzeciągu Zycia mego dopełniac.
Przeswietne Ziemstwo z ktorego ręku teodbieram Laskę gdy raczy
dobrotliwie wspominac Że Już powtorzonemi razy kilka y Imienio
wi y domu mego osobom tę powierzoną oddawało Sternicza do
stoyności, pociąga nietylko do winnego dziękczynienia, Lecz do
prozby aby w Czasie przesiadywania znami wspolne raczyli Łączyc
krolu, do pozyskania usilnie Żądanego Błogosławieństwa od tego,
ktory wyrzekł Ja Justitias vestras Judicabo.

fol. 17. 39

Kopia Listu Xcia Prymasa Podoskiego. do JmĆ P. Krasińskiego Rezydenta Saskiego Dyssydenta w Petersburgu będącego pisanego Roku 1769 w miesiącu Listopadzie.

Memoryał odemnie na Ręce WmĆ Pa posłany, zamykający w sobie uwagi nad teraźnieyszym Stanem Interessów Rossyjskich względem kraju moiego, skutkiem był iedynie ufności moiey w teyże monarchini, y żarliwości, którą ku niej i Oyczyznie moiey zdięty byłem. Nieobstawam uporczywie przy słuszności zdania mojego, mogłem się omylić, każdy rozum obłąkaniu podlega, każdy człowiek oszukanym być może. Lecz prze-świadczony o czystości Intencyi moich zupełnie jestem, to wewnętrzne szacunku nie mające uspokojenie, które każdego w powszechności Człowieka uszczęśliwia, dla osób w Publiczne Interessa wchodzących, aby od całego narodu było uznane dobrem, zbyt potrzebnym sądzę w czym przekonany za-niedbać nie mogę tych podstępów, które mię w tym po-szwodzić usiłują. Dla czego zdało mi się uwiadomić WmĆ Pa o rozsianych tu wieściach, ale WmĆ Pan chciey sam przełożyć JmĆ Panu Paninowi, według tych pogło-sek, któremi tu całe napełnione miasto, i które po wszystkich rozgłosić starano się Prowincyach. —

Król Jmć Polski powieda mieć Oryginał odemnie Listu do Nayjaśnieyszey Carowey Jmći pisanego, który niemógł tylko na ręce Jmći Pana do Jmć Pana Panina bydź adresowany, tego zaś tę twierdzę treść, jakoby miał radzić Carowey Detronizacyę Króla, a tym skutkiem nieuchybne utwierdzenie Gwarancyi między nią i Rzplitą zaszłą, jako też konstytucyi Dyssydentom sprzyjaiących i wielu innych praw na ostatnim uchwalonych Seymie, co lubo z tak dokładnemi rozgłoszono okolicznościami, że żadnemu podpadać niezdawało się powątpiewaniu, znalazła się jednak lubo mała liczba głębiey od innych rzeczy przenikaiących, który pierwsze złe o mnie odrzuciwszy wprzódy mniemanie, podeyrzane mieć zaczęli o prawdzie uczynionych mi Zarzutów myśli, lepiey zważaiąc dostrzegli słabe dowody, jakobym śmiał przynukać Nayjaśnieyszey Carowey rzeczy, które nie tylko w moiey nie było mocy, ale owszem w Ręku Narodu, otwarcie przeciwko tymże Prawom wzruszonego, dla utrzymania których chcę mię okazać, wszystko łożyć gotowym, uznali i to, że w kraju, w którym wszystko stanowi Intryga, gdzie wszystkie rzeczy siły i wybornosci stron stają się łupem i gdzie nakoniec wprzód moc mieć potrzeba, a dopiero śmieć o czym upewniać, Ja niezdawałem się nigdy o nią czynić usiłowania,

zdrowego rozsądku sądząc się prawidłem, najwyższego starania dopełnienie onych zostawiłem; Osobliwie zaś Zastanowili się nad małym podobieństwem, aby Nayjaśnieysza Carowa (: gdybym, dajmy nato, przerzeczony List do Niey pisał,) miała go wydać Królowi Jmć Polskiemu, a przez to znieść to zaufanie, które nieuszczliwie żąda utrzymać wspołobywatelach moich, którzyby chcieli w tak krytycznych okolicznościach do Nóg Jey Majestatu potrzebne Żarliwości swojey zanieść wynurzenie y światła rozumu swego Owoce, to samo dostatecznym mogło było bydź tego odkryciem, lecz dla tym lepszego dociekania falszu, zarzutu, pozoru, prawdy niemających, postrzeżono szczerze je w sobie gruntu niemające, czyli niebacznie od starających się o rozsianie onych ułożone niezgrabały się prawie w powieściach, gdyż szczere przystanie tego listu Nayjaśnieyszey Carowey Jmci przypisywali Imi Jmć Pu Salder, którego niemam honoru znać, ale od dawnego czasu mam sobie za prawo poważać. Te i tym podobne uwagi, którym trudno sprzeciwić by się mogła i które za sobą rzeczywiste ciągną dowody, podające bytności Listu mego w ątpliwości, jakoteż przystanie Onegoż, a przynajmniey zupełnie okazujące przeznaczenie mniemanych odemnie Propozycyi, nie broniły jednak, aby fałszywe mnie zadane zarzuty nie-

znalazły wiary w tej grubej i nieokrzesaney rozumowaniey do rozważenia rzeczy stworzonych massy, które wszystko przyjmują bez roztrzygnienia sprawy, wydają lub nienawidzą porywczo, a jednak w każdym kraju najznaczniejszą są Narodu Częścią. Ten był zawsze los ludzi w Publiczne Rzeczy wchodzących, wśród własney sławy ku innym płacić zazdrością, i lubo nieszczęśliwa Oyczyzna moja (: w oczach której pollepić się usiłuję:) nie tylko uszczerbku mego nie żąda, ale owszem bardziey jak nigdy Oświadczenia mego potrzebuje. Upatruję jednak w sposobach na zgubę moją użytych okoliczności tykające się kraju mojego równie obrażających sławę Nayjaśnieyszey Carowey Jeymci jako Jey Ministerium, nie zdaje mi się potrzebna w obszerne w tey mierze z tym Panem wchodzić dowody łatwo postrzegli, i lubo podobne zamachy mnie tylko samego tykać się zdają, nie mniey jednak szkodliwe są Oyczyźnie mojey, zmierzając do zepsowania z Rossyją tego potrzebnego Zaufania, które te dwie nacye codziennie do siebie zbliżać się zdawało się. Tykają się wielce sławy Nayjaśnieyszey Carowey Jeymci, mając za cel nieznacznie okazać że w tych wszystkich Deklaracyach, tak całey w powszechności Europie, jako też w szczególności

Rzeczypospolitey podanych rzetatnie ambicyą swą ukrywa; żądając pod Jarzmo swoje podbić kraj, którego zguby chcą mnie okazać uczestnikiem, i że też na Detronizacyi Króla zasadzam mniemają, Zniewarzając Kry Ministra odstraszając obywatelów, którzyby mu się podpisać chcieli, mnie za przykład wystawując, ponarzają nieuchronne niebezpieczeństwo, tego się poważającym. Miałbym wiele innych przydać rzeczy, ale niechcę w nieprzebytą Publicznego Labiryntu wchodzić zawiłość, gdzie codziennie milion nowych knują wybiegów, tysiączne tym podobne czynią wynalazki, dosyć mi na tym dochodzić, że Cel ostatnich zarzutow niemógł być inny, tylko aby wzniecić w Nacyi przeciwko Domowi Saskiemu nieufność, który aby był w podejrzeniu zdaje im się potrzebne, chcą albowiem aby ten Dom według mniemanego listu mojego był miany już za gotowego nieprzyjaciela, który według poprzedzoney już z Rossyją umowy osiadłszy Tron Polski ma potwierdzić te prawa, dla których zniesienia tylu obywatelów teraz wolność, życie i fortuny swoie łożą, Coraz to więcey wespół obywatelach moich ugruntować żądają Poddaństwa Ich zamysły, którego Im Rossya gotować nie przestaje pokazując onym wszystkie do tego zmierzające środki; i zatwarzę ostrożności

w jakichkolwiek Jon podatnych odmianach, Twierdzę,
że Nayiaśnieysza Carowa unika wszelkich z Nacyą
Explikacyi albo przynaymniey one ile możności zwłoczy,
aby bez Żalu, wśród niezgód, Intryg, ter, rozpaczy i
ruiny kraju panować mogły. Odważyłem się w Memo-
ryale na Ręce Wm Pana postanym /: y który pewnie
rozsianych tu bez fundamentu wieści był pobudką :/
odważyłem się, mówię, przełożyć Nayiaśnieyszey Carowey
nayskuteczniejsze pozyskania Nacyi moiey sposoby, nie
tylko nie ślepe do domu Saskiego przywiązanie, oka-
zaniu Gorliwości moiey ku tey Monarchini, zga-
dzającey się z miłością ku moiey Oyczyźnie były
powodem, ale nawet gdybym był znał innego
Pana zgodnego do Uszczęśliwienia Obywatelów moich,
byłbym Go śmiało Nayiaśnieyszey Carowey podał
bez żadnego na własny móy Interess względu, i
tak mało przytym com opisał przystaię, że dziś,
nie mówię z chęcią, ale z chciwością wszelkich Innych
chwycę się środków, które sławę Nayiaśnieyszey Ca-
rowey utrzymać, Pokóy Oyczyźnie moiey przywrócić.
i ostatni nieszczęśliwych Jey mieszkańców ocalić
będą mogli. To to jest co tu rozsiane mniemanego
Listu mego sprawiły wieści i wzle za sobą ciągnąć
okoliczności przełożyć Wm Panu były mi powodem.

42

Zostawiam Jego woli albo ten sam list podać Jmć Panu Paninowi, albo w tey istocie ułożyć od Siebie memoryał, zdaje mi się powszechnie że Intryg i Czynności których tu jestem Świadkiem niepowinna by się Nayjaśn. Carowa od Króla Jmci spodziewać, która, jeśli śmiem mowić, stworzywszy go dotąd utrzymuje, nie te miały być wdzięczności, zatyle tak wielkie Dobrodzieystwa, i tak utrzymane wsparciem skutki; szczere i otwarte kroki w nayjgwałtownieyszych potrzebach, sądziłbym być Prawem, którego nigdy przestąpić nie należało, ale wsrod tego ognia pod nocne ochtaniającego Państwa nieustępując i na krok utrzymania się w Ambicyi, chcieć bezwzględnie panować nad Zbuntowanym narodem, w zamysłach swoich na wielkie odważać się kroki, wzgorszeniem możnego przeciwko Obywatelom, dla podbicia ich sobie szukać wsparcia i chcieć jeśli tego okoliczności wymagać będą tych Obywatelow (jeśli są, ktudzieć dadzą:) przeciwko tejże na nich wezwaney i na złe użytey Potencyi obrócić, są to wiarołomne, miłości Oyczyzny haniebiące czynności, i pewnie zasłużona ich wkrótce czeka nadgroda. Zostawiam Staranności WmćPana, abyś pilnie to wszystko zważywszy sposobnego czasu nie omieszkał podać i odkryć zamysły moje już dobrze wiadome, nadewszystko zaś upraszam abyś oświadczył czystość Intencyi moich Jmć P.nu Paninowi, ktorego zdaniu myśli moje, stawę Nayjaśn. Carowey i moją biedną Oyczyznę chętnie poddaję. Te są przyczyny wyrażonych odemnie Okoliczności, szczęśliwy będę jeśli pierwszą, coraz bardziej wzrastającą, drugą oddychającą po niezliczonych nieszczęśliwościach, któremi Ją powszechna zewsząd dotyka Ręka Zobaczę. —

Arcana ab Acta Króla Jmci utożone w Rezultatach Seymu weryfikowane i wyjawione, 1768 r.

1mo. Wyrobił sobie Król Jmć sposobem secretnym Breve Apostolicum, nakazujące wszystkim Biskupom, ażeby z Intrat swoich płacili decimam partem Królowi, suplementując jego niedostatku przez lat 9. To wyrobiwszy proponował Biskupom niektórym sobie nayprzyjaźnieyszym czego żadnym sposobem acceptować niechcieli, y owszem do Rzymu pisali generalnie wszyscy remonstrując, iż Monarchowie Polscy przy ustawicznych woiennych kosztach nie tylko tego wydzierstwa nie czynili, ale y owszem millionowe fundacye na Chwałę Boską robili, lubo naówczas sposobu nie mieli tak znacznego powiększenia intraty Królewskiey jako teraźnieyszy, który z wielką krzywdą całego Pospólstwa y Obywatelów Krajowych, powiększył do dętnego proventu podniosłszy intraty swoje, a czym S. Congregatio uwiadomiona skassowała przez Decret wyrobione subdole breve, a dla uniknienia ztąd sobie opinii złey u Heretyków, sekret nakazany aby się to nie wydało i nie rozniesło.

2do. Gdy się ten projekt zwiewał pod pretextem o Boską Chwałę gorliwości upadający coraz bardziey przez Kassę Fundacyi różnych od dawnych czasów uczynionych, uformowany projekt inny na Seymie

ostatnim proponować chciano na fundamencie Mos-
ziewszego porządku w Duchowieństwie, w ten sposób 1mo 113
Aby wszyscy Biskupi przez Seym prezentowali Komissyi
wszystkie w szczególności Erekcye, Fundacye lub quocunque
titulo służące, czyli Arcy Biskupom, czy Biskupom, czyli
też Duchowieństwu w każdey Dyecezyi najdrobniejszym się
tak Zakonom utriusque Ritus, jako też świeckim dignit.
Kapitulom, Proboszczom. 2do Ta Komissya wyznaczona
miała moc karać Instygatorowi swemu zapozwać wszyst-
kich Duchownych cujuscunque dignitatis et Praerogativae
ad comportanda, et Juramento corporali Comprobanda
regestra wszystkich proventów Gruntowych, oprócz akcy-
densów Kościelnych. 3tio Z tych regestrów liquidować
miała taż Komissya fisci Ecclesiastici nazwana, intraty
każdey Dyecezyi z Dóbr Duchownych secundum fundationes.
4to Miała taż Komissya fisci Ecclesiastici lustrować
w fundacyach i Erekcyach, na jakie obligacye czynione były.
5to Miała examinować Jura generalia omnium Posse-
sionum od Duchowieństwa dzierżącego bona terrestria
różnemi czasy i sposobami nabywane, a które by się
pokazały przeciwne Konstytucyi 1717 r. te miały być
wszystkie konnotowane, y na Seymie następującym przez
Konstitucyą skassowane. 6to Do zapobieżenia dalszemu
wykupowaniu przez Duchowieństwo i obciążeniu Dóbr
szlacheckich sumami Duchownemi taż Konstitucya
miała Obowiązek zlecić teyże Komissyi fisci Ecclesiastici

ażeby ona wziąwszy proporcyonalny Rachunek Intrat Duchownych i wylikwidowawszy Oryginalne fundacye na ciele Xięży przy którym Klasztorze poczynione były zwylikwidowawszy takowey sumy wypłacała kwoty: 1mo Każdemu Biskupowi na rok 10000, nie uważając że dotąd miał jeden więcey a drugi daleko mniey, która to suma pro Victu et amictu Biskupom z Dworem Duchownym wraz naznaczona zamiast Innych intrat, o których sami Biskupi mylące, powinnościom swoim nie czynią zadosyć, przez co w Dyecezyach żadnego porządku nie mają. 2do Kanonikom Katedralnym wszystkim quilibet jednakową pensyą na rok ratami 10,000 wypłacać będzie. 3tio Kościoły zaś mające fundacye y Erekcye wraz z Dochodami tak miały być rozporządzone, żeby w Każdym Dekanacie cztery Kościoły naydawniejszy Erekcyi miały swoich Proboszczów; w drugich zaś Kościołach tylko Wikaryuszów, aby curam animarum trzymali, dla których Komissya w fisci Ecclesiastici rożnie salaria płacić dwiema ratami miała, to jest Dziekanowi 3,500, Proboszczowi 3000, Wikaryuszom po 300 złł. pol. & 4to Reszta zaś intrat Dutkowych miała być tak dysponowana: Biskupi powinni byli remonstrować Kommissyi potrzebę podupadłych fundacyi, niektórych restauracyi według dawszych Erekcyi; komissya tedy

Łożyć powinna i do reparacyi Farnych wraz z Kol-
latorami przykładać się, gdzie tego potrzeba. 5to Klasz-
torne dochody tak dysponowane być miały, ażeby
wylikwidowawszy intratę każdego Klasztoru, na każdego
Zakonnika wypłacać dwiema ratami pro victu et
amictu, 500 złł. Pol. Prowincyonałowi zaś 1600,
respektem drog, które odprawować powinien dla wizyt
Klasztorow; reszta zaś Intraty generalney zostawać się
miała w skarbie na gwałtowną Rzplitey potrzebę, od
którey swoy początek miała.—

Pożytki ztąd wynikaiące: 1mo.) Duchowieństwa pohamowanie od zbytków. 2do.) Uwolnienie Dobr Dziedzicznych od obciążenia lub pod różnemi pretextami wydarcia. 3tio szlachty sposobność do lokowania się w dobrach Duchownych płacąc Kommissyi według likwidacyi Intrat dzierżawę. 6to.) Nadewszystko dostałaby w potrzebie gwałtowney dla Rzplitey mając retenta zawsze, które ~~między Świeckim i Duchownym Stanem~~ in emolumentum Jey służyć powinny. 7mo Uniknienie częstey kłótni między Świeckim i Duchownym Stanem. 8mo Zapobieżenie ruinie i upadkowi Domów Szlacheckich przez fundacye millionowe. Te są pożytki Oyczyzny, gdy ten porządek przyjdzie do skutku należytego. Aże autor projektu tego nie mógł sobie skutku i porządku tego obiecywać, w pierwszym choć łatwieyszym

projekcie, że sobie Duchowieństwo poradziło, więc dla pozyskania pomocy postronnych wynalazł pretext, dyssydentów od Duchowieństwa uciemiężonych pobudzić, ażeby przykładem dawnych konfederacyi dyssydenckich skonfederowali się, o pomocy zaś, a katolickich potencyi deklaracya im wprzód przed wstępem na Tron wykonana była, oraz i składki ich Dyssydenckie zbogaciły ich. A przytem stan Szlachecki mogący szkodzić zamysłom dalszym na wydarcie i zgładzenie wolności Polskiey dążącym, poniżyć umyślił, ażeby nie przeszkadzał wykonaniu projektów dalszych, bo prawa i swobody stanu Szlacheckiego równające się i owszem przewyższające moc Królewską, gdyż bez pozwolenia Szlachty powszechnego, Król nic czynić nie może swą wolą, poniżyć mocą umyślił tym sposobem: 1mo, Woyskiem Cudzoziemskim na pozor sobie nienawistnym, pod pretextem ujęcia się za zgwałcenie praw i wolności dawnych, trzeba stan Szlachecki nieznacznie i zwolna uciemiężyć, czego poznawać on nie będzie, gdy go pretext podchlebny zaślepi. Wszyscy jako na lep lgnąć będą do tego im podchlebnego pretextu, których samo woysko im sprzyjające niby a naszym zamysłom sposoby przeciwne zniszczyć według naszej myśli będzie, my

Zaś

dla siebie mieć pozor będziemy że w tym nie nasza wola, gdyż to samo woysko nam przeciwne szkodziło tak jak i onym. 3tio) Tym sposobem albo poniewolnie, albo dobrowolnie Stan szlachecki przyiąć będzie musiał posłuszeństwo, mnieyszych zaś albo jak wyniszczyć, bez rozlania jednak krwi, albo drugich do zemsty nie pobudzić, alboli też z Oyczyzny pozbyć się ich należy tym sposobem, albo wszystkiego dokończywszy, albo przynajmniey wszystkich zastraszywszy, trzeba wykonać ten pozorny pretext według projektu następującego:

1mo Tu w Polszcze naylepiey się ma i najwięcey może ten, który ma znaczne dobra dziedziczne, ten ma przyjaciół tych wszystkich, którzy nie mając kąta swego starają się i szukają u majętnych Panków, albo o Dzierżawę lub też o zastawę, także tych, którzy są szlachta ubodzy nie mający żadnych summ a przeto przyjmują służbę u tych przeciwników naszych, którzy albo przyjęciem sumki na prowizyą, albo przyjęciem za dobrą zapłatę w służbę, kaptują sobie onych, oraz i ich familie przyjaciółmi sobie czynią; a przy tey hołocie nam się na ~~tych~~ Seymach i Seymikach przeciwiają, czego łacnie dokazują tak jako i my w zamysłach naszych robiemy, bo beczką wina można Seym i Seymik utrzymać albo zerwać, dawszy kilka kur, Barana i jaką pieczeń. Lepiey tedy że to woysko po kątach ~~że to woysko~~ po zostawione, wszystkie kury wydusi;

Barany pożre, wino wypije, zboża spasie, to nie będą
nic czym hołocie brzucha napychać i ta też sama
hołota będzie im nieprzyjaciołami, gdy bowiem zobaczy
zniszczone onych dobra, nie będzie miała dla czego się
trzymać, tak jako z Radziwiłem stało się, co owi
Jego najwięksi przyjaciele, najbardziej mu pomogali
do zguby - do nas się wiążąc, bo się bali aby im
się nie dostało to, co on ucierpiał. My tym sposo-
bem zrobiemy sobie z Ludzi przyjaciół Jego. W
tym zamieszaniu równi sobie konfidować nie będą
niżli zaś staną się wyższym nieprzyjaciołami, widząc
że ich zastawne, abo arendowne Dobra Moskale
niszczą, a nie mając przyczyny dla czego się swoich
Pryncypałów trzymać radzi nie radzi onych odstą-
pią. My tym czasem swego ochroniemy, przyczyny
dawać żołdu wojsku Moskiewskiemu nic nie będziemy
bo one żywić się z naszych nieprzyjaciół będzie i przy
cze tymże dokażemy że już nieprzyjaciele utracą
sobie sposób czynić przyjaciół. Ci zaś co nam są
ani przyjaźni ani nieprzyjaźni będą siedzieć cicho,
bojąc się żeby onym nie dostało się toż samo, co
ich jednak minąć nie powinno, bo by się do prze-
ciwników naszych przyłączyli, albo też na dość
patrząc jakoby zasadzeni na dobrą głowę podnieść,

trzeba wszystkich uspokoić razem, a dobrze byś się poka-
zała robota nasza, i dorozumieliby się czego my chcemy
jako robiemy. 3tio Dla utrzymania sekretu pozwolić trzeba
Moskalom żeby u nas trochę i najpierwiey skubnęli, co
nam na jedno wyjdzie, jakobyśmy im nadgradzali, a
przecie to nie znacznie będzie, u naszych Szacherów
uspokajemy spodziewających się od nas Janowey nadgrody,
także y tych, którzy od nas nic nie potrzebowali, ale by
nie przygnębienie znowu brykną mogli, lepiey tedy że ich
wcześnie uspokajemy. A tak wszystkich póty trapić, pokąd
im się te nie naprzykrzy, czego nie długo czekać, bo za
lat 4 wszystko się stanie. 4to, Co rok to nowego we-
dług naszey myśli robiące, a coraz bardziey niszcząc
wszystkich, dokażemy wszystkiego, przez ten czas - - - -
- - - - - - - - Kapitałów nie stanie, bo na zebranie
onych - - - - - - - - - w Redukcyach potracili;
a nowych już się bardzo mało albo nic nie zostało,
- - - - - - - onych uspokajemy odpoczywać sobie
będą a my resztę zrobiemy. 5to) Żebyśmy byli pewni
roboty naszey, lubo by się w Moskwie co z Carową
stało - - gdyby się odmieniła; albo gdyby jaki kaduk
z boku wypadł, bo trzeba nam tu w Polszcze o do-
brej myśli robocie. 6to, tylko że szlachta trudna,
więc na wiek trzeba nam założyć wędzidła takie.

Trzeba chłopom własnym nieznacznie podchlebiać, toż samo i względem cudzych nieznacznie czynić, namawiać ich, żeby poddaństwo bydlęce porzucili, wprowadzać w to szlachtę, żeby na to przyzwolila, czego raptem uczynić nie będą śmieli, ale przynajmniej teraz cichey robocie przeszkadzać nie będą. Chłopstwo tedy uglaskane i użyte obiecaną wolnością (: gdyby jaka przeszkoda od przeciwnych nie była :) gdy tego potrzeba nam będzie, może być użyte i przeciwko Panom swoim obruszy się a dlatego, a dla tego trzeba się dowiedzieć przez Paratię jak wielka liczba ich być może. 7mo Chłopstwo nam nie zaszkodzi, bo my się zastawim żołnierzem i armatami; czego się chłopstwo boi, ale inszymi dokuczy, a gdybyśmy widzieli potrzebę, to znowu na uspokojenie onego Moskalów sprowadziemy. 8vo Trzeba nam wyrobić Jagiellońską Sukcessyą i tęż władzę Królowi przywrócić jaka bywała, już mamy Skarb i woysko w ręku, ale lepiey trzeba nam inaczey przerobić. Dość będzie na tym dla Inszych że się na Seym zjadą, i co my im napiszemy, to podpiszą. Dla tego na tym seymie trzeba ich przyzwyczaić przy Moskalach, na drugim także Moskwa nam potrzebna, a na trzecim za rok Moskwa dla swoich granic assystować będzie a na czwartym obaczemy

jeśli ich trzeba będzie. 9no.) Potrzeba podchlebiać Mieszczanom, w nich przeciwko Szlachcie nienawiści robić, żeby do nas przeciągnąć stan ich, bo oni mają pieniądze, przeto nam są potrzebni; trzeba ich użyć zwolna, żeby się do rzeczy szlachetnych forsztelowali w Miastach: 1mo, Dzieci Edukacyą lepszą mają. 2do.) dobrze się mają. 3tio.) do posłuszeństwa bardziej przyzwyczajeni jako hołota. 4to.) Że oni za samo przypuszczenie ich do obrad muszą nam być posłuszni. 5to szlachcie dawnej nienawiśnemi będą, bo im była przeciwna y niemi pospomiewała. 6to.) Mieszczanie oddawać będą szlachcie nie dopuszczając ich do niczego, dla swej zaś powagi zechcą utrzymać to, co będzie przeciwnego szlachcie, Nakoniec dyssydenci są już przyjaciele nasi, Mieszczanie w Sejm więc, — Hołota tylko zostanie sama a my co zechcemy, to zrobiemy.

Moskwie niby niechcąc trzeba jednak dotrzymać Umowy a za tę pomoc pod rzekę rozgraniczenie uczynić, Postowi Moskiewskiemu Indygenat wyrobić, żeby nam zawsze pomagał, y On, y Jego następcy Króla Pruskiego trzeba także kontentować, bez tego w tamtych stronach nikt z nas Dóbr nie ma, Cesarzowi zatem, że nam nic nie przeszkadza, trzeba dotrzymać Starostwa Spiskiego, nie mamy czego żałować. —

Remonstracya Boni et Mali Publici 1764

Gdy widzę w Rzeczypospolitej naszej, inter Cives dwie widzę Partye
dalekich od wspólnej Konfidencyi i miłości, starałem się z
gruntu wiedzieć przyczyny niechęci, ci ponieważ że, podać
umyśliłem do generalnego od wszystkich nagadywania te która
dała i która ostąd daje okazye, i złe postępki, a stąd wznie-
ca w Ojczyźnie nieuchronne Konsekwencye. Informuję
się tedy że między teraźniejszemi familiami od wstąpie-
nia na tron nieboszczyka sp. Najjaś. Augusta III Króla Naszego
te się zaczęli kollizye stąd, nieboszczyk sp. Graff Brühl Mini-
ster Saski będąc w pierwszej admissyi u tegoż nieboszczyka Naj.
Króla jako każdy Monarcha bez Kreatury jakiej być
niemoże, starali się i znaleźli Xiążęta JJW. Czartoryscy
u tegoż nieboszczyka JW. Graffa Brühla te takowa się im akke-
dytować osobliwszym łaskom i faworom nieboszczyka Naj.
Króla. Wyjadając tedy postanowiła wolności naszej Prześwie-
tna Familia wiernym ... bo i ja sam patrzałem na
to, że wakanse, honory, expektatywy, od promocyi do-
nn Prześwietnej Familii dependowali, nikt oprócz
tej osobki Królewskiej niepodał pióra, nikt oprócz niej
przystępu takowego niemiał, a inne Familie znak tej
Prześwietnej Familii patrzyć musieli. Wszakże pamię-
tno wszystkim i mnie samemu jest, że wśród był
koperatych taki, nieboszczyk sp. Król JMć siedział w karecie
z Xiążęciem JM. Woda Ruski był za Stangreta, X. JM. Kanclerz za
Foryssia, sp. JMć Poniatowski natenczas Woda Mazowie-
cki a potym Kasztelan Krakowski za Hajduka, co
tym Ktoś zwybał Króla, i spytał Najjaśniejszy Panie skąd takich
jezdnych, odpowiedział Król, ja nie wiem gdzie mnie Ci
JMcie wiozą. Pamiętno mi samemu i to, że Trybunały
pod imieniem Xiążąt JchMciów Czartoryskich stanowione za-
wsze bywali, od tychże dependowali a w Aº 1750 juścito

Tirę

Pamiętny dom Potockich zdjęty, chcąc nieco odmie-
nić rządów Xiążąt Jchm. przynajmniej w Trybuna-
tach zjechali niektóre osoby do Piotrkowa, bo widząc
rezolucyą Xiążąt Jchm. w oręż liczny przybraną, to tyl-
ko upornie naprzeciw mogli, że na zarzucie się tego Try-
bunału z osób samych dusz i ciałem Xiążętom Jchm.
affektowanych, liż Xiążęta Jchm. pozwolili, i takie
trybunały aż do Zeta niegdy Najja. Króla Jchm. dobie-
rając sobie zawsze Marszałków Xiążęta Jchm. trwali.
Niewątpliwy któby na tak głęboko nie sarknął rany,
nikt bowiem gdyby najlepszy gdyby najsprawiedli-
wszy w Trybunałach tych bez woli Xiążąt Jchm. bez
intercessyi Rezydentów ich tam mieszkających nie
wygrał sprawy. Sprzykrzyła się ta niesprawiedli-
wość wszystkim patryotom na to sprawiedliwym lu-
dziom, udali się tedy do ratunku i pomocy JO. JWP. Bra-
nickiego Kasztelana Krakowskiego pierwszego w Oj-
czyźnie Senatora i Hetmana, a wszystkich tych Konsty-
tucyi Obrońciela, ażeby on jako dobry, cnotliwy
Patryota Senator i Hetman, gwałtownie stanowiącym
się Xiążąt Jchm. succurrował Trybunałom, i tak w ro-
ku pierwszym 1763 gdy stanął był JW. JWP. Potocki Pod-
czaszy Litt. Deputatem, nieznośny był bardzo Xiążę-
tom Jchm. i aby tam sp. Podczaszy Litt. nie był Marszał-
kiem, wszystkie na to exponowali siły, zastali Xię-
cia Jchm. Adama z partyą swoją do Piotrkowa na re-
sumpcyą z kilku Tysięcy ludzi nadwornych niedopu-
szczając Jchm. P. Podczaszego, i innych do Lauckiey, gdzie
Kościół Farny cały był opasany żołnierzem Xiążąt
Jchm. a kilka tysięcy ludzi gotowych do sprotyczki w obu
miejscach stało. Tam JW. JWP. Woda Kijowski zary-
wał Perswaryi przez X. JWP. Podstolego Koronnego do
Xcia JW. Generała, lecz rzeczy prazne byli, odpowiada-
jąc i.

exponujac się Xiąże Ich. suchwałą i zbrojną rewolucyą i gdyby zwyrokowana Pana Boga woraście tym w ktorym ta hostilitas Xiarat Ichm. otwarta była, wiadomi o niewyratowanej smierci sp. N. Krola naszego swiey i serca tam przytomnych niebbitanią, wezw niewątpna w potencyi X. Ichm. w nikby odporu dać nie potrafił, lubo kilkudziesiąt komputowych ludzi zbrojnandzo JOXD. Hetmana w Piotrkowie znajdowało się bez gdyby i kilka, gdyby i kilkanaście gdyby ieszcze od Piotrkowa dysponować wojsko na awersyą gwałtownie stanowiących XX. Ichmw Trybunał, jeżeli nie jest do tego obligowanym aby swawolne kupy znosił, a aby cokolwiek widział złego, nie zezwalał na to, ale wszystkiemi siłami sprzeciwiał się temu.
Przyczyny dalsze XX.[at] Ich. niechęci są stąd w niegdy sp. Krol widząc sam, w affekcie Jego i przychylności ku nim być z krzywdą innych Patryotow, odmienił nieco tej przychylności swojej na inne osoby, było to bez krzywdy ~~na inne osoby~~ XX. Ich. w bo najpierwsi byli i są Pane Regis. Ambicya jednakowych ktora krzyta gorą przy faworach krolewskich, nie chciała sobie wypersuadować zawrocić et animum vocandi osobom, ktore nieco służowali w ofiarę Interesow Publicznych y Prywatnych u Dworu Naszego Xiarat Ichmościow. Życzyli sobie ci Xiążęta Ichm. aby gdy oni źle potym JMP. Bratslowi nadgradzali aby i oni Znieni, gdy Oni przeciwko Dworowi postępowali aby i oni, życzyli sobie na ostatek aby twarzniejszego JMP. Krakowskiego w bezpieczne naszej y cudzych krajach sławnego Hetmana solium woli, i uczyli swoich niechwalebnych mieli, bez Tea pięknych cnot, serca i Przymiotow Pan, idąc zarzyszliwie za własnym swej sprawy: o Boga niegniew, ani mając z natury cierpliwej ambi-
cyi

passyi, i zazdrości, recte wojennie y oyczyznie sentibus tibus swoje ofiarować i ofiarnie serce. Takiery dale- kowo JMść. Hetmana od postępków XX. Jezuit. pyrwszych gwałtownych i absolutnych, sprawiła wiecznie animum regnandi, aby ex aequalitate tych wszystkich którzy niechętnie patrzą super malevolosae tas Jch wybić się, aby byli potem sub manu Regia i aby żaden nie podniósł głowy. Kartograf twoje fundamentu należy kogo winić, wolij sprawie, inaczej mówić nie można tylko quod et causa Causae est causa causati. Cały Proceder Xiąząt Jezuit. był i jest gwałtowny, był i jest zawzięty, był i jest zuchwały, był i jest szczyry. Postępek teraźniejszej akcyi XX. Jez. jako Cnotliwemu Patryocie miły i przyjemny być może. Niebyło by wreszcie materyi na ambit. regnandi Xiąząt Jezuit. narzekać, gdyby nie przyjacielskimi niebył traktowany sposobami. Utaiła sobie ta prześwietna Familia magis opto quam spero tego twierdzenia lub twierdzenia twoja osądzi matronie nie zarzuto w tego tardi, pomocy i Konfidencyi obywatelowi zbrać swoich i pewne dobre woli oyczyznie zasłużonych, bez zarzuto postronnej a pewne taxowanem bo owoce przed Konwokacyą, tiły, nadto rym nie więcej oporowani się nie zwykło i nie bywało oprócz Anderis brothood tu Kidari bo to za najpierwszy ut Królestwo nasze miewało i ma, na którym Rezydencyi dafiata Królewskiego, otwarcie mennicy, zbudowanie mostu pod Warszawą, na wojsko odprawy, przy zostawieniu mnogiej Warszawą i wolą tamże okopy, bramy, sejmiki relacyjne y czas sejmu Electionis wyznaczone być powinne. ~~XX.ª Jez. jeszcze przeciw~~ Jako czytam 1632 vol. ~~Legum~~ 3 posiedzeniu Zygmunta III za Chwalebnego Prymasowstwa niegdyś ześ. Jana Łaszczyka

gdzie i to nytom się cudzoziemcy na Sejmie Electio-
nis byli niepowinni. A starszyzna jej jeszcze gorzej bo
przed Terminem Konwokacyi kilka tysięcy z Har-
matami sprowadzili Cudzoziemców pod Warszawę i
nią Warszawę licem lica opasali, y tę Konwo-
kacyą niemi y kilku tysięcy Ludzi Nadwornych
swoich i adherentów swoich otoczywszy Zamek war-
szawski a miejsce rady pod Komendą JP. Koni-
kiera reassumowali. JW JMP. Hetmana od tego nie-
przyjacielskiego bo hostiliter reassumującego się
Sejmu, oddalającego i z Warszawy wyjeżdżającego.
Attakowali, władzy Jego Hetmańskiej aż gdyby
Crimen jaki contra Rempublicam popełnił nie
wątpliwej i nienaruszonej kwestyonowali, i tę niby
Konwokacyą z taką kontynuacją implikacyą
różnych materyi nigdy na Konwokacyach nie-
praktykowanych wkroczą Proiekta jakowe i pod-
pisują, konkludują Hetmanów, niby jakiemu
powiedział kryminaliście bezprzykładny Towarzysz woj-
ska i Komendy ręką swoim niesposobnym
przywłaszczają gdzie jeszcze ani Kandydata a do-
piero Electa pewnego niemasz, a dziś niby po-
stis Patriæ deklarują, rozumiejąc jakoby ta
strona bez ust, ręki, i pióra związany z Starsz-
szej inkonwenientnyi zgorszenie, wzajemnego ta-
kiego ojciela nigdy nie potrafiła. A wszakże Het-
man gdyby sam z tej czas obronować nie władzy i Kom-
mendy swojej ustąpić Komu wszacie teraźniej-
szym, to nie może, bo Konfederacya Generalna
Warszawska 1733 zabroniła umysłego jako są słowa
swej, doznała Rplta multas tribulationes y Pu-
blicznych interessów retardationes przez ustąpienie
Kommendy nad wojskiem cudzoziemskiego Authora-
mentu

wiście abrogando hunc abusum władzy Hetmańskiej
i zabiegając podobnym, z tym konsekwencyom aby tak
JJWW. Regimentarze utriusque gentis ad exens będąc
jako z poczytały JJWW. Hetmani ni komu Generalnej
Kommendy nad wszystkiem Koroną i Litt-[illegible]
skiego autoramentu nie ustępowali pro perpetua
lego [illegible], a co większa Senatorowie Ducho-
wnych i świeckich niemniej JJWW Hetmanów Litew-
skich i posłów swoich w Zaprzysiężeniu Konfederacyi
jakowegoś Województwa Xięstwa Litewskiego z instru-
ktu JW. Xiędza Biskupa Wileńskiego byli mającej po-
ciągając et de facto pociągneli. Lecz ile tylko volumina
Legum Konfederacyi ~~jakowegoś województwa~~ nam
prezentuje, wiem wszystkie dawno, i recenter prze-
czytałem, nie wiem chyba przez okulary komu
prezentuje się gdzieby w której juramenta przez Se-
nat Duchowny lub świecki albo też posłowie wyda-
wane były. Uważając Konfederacyi nie mieliśmy
wojskowych materyałów i zbawienniejszych jako con-
tra Hereticos eorumque fautores, kiedy [illegible]
Konkluł zapanowania Zygmunta Augusta wie-
czyście i Królestwie naszym bujny wziąwszy incre-
ment, aż do śmierci Władysława IV. jako zaraźli-
wy zaraz po całym Państwie naszym szyrzyć się
grasować, przeciwko którem tyle czytam i każ-
dym przeczytać należy Konfederacyi a dacie Kor-
czyńskiej 1438 vol 1. f 140. a przecie tylko się stany
Duchowne i świeckie wiarą, także spory [illegible]
sub fide et honore ale nie wykonywanymi jak
teraz w Pałacu Warszawskim Prymasowskim jura-
mentami. Czytam i drugą 1439 także Korczyńskie-
go stany Władysławowi Aktualnemu już Kró-
lowi naszemu, a natenczas przedmałoletniemu

naszą

Rpta fœdus obœdientiæ tj konfederacya super tuitionem Regni Jego apmenie takie sine voto juramenti, ale takie sub Fide et honore. Krolowie tylko u nas super Pacta wiecznym prawem poprzysięgać powinni. Lecz ten argument przezorna Jk Jchm poznać wyznita, albowiem gdy dalej violenter umysł swoj kontynuować będą, choćby chciał kto z chrześciańskiej Korona cyi ostrzeże się aby jurament każdemu tamować mu by drogę. A jak justo zelo dotyczę ktory tak bezprawnemu Dziarat Jchm zniewoleniu, stają się nie Senatorami, nie Posłami, ale Służebnikami, pełne żalu uczynić mi przychodzi Apostrofę. Prześwietny Senacie czyliś toga twoja reprezentująca wspaniałą i wysoką Purpurę, nabyć od tilkiego przyrownana żaglu, ktory gdzie wiatr powionie, tam swoją skłania powolność, czyli się nie powinien pamiętać, że tę spokojną szatę, za całość praw zgwałconych gniewem bycistego, wnet maż w męstwa Rzymskiego zamienić Sagum. Albo uważ w owe pyszny Pompejusz, ktory tyle Rzymowi Pewnitw i prowincyj waszej swojej przyniosł, ktory więcej jak dwa Miliony nieprzyjaciela Rzymskiego trupem położył, ktory przez zewnętrzne nadzieje przed wojną z Juliuszem gdzie jedni przez pewność panowania Jego a zatym bojaźń, drudzy przez pochlebność serca wpostusznictwo się oddawali, na rynkach i ulicach Rzymskich zwycięstwo ostrzygł karał, tandem na polach Farsalskich Imię i życie stracił. Oprocz tych racyi zadrę poprzestać dosyć poprzestać będzie na tu raz ni przyczyn publicznym grzecha Kk Jchm że zbo niegdyś prześwietna familia gdy Moskwę na konwokacya Warszawską sprowadziła, gdy miejsce Rad wolnego Narodu harmatą i okopem zaciągnionego Wojska opasała, gdy

na ostatku

swoim Nadwornym Zołnierzem pod Komendą JMC P.
Ronikiera zostającym w dzień assumcyi Konwokacyi
Bramy zamkowe osadziła. Lecz aby swoim tę
akcyą za chwalebne tłumaczącym niepozwalić
approbaty, gdy oni mowią Moskwa tajest sprowadzo-
na dla bezpieczeństwa publicznego a to z Sąsiedzkiej
przyjaźni. Potrzeba i zaciąg Sąsiedzkiej przyjaźni nie
może być inaczej tylko cum consensu całej Rzpltej
i Krola podług Konstytucyi z 1629 tit. o zaciągu
wojsk Cudzoziemskich, i 1638 tit. o Suplementach,
a 1699 tit. Ubezpieczenie całe ani Krolowi ani Sena-
torowi, ani Ordini Equestri choćby z jakiej potrzeby
Żołnierza Cudzoziemskiego tj. wojska zaciągać za-
kazane i też Konstytucyą Rycerstwu przeciwko ~~Ja~~
~~Krolowi Nieprzyjaciołom~~ Cudzoziemskiemu Żołnie-
rzowi tylko przeciwko Publicznemu Nieprzyjacielowi
pospolite ruszenie pozwolono, a in sensu Consti
Senatus Consilii byliż czyste, propozycye na Sena-
tus Consilium przeszłym 1763 post fata niegdy Naj.
Krola Jmci tu Warszawie, odprawionym proponowa-
no tu, że nam na tejże Convocationis potrzeba spro-
wadzić Moskwę a dopiero dała Kto moc JMC.
P. Poniatowskiemu Stolnikowi Litt. Posłowi do Impera-
torowej Jejmości ~~Rzpltej~~ Rosyjskiej prosić o przysłanie
wojska na Sejm. Albo na tym Senatus Consilium
niebyli, JJWW Hetmanowie Koron. Custodes Publicae
Securitatis JO. Potocki, JWW Radziwiłłowie, Lubomirscy,
Jabłonowscy, Sanguszkowie, JJWW Marszałkowie
Koron. JW Biskup Krakowski i inni, a tylu Senato-
row, Ministrow, i Urzędnikow Koron. Ktorych zwa-
żyć i Konsyderować należy, jak jest onych znaczna
liczba a wielkość bierzemy w sobie zamierzająca, ale
raz z tych akcyi jako z Kąkolu Pszenica od Pszoro-
na

byli, ale o sprowadzeniu Moskwy rad żadnych ani dawali, ani też uproszenia tego woyska JMP. Stolnikowi Litt. własny nie zlecali dać kto mógł chyba staray JMC Woda Ruski z Xiążęciem Prymas. A zaś na tey mniemaney Konwokacyi która żadnym sposobem za Konwokacyą census niemoże wykrzykują głosy, że oto Rplta nasza cała, a to stany Królestwa naszego zgromadzone całe, gdy tylko czwarta część ledwie tego stanu Duchownego i Swieckiego znajduje się na niey, i to ledwie nie wszyscy suspecti od Antitodina. Albożby JMP. Hetman Koronny widząc tak sławną wzmiankę jaką na Senatus Consilium o sprowadzeniu woyska Rossyjskim nie mogłby być zaraz Protestacyi de nullite Senatus Consilii et legationis, JWStolnik Litt., tak jako mógł teraz gdy obaczył też woysko na Seymie na którym tak być musi było tak wcześniey, gdyby był mógł przeciwko Senatus Consilium Protestacyi, jako teraz nie jest virtute sprawniejszego Manifestu na Seymie swego (czy powiedzieć można sekretnego:) i to nie całego Senatus Consilium przypadłym a per consequens nieważnym. Więc czyli tak gwałtownemi sposobami obszerną zażywać należy, czyli Ją własnym bez odetchnienia ucisnionym ciemiężeniem kaźń trzeba, który jedno jak ucho zaptaci, drugie darmo weźmie, a gdzie repetycya tego, ów twora Rzeczypospolita samasi powinny, to prawda, bo taka prawda i Konfederacyi nie chcą, bo jakiemi sposobami i kiedy, jak proste niesie axioma, nim słońce wzejdzie, rosa oczy wyje. A takiemi to drogami Polakowi Bratu współmieszkańcowi w takiej porze przychodzi potrzeba. Niejest to zgorszeniem Cudzym Nacjonalistom dawać myśl, gwałtownemi być

gdzie trzeba

opanowania nam, gdy swoj rodowity Palac-
pun gwałtowną siłą in augurowac się chce, Ktoś
pewnym byc niemoże w commodato inconvenien-
ti Dziarsta JKMci jednym Stylem wszytkie nasz
traktowac, nie będą, Kto assekurowac będzie, że
Konstytucya 1683, Ktora Każe Posłom Cudzoziem-
skim a JJWW Marszałkom Koronn. aby się tego
utro wspomnieli drwiną nieczyszlemu pod Sej-
mem Electionis z Warszawy et visceribus Re-
gni z Państwa swoich wyjachać, będzie mała
Satysfakcya. Już tedy pamiętny Instrumen-
ta boni et mali publici, Ktory dobry byśmy
byli nad tak fatalnym Jej razem szczęścia i owo
też wszystkiej nie będzie. Jeśli wolej prześwietnej
familii z spes optimi i Principis daj Boże, ale wi
gdy w rownym stanie in accessibilis, o jako o-
piero in accessibilior by była. Krola powin-
nosc jest aby Go Każdy Kochał, bez niewidzenia
Kogo Kochać było by było Chimeryczna sympatia,
bo żeliby potrzeba była niewidzac zawsze Ko-
chać, potrzeb aby zatym przy zmusiała, nie wi-
dząc poustać Kochać. Mnie tylko jako nikomu
oprócz darowy życia nie obligowanemu, dalte-
goż Najwyższego Serc i umysłów spoynniczy-
ciela i zjednoczyciela z podniesionemi rękami
suplikować należy. Pacem te poscimus omnes
lubo długim bella geri placuit aby mi w domu
moim szczęśliwie dni moich z schowanym, na cały
wiek mój przyjacielem spokojnie Zażywać.

Kopia Listu J. W. Jmci Xiędza Krasinskiego Biskupa Kamienieckiego do Generalnosci pisanego.

Jeżeli oczywiste okazanie w Radomiu niemoże uczynić nas ostrożniejszemi, jeżeli zdrada przez Prymasa y Podskarbiego, niepotrafiła zrobić nas ostrożniejszemi roztropniejszymi, jeżeli na ostatek własne doświadczenie, świeże przykłady, bieda i niewola niemoże nas przyprowadzić do rozumu i oświecenia, trzeba koniecznie być wyperswadowanym, że zguba nasza jest wysokiego naszym przeznaczeniem. Chwytaliśmy się w Radomiu szaleństwa obłudną deklaracyą Moskiewską przystrojonego, że nam miała tron Polski od teraźniejszego uwalnić Tyranna. Przysięgę Podpiski w Radomiu, wespół w Warszawie, Mniszech w wielkiej Salce i Pacicj z Borzatowskim w Litwie, w tajemnicy Detronizacyi w Moskiewskim Gabinecie ułożone Jm tylko samym objawiona, i staraniu Ich polecona. Po krótkim czasie odkrył Nakiem pokazywał, że iedna podjąć się tej zdrady dla Prymasostwa, drugi dla przywrócenia Skarbu, trzeci przez Zemstę, inni dla prywatnego Zysku i Ambicyi. Powinnibyśmy postrzedz i rozeznać obłudę od Dworowej Rady zaraz po przystąpieniu Króla do Konfederacyi Radomskiej, przez cały sejm trwała nasza trwała ardoczonego Sejmu, trwało zaufanie w obietnicach Autorów Konfederacyi, trwał kredyt i wiara, trwała lekkomyślność, na ostatek do zguby naszej powolność. Słuchaliśmy przez usta tychże Autorów, pro-

wulgowane oświadczenia, że ponieważ Moskwa dla ważnych przyczyn, przystąpić do Detronizacyi niemogła, a mianowicie że przy wakancyi Tronu dzieła uszczęśliwienia naszego dopełnić by niemogła. Więc odłożywszy tę materyą chce pierwej na sejmie delegacyjnym zrobić nam porządną Administracyą Królestwa, powtórnie uczynić pomiarkowanie, między Tronem a wolnością, nakoniec nową jakąś Postać rządów zbawiennych rozumnemi prawami obwarować. Postrzegł nas Xiąże Biskup Krakowski, postrzegł Wda Krakowski, wołało wielu Obywatelów że wszystkie deklaracye Moskiewskie są sidłem na nasze karki i grobem dla wolności. Ale zaraz wszędzie nam szeptali autorowie Konfederacyi że Biskup Krakowski wzdycha tylko dla Baldachimu, Hetman dla Konsensów, a w innych nic odzywa się tylko wiary fanatyzm, i tak chytremi fatrumi rozum nasz zabałamucili, oczy zasłonili, i poczciwą radę rozumnych ludzi odrzucili podejrzeniem. Zaczęliśmy dopiero przyglądać się Kościowi ~~Konfede~~ [illegible], kiedy ta cała machina wielkiemi napełniona nadziejami skończyła się na przyłączeniu Biskupstwa Ołkuskiego do Prymasostwa, powiększeniu Pensyi Podskarbiemu, na przymnożeniu intratnych Starostw i Królewszczyzn do 300,000 zapole i inszemi kawałki, na podarunkach, Largicyach i rozporządzeniu Publicznych podatków.
Otworzyły się nam nareszcie oczy, ale na to tylko abyśmy obaczyli błąd nasz i nad nim zawieszony miecz, kajdany i niewolę. Szukaliśmy oczyma Przewodników, którzy nas w tę otchłań zaprowadzili, ale ci się pochowali, Drudzy z przestrachu na się masowali się.

Zostawiliśmy na to kiedy Podarki, i Podskarbiery
mamy m/100 wojska dla większego z nas urągania
na Sessyi prowincyonalnej pytali się czybyśmy po-
tęgi Moskiewskiej oprzeć się mogli. Słyszeliśmy
bluźniącego Gurowskiego w Najś. Sanmateyo zna-
sać nie potrafi co Sarowa Imość napisała. Oba-
czyliśmy Senatorów mężów zacnych & o wiarę i wol-
ność obstających spośrodka nas wolą porwa-
nych, poznaliśmy niewystawioną Ich cnotę, po-
znaliśmy oraz fałsze, potwarzy niegodziwe na
nich rzucone a to wszystko im było nieczystko. Też
widzieliśmy po jednej stronie usypaną mogiłę
spraw, Swobód i wolności naszej z drugiej Trium-
fujących Repnina, Króla z gminem Zdrajców
i zaraz przy nich obfite nadgrody za zdradę. Wi-
dzieliśmy ordery Moskiewskie, Polskie, Sobole,
Dyamenty, Pieniądze, Porcellany, a co większa
Korona i Urzędy Polskie między Zwodzicielów roz-
dane. Widzieliśmy zaraz. Rozpacz nasz et
Złotem Krwie zaprzedanych Senatorów pogrzeb-
nej wolności i wiary sprofanowanej. Niewątpię
że ta Smutna pamiątka spraw utkwi w umyśle JWW
Panów zadumienie dla jakich przyczyn w okoli-
cznościach tiranicznej obrony, zemściał pośród Kaj-
cj Rady wystawiając w oczach ich okropnie azaby
bojaźń naszej wybraniemie. Dla tego opisuję
historyą tamtej epoki, gdzie chytrość Moskiewska
obłudne postępki wyrodnych obywatelów, gdzie
na ostatek lekkomyślność nasza, i sposoby zaży-
te do odmienienia rządu naszego są nam przy-
tomne i dobrze znajome. Jeśli się wyexplikuję
niechaj mi się godzi przypomnieć JW Panom, że pod czas Kon-
federacyi Radomskiej, ani między Zwodzicielami, ani

w liczbie zwiedzionych i oszukanych nie znajdo-
wałem się. Byłem wprawdzie sprowadzony pod
Radom przez Xięcia Biskupa Krak. i używany
[illegible] świadectwa JMć Generała Zboińskiego że
na 2 godziny od Radomia zjechawszy, o zdradzie Mos-
kiewskiej, o chytrości X.a Podolskiego i Podskarbieg.
przestrzegałem, na ostatek wszystkie niepodobieństwa
przepowiedziawszy, sam siebie do negocyacyi z
Turkami ofiarowałem. Wybaczycie JWm-
Panowie, że teraz też same obowiązki poczciwego
Senatora wziąść muszę na siebie, ponieważ widzę
że zapominacie Projektu znoszenia się z Palla-
cyami o uwolnieniu nasze troskliwemi, które dziś
cie głową wole samo jarzmo, w też same sidła
z których wyplątać się usiłujecie, słowem mówię
też same tragedyą tych samych Autorów i Zwo-
dzicielów przenosicie z Teatrum Radomskiego do
Rzeszowa. Przekonajcie jak chcieć JWm Panowie w
tej całej osnowie omamienia naszego, nie oka-
zanego nie znajdziecie tylko jedną determinacyą, która
was do zrobienia Konfederacyi Radomskiej zachę-
ciła. Czy nie możecie poznać w tej samej Szal-
bierze też samo sidło ofiarują wam pod pokrywą
Interregni. Gdyby nie było innych dowodów, za-
wsze dosyćby było tego objaśnienia, a zwłaszcza chy-
trych Interregni Konsyliarzów, że JMć Gomoliń-
ski nalegał imieniem Francyi, że Podskarbi
rozniósł listy Ponietta imieniem Saxonii, że na o-
statek Łasocki przyznał się do to w Konstantyno-
polu, a potem wszystko pokazało się fałszem
i utajoną zdradą JMć Podskarbiego. Zwłaszcza
oprócz listu JMć Choiseul pierwszego Ministra
Dworu Francuzkiego, w którym JWm Panowie dano-
nia

Stronie zostały daleko od Insynuacyi ~~widzieli~~ JMP.
Gomolińskiego otworzyliście. Jeszcze jaśniej odkryć
się dała na konferencyi w Dreznie, w przytomności
Najj. Królewiczowy Elektorowy wdowy, JMP. Zuchman-
tela Ministra Francuskiego, JMP. Podskarbiego Sas-
kiego na tę Konfederacyą od Elektora JMci delego-
wanego, JMP. Rostworowskiego Ministra od Genera-
lności u dworu Drezdeńskiego posłanego, JMP.
Tonsetta, JMP. Sekretarza Legacyi Francuskiej naostatek
w przytomności samego JMP. Podskarbiego, gdzie rada
połączyć do tej rady przystać się nie chciała, i owszem
tak JMP. Minister Francuski jako i JMP. Podkanclerzy
Saski, ministerialiter JMP. Rostworowskiego ostrze-
gali i warowali sobie imieniem Dworów swoich
ażeby Interregnum proklamowane nie było bez
wyraźnego ich pozwolenia. Powróciwszy z Drezna nie
omieszkałem dnia [illegible] tom widział, com sły-
szał, i oczym się namówił z JMP. Podskarbim [illegible]
wszystkim dawnej Partyi i ogniwem dawnego Kre-
mioła z X. ciem Prymasem, a Prymas z [illegible],
rozrzucali najprzód pomiędzy siebie Pieniądze Sas-
kie, a potym propozycyą Saxonii i innych Peti-
cyi przez JMP. Gomolińskiego i niektórych Skar-
bowych ludzi chcieli tę zdradę w Konfederacyi [illegible];
aby Projekt Mokronowski oswobodzenia narodu
i do zrobienia wojny domowej Wolkonskiemu nasta-
wić i drogę utorować. Niech mi się tu godzi przypo-
mnieć JmWPanom historyą Bierzyńskiego, kto-
rej sami jesteśmy świadkami. Widzieliście z jakim
usiłowaniem a uporczywowaniem Krakowa pisa-
łem, projekta podawałem, sprowadzałem Inży-
nierów, prosiłem aby Dywizya JMP. Bierzyńskiego
łokowała się między Warszawą a Krakowem dla zatrzymania
tej opera-

cyi. A tym czasem JMć Podskarbi pod pozorem Attentatu z Seymu Sołtykowskim sciągnąwszy Bierzyń-skiego z całym wojskiem ku Białej pod Sandecz. Zamiast myślenia o utrzymaniu Krakowa; projektował uformować Koło, proklamować Interregnum, obrać Marszałka Związkowego, obrać Generalnego, na ostatek swoich pisarzów Koronnych, Celników Województwom i Ziemiom przez wojsko, Marszałkom ich wyznaczać, i gwałtem imponować postanowił. Ten cały postępek jeśli nie może być jawne Konwikcyą jawną zdrady? tedy to bałamuctwo ostatniem głupstwem osądzić należy. Któż słyszał, proklamować Interregnum a Królów obierać, gdzie Konwokować Senatorów gdzie miejsce rady założyć, i gdzie dalej według prawa o Bezkrólewiu wypełniać Obowiązki. Nie-chcę ja zatrudniać JWWm Panów opisaniem tych dziejów na któreście patrzali, widzieliście z jakim wstydem opuszczono Kraków i jak go niemiło-siernie obdarto, jak w nim kilka Hołyszów sól zmarnotrawiło, na ostatek jak się Bierzyński obró-cił i gdzie się podział. Ale o tym JWW Panowie pod-obno uwiadomieni jesteście niepotrzebnie, o czem Bie-rzyński publicznie głosi. Ja nie nadmienię tylko to co nam kazał JMć Podskarbi. Przyjdzie nas obszerniejszego dowodzenia zdrady, gdy zdrajców szu-kać będziemy. Pokażą się mowy na Senatus Con-silium, gdzie JmP. Podskarbi $\frac{m}{40}$ Mordowy Ostal-ski zapisał na pogubienie Konfederacyi Bar-skiej. Dwie exkuzy o których słyszę nieśmiało-Pierwsza żeby był przymuszony, druga że niewie-dział iż to jest Konfederacya za Wolnością, ale te bardzo słabe są do usprawiedliwienia tak wielkiego występku.

Wszakże nikogo na Syberyą nie wzięto, żeby rady Sen-
tus za zdanie przy Konfederacyi Barskiej, wszakże
Minister przyjąć że nie szkodliwego radzić niebędzie
powinien. Jednakże naostatek prawo infamisem
deklarowanego, któryby exolgerne wojska na kar-
wyprowadzać swoich bądź złych bądź nieposłusznych w
środek wnętrzności Ojczyzny swojej zaprawność i spro-
wadzać. — Drugi raz że i ja przed tąż Ojczyzną obo-
wiązany będę explikować się, raz jako Senator Rady
moiej w kole Generalności dawniej, drugi raz jako
Konfederat z wszystkich moich czynów i Korrespon-
dencyi. Nim jednak ta pora nastąpi znam się
żem winienem JWWmPanom usprawiedliwienie, i
dlatego składam w Archiwum Generalności kopię
listu pewnego do JWP. Generała Zboińskiego z daty
7 9bris odłożenia, tak jakom zwykł wszystkie Korres-
pondencye przychodzące i odchodzące, wszystkie pro-
jekta, Rady i Planty z podpisem Moim oddawać
do Kancellaryi JWWmPanów, chcąc aby tym sposobem
wszyscy których bym sposobem obowiązek albo miłość
Ojczyzny do Patnika zagrzewa, nie przez szepty i ka-
bały nie przez tajemne intrygi, ale przez proje-
kta ręką własną podpisane, Rady swoje Generał-
ności administrowali. Nie wstydzę się zlimajęda-
nie i owszem cokolwiek w pośrodku JWWmPanów,
miałem honor mówić, toż samo do przyjaciół od-
pinię moich, mówiłem do pospólstwa Konfederacyi
tożsamo i teraz powtarzam, że nam dwóch fatal-
nych przypadków w dziele obrony naszej chronić się
należy. Pierwszy wojny domowej — Drugi wojny Gene-
ralnej, wojna domowa osłabi siłę Konfederacyi roz-
dwoi Obywatelów, zniszczy Kraj, ochydzi przed Postronny-
mi Naród, i naostatek obrzydzi nasze Interesa w Ga-
binetach

nam sprzyjających. Wojna jeżeli się z przyczyny naszej niezgody sąsiadami zapali, nigdy już według porzecji Państwo Jedno Monarchia w drugiej Indemnizacyi Expensy wojennej znaleść nie może, a przeto Kraj Polski musiałby być podzielony. Dawałem wiele sposobów uchronienia się od tego nieszczęścia, popierałem nieodbitemi racyami i tylu jasnemi dowodami, iżbym dla mowy rozumiał, w takiego któryby trakas zapalił między obywatelami wewnętrzną wojnę, za największego nieprzyjaciela Ojczyzny naszej osądzić by należało. Prosiłem i zaklinałem na miłość wiary i Ojczyzny, abyście Interregnum nie prolongowali, bez wyraźnego Potencyi nam sprzyjających zezwolenia, sądząc to być pierwszym stop wewnętrznego boju, którego bez Posiłków zagranicznych i Influencyi Gabinetów ugasićby się nam trudno było. Na ostatek radziłem odłożyć ten krok do skutku wojny Tureckiej do lepszego objaśnienia Dworów przez Manifest o Publiczne oskarżenie P. Stanisława o Uzurpacyą Tronu, a zdrady o Kointelligencyą z Moskwą zobopolnie z nieprzyjacielem Narodu, na wolność, na prawa, na wiarę, i całą Ojczyznę następowanie, teraz zaś gdy uwiadomiony jestem przez List JWJMć. Marka Hilla o wydanych już Uniwersałach Interregni, obywatelom powinne wykonywać uszanowanie, wypełniając tego posłuszeństwa, które wprzódy mojej obietnicą i Sumieniem potwierdziłem. Pozwólcie mi jednak raczcie JWWMMPPn abym prawdę szczerości Ducha Mojego powiedział, uspokoiliście tę rewolucyą wzięli bez Uwiadomienia z Dworem Wersalskim

wie

Wiedeńskim i Drezdeńskim, tedy także pewni rzeczy strzeli-
li do własnej stodoły, narobiliście kuku, aleście majątek
wasz zapalili. Skutków zaś zamysłów waszych żadnych
tę spodziewać nie można, Sytuacya interessów naszych
taka jest dziś, że co Dwory Przyjacielskie o nas osądzą
to wszystko my przyjąć i wypełnić musiemy, Nie
nasze Uniwersały nie nasza wola i żądanie dyryżo-
wać będzie i obracać koło Europy, ale ku tej stronie
Polityce nam sprzyjające, usiłowania swoje natężać
muszą, gdzie Przepotencya przeważa Equilibrium.
Bogu dziękować należy, że Prowidencya Jego całość i
wolność naszą osadziła in sistemmate equilibrii.
inaczej przez nierząd przez podłość i bałamuctwo, przez
pychę i takom~~...~~, a naostatek ambicyą jużbyśmy
wpośrodku najmocniejszych w Europie Sąsiadów bez wąt-
pienia zginęli a przeto z tych samych uwag sądzić słusz-
możecie, żeście tylko na wiatr wystrzelili. Jeżeliście się
pierwej Gabinetów nie poradzili. Dziwno mi jest bardzo
że jakiej kabały, intrygi, plotki, potwarzy ludzi złośli-
wych tyle względów u JmościPanów znalazły, wszak-
to ciż sami zwodziciele którzy nas w Radomiu zgubi-
li, trzeba było mieć koniecznie ufność, że żaden jed-
nym sposobem nikogo dwa razy nie oszuka. Że na-
ród tym bałamuctwom nie tak łatwo ucha nadsta-
wi jak się spodziewają. Że naostatek wszyscy ich
znamy, wszyscy ich wiemy, że byli początkiem nasze-
go nieszczęścia, którby tedy znalazł się taki szalo-
nym obrany, żeby szedł za tym Przewodnikiem, który
go już raz w przepaść zaprowadził.
Wiedziałem ja dobrze że po różnych miejscach,
na najpoczciwszych Ludzi i najgorliwszych o wiarę i
wolność obywatelów, rzucali potwarze. Że Ś.
Stanisław obiecał mi Biskupstwo Krakowskie, a Sza

Nareszcie Corkę Synowcowi mojemu Staroście
Ciechanowskiemu, ale te wszystkie bajki nie sprawi-
ły we mnie innego skutku tylko śmiech i podzi-
wienie, że Ci zapamiętali ludzie do ratunku na-
szego śmieją wyciągać ręce zmazane zgubą na-
szą władaniu, a usta Ich przekonane o fałsz-
o kalumnie Baldachymy, i Konsensa wymyślo-
ne na podściwych Senatorów, jeszcze w nas szuka-
ją wiary i Kredytu, nareszcie że Ci sami chcą
być naszemi wybornemi Przewodnikami, ktorzy nas
do zguby zaprowadzili. Należało więc JW Panom
pogardzić temi Rabatami, a iść zasadą Sumie-
nia, cnoty, wiary, miłości i za zdaniem Poten-
cyi nam sprzyjających. —
Namieniłem przez wyżej JWP Zboińskiego
sposób zapalenia domowej wojny, jako był od
początku żądaniem Moskiewskim, tak dołożonym
Ich staraniem był nieprzestannie. Niewąt-
pię że JWP Rostworowski musiał toż samo donieść
JWW Panom oczyma mię w historii swoim zdania. Że
Minister Francuski dowiedziawszy się o Interregnum
miał mu te słowa powiedzieć. Zrobiliście WWM Panowie to
czego Moskwa przez 3 lata szukała. Cokolwiek bądź
jakimkolwiek sposobem teraz się stało, co się trochę póź-
niej stać było powinno, należy JWW Panom pilnie radzić
teraz jak sobie dalej postąpić macie. Obawiacie się JWW
Panowie w Manifeście lirko Majestatu tych sa-
mych, ktorzy o Interregnum przyspieszali, obawia-
cie chwiejącą się w obywatelach cnotę przed szafun-
kiem tak i Honorów, obawiacie się zagęszczone zdrady
y odstałego ciała Waszego do przeciwnej party-
dencye, nareszcie obawiacie się rozpisywanych zwy-
czajach Manifesta, Remanifesta, i samego gatunku

milionowe Bałamuctwa, albo bynajmniej trwo-
gi Złotych Panów niepowinno. Żyje Bóg i Opatrzność
Jego, żyją Potencye Nam sprzyjające, które nas na
drogę naprowadzą, jeżeliśmy od Ich projektów zbłą-
dzili, jeżeli to prawda, że całość i wolność Narodu
Europę interessuje. Żyje ad ultimum jeszcze Rycer-
stwo w swoim Zacnych mężów przywójewództwach Zie-
miach i wojsku, którzy was i obrony wszystkiej swo-
jej nigdy nieodstąpią. Niechaj będzie tryumfujące o-
świadczenie dowodem danych i poprzysiężonych obo-
wiązków moich, że jakom się raz z Bratem moim
na ofiarę zdrowia i wolności sakryfikował, tak
nigdy spod największego ciężaru, najsurowszym
przypadkiem grożącego, Rzemiosła mojego nie
rzucę. A przeto iż zdrowie i sposobności dro-
go przetrwali nieomieszkam przepięcia oz głowie-
nów, atoli piszę się z głębokim uszanowaniem:

Jaśnie Wielmożnych Panów ...—

Manifest Generalności

Przeciwko Familii Xiążąt Czartoryskich Dnia 9 Apri-
lis 1770 Ao Zaniesiony. — My Rady Duchowni i Świec-
cy, Marszałkowie, Konsyliarze i cały Stan Ry-
cerski Koronny i W. X. Lit. Związkiem Generalno-
ści złączeni. —

Rozjątrzać nową ranę, a lekarstwa skuteczne odrzu-
cać sposoby, nie rozwalniać, ale też i przyjmować wrzo-
dów nieskracać, ale nowe owszem wymyślać przewla-
dzania sposoby, jest to zapomnieć o wszelkiej ludzko-
ści Prawach, zrywać związki najświętszych umów, łamać
wszystko to, co jest najświętszego w prawie Towarzystwa
ludzkiego, w prawie Narodów y w prawie Natury. Za-
trzy już dawno z zadziwieniem Europa, i dziwi się
mając którzy

to były Zgubne przyczyny, które Naród Polski Naród wolny i Swobodny, Naród od Pierwiastkowego ustanowienia swego Krwią swoich Królów niezmazany, Naród pod słodkim rządem ostatnich Augustów Panowaniem, - Sześćdziesiąt kilka lat pokojem cieszący, teraz w przepaść wszystkiego złego pogrążają.

Cały Naród tak urzędnie zarzywa, tak zuchwale niesie, tak okrutnie uciska, najcnotliwsi obywatele podłych Buntowników pokryci Imieniem wyższą silniejszej ręki najęci mocą, prześladowani okrutnie pomordowani jedni zarzypani, drudzy albo w sąsiedzkich granicach tułający się albo obciążeni Kajdanami, w grobej ciemnego lochu jęczący Niewoli.

Przymuszeni zatym jesteśmy nie już w Oczach Boga, bo On jawnie widzi czystość Intencyi naszych, który razem najskrytsze zakąty zuchwale i Barbarzie odtąd Jego prawnie zarzywających Imienia, ale w oczach całej Europy w oczach sprzymierzonych Narodów, w oczach Naszych: do straży i Gwarancyi Bezpieczeństwa naszego obowiązanych Potencyi, smutny stanu naszego rysować obraz, a fałszywych umizgowych kolorów, zrzec jaka jest w istocie swojej publicznemu wystawić Światu, chcąc iak najjaśniej dowieść że Familia Czartoryskich podłych i przedanych Adherendów Gminem wzmocniona, zuchwałym nieograniczonej Ambicyi Panowania Duchem uwiodła Publicznych nieszczęść naszych początkowym była źródłem, z których krwawe wezbrały strumienia, teraz jeśli przez stłoczenie się naszej wcześnie nie damy jej, tamy ostatecznym też i Krwi obywatelskiej grozi zalaniem.

Manifestujemy się przed Bogiem którego Świętości

Wszechmocności prawowiernie wzywamy że nie ob-
ce podmówienie, nie zardraża się Zemsta, mowca
przez nas, lecz Bogu i Ojczyźnie winna wiara, nad
to smutnym doświadczeniem przekonana Rplta iżby
daléy obojętnym niemożna patrzyć okiem, na skry-
te sidła w które ją wnowe wplątują trudności, no-
wym jedne nad drugie większym, grożąc niebezpieczeń-
stwem. Schodziłaż Rplta w swoim tak długim nieszczę-
ściu, na jawnych i sprawiedliwych przyczynach,
czemu w każdym domowego kroku swoim, tak
trwożliwa? Niedawno ostatnich lat przetrzymaliś-
my intrygi, czujemy w umysłach naszych rady, na-
ówczas się boryma naszemi patrzyli, poprzedzone
w czasie Interregnum, przebieramy odległego,
jawne w innych nieznanych zdrad, i skrytych sposo-
bów na obalenie Praw i Swobód Narodowych
wszędzie znajdziemy ślady. Kuta już dawno obłąd-
na ręka Kajdany, dał i przepaść kopała, w którą
by nieostrożnie wprowadzonych z wiarą wolności
i prawami zagrzebawszy, na tej mogile gwałtow-
nego Tronu rzucić marna było fundamenta.
Zaczęła przez Niedojałowaną Commissei Au-
gusta III w familii Słobodom bezrządzeniu niespra-
wiedliwie przedłużone wyprawy Księżki JmP. Poniatow-
ski Stolnik Litewski JmP. Keyserlingowi Pełno-
mocnemu Posłowi Moskiewskiemu podał Punkta,
z których nader nie teraz już dawno jest, kto Peter-
sburskiemu Dworowi dawał Planty, jakim sposo-
bem Broń wojenna, do Bychowa zwieziona uczą
być, jako pod różnemi pretextami Regimenta
Moskiewskie w kraj być mogą wprowadzone, jako
naród Szwarze, jako krokami i sposobami swemi
przez Piotra względem Polski zażywanemi i po-
stępować

potrzeba, Dyktowane Memoryaty wtymże czasie tajemnie posłowi przez JMP. Stolnika z wiadomością Familii w Gabinecie Xcia Kanclerza, zdradliwego Ojczyzny swojej Ministra, z Ministrów Królewskich i Rzeptej wiernych z wprawującego się szlachty, i pokorowane Pretextem sprawiedliwości, okrzyczana od Birona staranie, już jawnie cały Rzptej JOX. okutkę Naj: Królewiczowi Karolowi, Księciu Kurlandzkiemu naznaczyli kaywode, których Prawa i Inwestytura, wszystkim Europejskim Monarchom dosyć jawne, komuż mniej tylekroć praktykowane Trybunałów Koron. zrywania, Zamieszania, i tumulty, tak gdzie JMP. Poniatowskiego St. Lit. w osobie własnej i Familii porady i dowodne sposoby tajne będą zabiegi wsiwie i rozprószenie Trybunał Wileński usiłujących? sprowadzony z obojga narodów gdzie składany Trybunał, zupełny z Konstytucji swojej Kompletowy Żołnierz Nadwornemi i Ad hanc tam swoich wzmocniony, zapisany pod Tytułem Praesumenci JOX. Xharzotta Woy. Wileńskiego na Blankecie Manifest, których projektowo Xtś nie najako rozsądliwy u Dworu Petersburskiego zaszło końca, utracono Moskwę wskutek Rady uproszono aby głęboko w Kraj i Granice Litwy Pułki swoje na rozprzedzenie Trybunału Wileńskiego postała. Wchodziła też Moskwa kilkakrotnie na ponowione zrobienia Konfederacyi przeciwko Królowi, nalegając na Panującemu przeciwnej, bojaźnie szkodliwej, ani cofnęła się od Wołanego Kraju, to wojsko pierwej, a im zapisanie się i Reprezentacyą wszystkich Gałęzi. Śmierć Augusta III zerwała wszystkie Tamy, pełnym Ambicyi Czartoryskich Projektom, przeszli ongle Rathwaltiton swojemu zaraz Szecie, czyli 4 Senatorow

Dawno tym końcem Kapitulowanych przyłączywszy do
siebie w czasie zaczynającego się Interregnum pisali do
Moskwy i Imieniem Narodu w Opiekę Moskiewską
oddali Polskę. Sejmiki przed Konwokacyjne po najwię-
cej miejscach pod Bronią Moskiewską odprawione,
na wielu miejscach Krwią Gorliwych obywatelów zma-
zane gdzie mocy cnota ustąpić musiała, tajemnie
i skrycie zaordynowane, Konserwowanym dawno pod
pretextem strzeżenia magazynów Moskiewskim Kor-
pusem Grodzisk w Prusach Poll osadzili, miejsce Obra-
dom i Generałowi Praskiemu zwyczajne, i lubo JMP.
Kiejzerling Poseł Pełnomocny Najsolenniejsze dał przy-
rzeczenie w ręce JO X. Jmci Łubieńskiego Arcy Biskupa
Gnieźnieńskiego i Prymasa, że ani w Grodzisku
ani w Warszawie na Konwokacyi żaden Żołnierz Mo-
skiewski nie postanie, zmaleńka Restrykcya fa-
milia Czartoryskich i w Najsolenniejszych Obowiąz-
kach, bo za zjechaniem się Obywatelów JMP. Ponia-
towski Generał w tych nie indygenowany Województwach
bez najmniejszego pretextu, szczególnym końcem
wszczęcia tumultu i zamieszania, tam trzymając żołnierza
według prywatnego danego sobie na to od Familii zle-
cenia JMP. Chomentów Generałowy W. Rossyjskich opasać
miasto, Bramy opatrzyć, niektórym obywatelom
warty przydać, Generała niedopuścić a przeto Prowin-
cyonalne i powszechne podeptać prawa, wolności
przywłaszczać Charakter, a wszystko Ziomków pod
zagranicznych wojsk oddać ukazy, cóż może być ab-
solutniejszego? Naostatek znaczną mocą wszystkim
tym gwałtom, cny obywatel gorący Senator JMP. Mostow-
ski natenczas Pomorski dziś Mazowiecki Woda, przeciw-
ko którym jako Publicznej natenczas i ponięj spokoj-
ności wszczyścielowi distinctum a gdzie zachowujemy
siam.

Gorliwa opráwa swoie prowincya, manifestowała
się, in tempore o zdradę, y tak szkodliwy Suis juribus
Postępek, ale niemogąc natenczas być objaśnioną, kto
tego dzieła był autorem, zakrytykowała wspaniale
nadwerężenie Praw swoich wynikającym z Publicz-
nej spokojności pożytkom, pła zatym z całym Narodem.
Ale jak zaś potym zadumienie nasze było widzie-
w nietylko tąż samą Moskwą, ale nowe przyszłe od
Inflant Corpus mimo najsolenniejsze JMP. Posła
Rossyiskiego (jako wszystko) przyrzeczenie, że żaden Żoł-
nierz Obradom naszym konwokacyjnym przeszka-
dzać niebędzie, dniem i nocą ku Warszawie maszero-
wało, gdzie poddana pod ordynanse familii Czar-
toryskich ze wszystkich stron otoczywszy Warszawę i
jakoby Nieprzyjacielską fortecę ścisłe blokując Xiążę
Czartoryski Wda Ruski i JMP. Poniatowski St. Litt. obiemi
Warszawskiej natenczas Posł ukrywającym dotąd wszyst-
kie kroki swoje zasłoną jawniej już uchylai zaczęli
głosząc publicznie że dla wewnętrznego pokoju utrzy-
mania dla zapobieżenia Domowej wojnie nie tylko
nakoło ale i w samej Warszawie Moskwa być musi
a nawet po wszystkich Ulicach aż do Zamku warty
trzymać broni. Niezostawiono już dalej żadnej wątpli-
wości, kiedy wszyscy Nadworni Ułani przez familią
i swoich Adherentów sprowadzeni razem ~~z Moskwą~~
z Kozakami i Moskalami warty po Ulicach zaciąg-
neli, niewysłapianemi dotąd w Narodzie Komenda-
mi Bogdaj w najodleglejsze czasy trwającej Infamii
haniebnemi Cechami siebie i Partyzantów swoich
ozdobili

Poświecił się na owczas Umysł Obywatelów na
Sejmie, zdało się jednym źle chytremi zamów Remonstra-
cyami uwiedzionym, że niechce mięszać familiami ja-

kimsis

grozita wzrupeniem, drudzy okazatemi smieszniejszemi pozorami, widzieli jawnie żeto najgwattowniejszemi srodkami wystenia do Tronu Progę. Otoczony Senat z Izbą Poselską zbrojnym Żotnierzem i niebezpieczenstwem życia przeszłorzych Obywatelow, wszystko to stusznie dosyć perswadowato krwi niewinnej wierzącym uniknąć się i wyjechać z Warszawy, ale czaliż się kontentowato tą spokojnością obojętności nad wszystko przektadających? niedosyć byto zniesienia Rady wszystkim otwartej natenczas tylko gorszącym przyszta potomności przykładem Broaiz totowany, najznamienitszych, i zasłużonych w Ojczyznie oddalić urzędow, prześladować ich jeszcze trzeba byto, Poszta jedna część pod Kommendą Jmć P. Podziatowskiego Podkomorzego Koron. (K) i Branickiego za JOJmćP. Branickim Kasztelanem Krak. Hett. W. K. i wielką częscią Senatu i Rycerstwa goniąc ich za granicę, poszta druga do niszczenia i rabunku Dobr JO. X. Jmci Radziwitta Wody Wilg. uczony i nader prazny pretekst wkorzyst Ojczyzny powiadając familiom zastugami i wiernością Ojczyznie swojej zasłużonym i wsławionym, bez karania bez gruntu i dowodu przywłaszczonego, albo pretendowanego Przedomienia. Tak wcześnie Ojczyznie swojej gotowano kajdany, zagraniczne sprowadzono wojsko, obległo i osadzono Sejmową Stolicę, najzasłużeńszych wyganiano z kraju, niesprawiedliwe super Agwalitatum i drugim w Xiązęcych tytułach, drugim w Pałacach i Monumentach gotowano Dystynkcye, a kogóż inszego otraczaniem oskarżać więcej może być co jawniejszego? Sami Wiedeńskiego i Wersalskiego Dworu Posłowie, tych przez Konwokacyi Gwałtow najlepszemi świadkami być mogą gdyż oni przyczyny od Dworow swoich byli kierowani

zastanowmy się teraz w tym miejscu.
Kto wcześnie naszej niewoli gotował Projekta? Fami-
lia Czartoryskich; Kto dawno z Zagranicznemi Posłami
osobliwie z Keyserlingiem Posłem Moskiewskim na wol-
ność Polską Kuł Kajdany? Familia Czartoryskich; Kto
wewnętrzną Kraju Naszego wzburzył spokojność? Kto fa-
milie mieszał; Kto ciął? Trybunały zbrojną ręką zry-
wał? Kto w Trybunałach przez Pieniądze i Intrygi codzien-
ne praktyki a stąd niesprawiedliwości czynił? Fami-
lia Czartoryskich; Kto pod różnemi pretextami po-
mście obywatelów oddawał? Kto od Dostojeństw i Urzędów
odsądzał? Kto godnej i zasłużonej Szlachcie zaszczy-
tów Imparitatem zadawał? Fa. l. Cz. – Kto okazałą część Kra-
ju naszego Księstwo Kurlandzkie Dworowi Petersburskiemu
w osobie Birona poddał, i niejako od Ciała Rzpltej oder-
wał? Flia Czar. Ch. – Kto w czasie Interregnum kilku do
siebie przybranymi Senatorów i Przyjaciół Imieniem
Narodów w opiekę poddał Polskę? F. C. Ch. – Kto mimo
Kardynalne Narodu prawa pod najsurowszemi
Karami ściąganie Wojsk obcych do Kraju zakazujące
Moskwę do Polski sprowadził? Miejsce rady i bezpie-
czeństwa zgwałcił, obrazy wytknął, w swoich Pałacach
i ogrodach Moskalom, Kozakom lokacyą wyzna-
czył? F. Cz. Ch. – Kto pod tytułem Marszałka Generalne-
go Kapturów a potym Konfederacyi Koron. Kto
przez Prezydencyą Sejmowi Konwokacyjnemu Dykta-
torem walnemu Narodowi zrobił się, Kto tejże Konwo-
kacyi moc i naturę przez dawne prawa przepisa-
ną przestąpił, i formę Rządów zmienił? Prawa
jednomyślnością stanowione wiekami i przysięga-
mi stwierdzone skasował? Kto wojsko i Skarb pretex-
tem Kommissyi pod Króla wolności sobie projekto-
wanego przywłaszczył, Kto Aequilibrium wolności prze-
tra

sposob szyjnowat? Kto Hetmanom ktorym wczasie Interregni straż Granic polecono władzę odebrać? A. Cży - Kto aby większe Zagraniczne pomki werwane były należał? Kto na nejmniej Kraju Koła Generalne stanowił? Kto Trybunaty podzielił? Kto na przeładowania najokazalszych i najznakomitszych z Senatu i Stanu Rycerskiego Obywatelów oddanienia się z Moskwą wojskom ordynanse wydawał, Kto pod imieniem JmP. Brzostowskiego sobie podległego a Konff. Litt. Marszałka wszystkie dobra JOXl. JMci Radziwiłła Wojewodskiego konfiskował? Prowenta z nich millionowe na sobie wybierał? Zamki i Artyllerye wposiesye objął? Skarbce porabował? A. Cży - Kto tłumem kreowanej szlachty nowej naród cały upodlił i zaraził? Kto nowe koszta ciesienia na wsparcie zdrajectwo swoich stworzył? Kto naturę dobr Dziedzicznych, ante Vrodzenia oddanych, zakwestyonować? Kto ~~zarazych~~ porton na różnych miejscach gwałtem po Kraju i po oprawionych sejmikach, otworzywszy miejsca Moskalami admiunial? ... Familia Czartoryskich. -

Oplakaliśmy dotąd wolności niewinnej Ojczyzny naszej, a radziwiłłowi nad tym wszystkim i za Bontowników okrzykniemi, slimy tam gdzie nas naszę nagannicy wyroki, gdzie Cała Moskiewska gwałtem okrucieństwy zajęczała, gdzie okazałe Dobra Publicznego zniszczonych i zrażonych wabiły cele. Elekcyi czas i termin tej fatalnej ocenty nadszedł zastany, wytknięte nieżwale przez Nieprzyjaciela Obozy, nayskorsze wojska zdaleka grążyły Cału Elekcyi naszej tak gwałtownej i tym fatalniejszej iż porownij nyż wtrącony na karki naszę ~~naj~~ bardzej niżli na Tron nasz Kandydat - ponizeni Hetmanii - Hlodowe i omamione wojsko, dały nam aż nieryzyko pomoc, te wszystkie

obietnice i po-

zory, Ktoremi nas ludzono na pogrzebienie wiary i
wolności, i na podniesienie siebie aż do Majestatu. —
Zdziwił się Tron Polski, niedźwigający dotąd tylko albo
Krew wielkich monarchów albo walecznych Rycerzów,
dźwigający wstępującego Piasta niczem innym tylko
niesławą znajomego. Zrywać albowiem sejmy jako JmP.
Poniatowski St. Litt. w r. 1762 uczynił, chcąc zrywać i
rozrywać Trybunały jako w r. 1763 w Wilnie chciano,
wszakże według praw naszych jest utrumque Infame.
Dostrzegliśmy łatwo jak rządne Panowania napo-
[illegible], jak okropne z niego skutki, które z tak
gwałtownie zażytych do niego środków wnosić można
było.
Obawrzeni atoli przez wojsko Moskiewskie i prze-
rażającym nad JJ.OO.XX. Jmc Radziwiłłem Woda Wileń-
skim X. Biskupem Krak. i wielu innych drapieżstwa
przykładami zależnemi musieliśmy być pierwej pow-
nieni zwykłej i wielkiej na pozór łagodności podry-
tej zdradzie która nie przestała czerpać w tych Momen-
tach, różnych do omamienia Narodu Sposobów.
Stawiono nam wprawdzie przez podłych i zaprzysiężonych
sobie Podchlebców miły przeszłych Piastów, szczęśliwie
nam panujących obraz, odnawiano w pamięciach
naszych te pełne prawdziwego uszczęśliwienia i swobod-
nych wieków stawione w Historyach naszych świadectwa.
Z drugiej strony straszne tylekroć powtarzania Przysięgi
o prawdziwym uszczęśliwieniu naszym, już to pu-
blicznie przed Bogiem i JEgo SS. Ołtarzami, już po dru-
gi raz wypełnione i powtórzone. Lecz te na co wyszły?
oto nie służyły na nic więcej, tylko na pokrycie i powięk-
szenie zdrady na ową wiszącą tego, który świadkiem wzy-
wany był i Imieniem JEgo S.° wzgardę i uszczę[illegible]-
wydarte kilku Konstytucyami approbowane to są
wszystkim i

i miastom Przywileje, Pacta i tym podobne orygi-
naty wzięte do Warszawy, ażeby tam takowej wtenczas
kiedy będzie tego potrzeba podtaryi ognia podciągnio-
ne pod władzą swoją pod imieniem Kommissyi woj-
sko całe, w którym na nas Sołdatki, na tym większy otrzy-
miejsze nas przekładowanie wprowadzona wojsk Moskiew-
skich większa liczba. Nieskończonąby rzeczą przedsię-
wziąć, ktoby wszystkie te zdrady, wszystkie podejścia,
wszystkie obbarczenia i pogubienia Rpltej zaryte
sztuki dokładnie i z okolicznościami chciał opisać,
i które w Gabinecie X. Jchmm. Czartoryskich na wywró-
cenie z gruntu stanu Rpltej, knute i uplantowane
były. Także to Xcia Kanclerza Litt. i innych Ministrów
Ojczyźnie wiara? Także to quidquid nocivi seivero aver-
tam. Święte solennych Przysiąg dotrzymane Obowiąz-
ki? godzien się zdradzić Naród inne publicznie pieczę-
tując, inne prywatne dawając Instrukcye, wysła-
ny JMP. Aleksandrowicz do Porty coś miał w Publi-
cznych Instrukcyach nad same doniesienie o nowym
w Polsce Królu, a przecież Autentyczne Listy Ma-
chometa Weryra otwierających w całym Narodzie
5ciu Artykułach, niepodejrzane dają świadectwo
1mo Rzepta nie ma żadnego prawa stałego Kar-
dynalnego i żadnego przepisanego Rządu skąd jest
powstanie prawdziwej Anarchii. 2° Reformam
Regiminis koniecznie odmienić potrzeba — 3° Rzepta
napełniona jest Buntownikami, którzy obalają
wszystko cokolwiek dla Jej uszczęśliwienia postana-
wiają Królowie — 4° Że Moskwa w kraju znajdująca
jest Wojskiem przyjacielskim, bez którego pomocy buntow-
ników uskromić niepodobna, dalecey także JMP.
Aleksandrowicz tak w podanych mu Scripto orygi-
nałach swoich jako i słownych Konferencyach najsolen-
niej

Naj. Porcie rzeczy i upewnia, iż stąd Porta z mieszka-
nia wojsk Moskiewskich w Polsce żadnego podejrze-
nia mieć niepowinna. 5. Ostrzega iż imnio swoje
doniesienie, ktokolwiek z Polaków lub Cudzoziemców in-
ną, a od jego rzeczy myśliby Aliancyą, ażeby mu jako
Impostorowi wiara niebyła dana. Czyż może być fałsz
przedliwszy, czyż może być jawniejsza zdrada, czyli
w przytomności zgromadzonych, że Narodu inną, twier-
dzić w pierwszym punkcie, że Polska niema żadnego
Prawa, Rządu ani porządku, w drugiej chwili odmienić
Formam Regiminis, czyż może być Kontradykcya
więcej i bliżej nawzajem sobie zbliżająca? pod tych
Buntowników imieniem tych czerni mężów, którzy
za Dziedzicznych od sławnych Przodków swoich Formy
Rządów nieustępując Powagę Ministeriów jako
Pośrednicską rzeczy wolnością, a Tronu Utrzymu-
jąc, wolne w Radach przychylne być rzeczy, chociaż
niepomnione ambicyi i samowięztości dawali zdanie?
Czyż może być okrutniejsze i zdradliwsze kłamstwo
jako upewniać że wojsko Moskiewskie jest Przyja-
cielskie wtenczas gdy pod Jego okrucieństwem Naród
cały jęczy? Twierdzić że żadnego zamieszkania ich wojsk
w Polsce podejrzenia mieć niepotrzeba, gdy bliska
zastanawiania Traktatu Karłowickiego gotowaną
przyczynę, każdego rzeczom prawdziwy kolor dają-
cego mieć Impostorem, sobie samemu tylko za-
gwierdzić Kredyt, a tym czasem offensivum et defen-
sivum Bellum gotować, i w Alians wchodzić, czyż
może być co obłudniejszego? Intencyi ustawania Trak-
tu Karłowickiego czyliż ciemne dowody? Na sejmie
Convocationis Traktatu Grzymułtowskiego nigdy nie
legalizowanego cum tanto praejudicio Narodu i Por-
ty Ratyfikacyą. Traktatu Działyńskiego przemilcze-
nie:

obwarowanie, gdy z drugiej strony wierne w dotrzyma-
niu Traktatu Karłowickiego i tam zawartych
obowiązków Tureckie Ministerium, a zatem cało
względem pozaciągłych się sił Moskiewskich niebezpieczeństw
by w Polszcze, mimo dwoją Gwarancyą, wojska Rossyj-
skiego JmP. Alexandrowicz gotowy mając Projekt
prywatny wsparty Instrukcyą śmiało zaręczyć mogę,
i Polska, bez Prawa, bez Rządu, pełna Buntowni-
ków, których bez wojska Moskiewskiego uskromić
niepodobna, stąd ich w Polsce mieszkania żadnego
Porta podejrzenia mieć niepowinna. Dwa pewnie
złego za niedostrzeżeniem się Porty, wynikłyby sku-
tki: Zdeptani mogą oczywiście bijączy Oby-
watele Gwałt pisałby Prawa jedne, powtórzeniem
gwałt łamałby Traktaty, a wplątawszy się Polska
w niebezpieczną wojnę, czyli Indemnisationis czyli
Titulo offensivi Belli bądź z Rossyjskiej bądź sta-
reckiej strony, czyli zwyciężka, czyli zwyciężona,
zawsze przecież na końcu postrzegłaby się w Nawat-
ności, to też wiedząc o przyszłych przypadkach
ogłoszę wsparcie niechaj się nikomu obojętnym
albo omylnym niezdawa. Wyprawiono w tym
czasie do Dworu Petersburgskiego JmP. Rzewuskiego
Pisarza Polnego Koronnego Delegacya rozwiązuje wątpliwość,
Cel Poselstwa tego Alians mniejszy Monarchią Rossyj-
ską, Zawarty Traktat poddający pod Jej Gwarancyą,
czyli Rządną Dyspozycyą Polskę, która nigdy dotąd
niepodległą, wszystkie Prawa na przyszłym nawet
Sejmie stanowić się mające, tak zaciągniem gwał-
tem dyktowane, a potem konieczne in Eversionem
Status dążące. Pozwolili Dyssydentom Exercitium 16
wojska Moskiewskiego w Królestwie Polskim Titulo
bezpieczeństwa ściągnionego, gwałtem ościennictwa i
niby

całości Granic Polskich, umówiona wojna offensiva a
defensive, i w każdym razie Broń Polska z Moskiewską
złączona, nie sąż to uknowane do zaplątania Polski
w obcej wojny sidła? Niewiedziałaż Ministerium że
wolność Polska, na wolnych i od nikogo niezależ-
jących Prawo stanowieniu zależy? Przeciwnie zasta-
nowiło się nie też wolność pod wierzytelną chciwej
Poddaństwa naszego sąsiadki poddać Gwarancyą
niewiedziałaż iż Dyssydentom szczególnie Pokój poz-
wolony? przeciw z panującą Religią Ich wszyst-
kim porównało? niewiedziałaż o Prawie wprowadze-
nie wojska obcego surowie zakazującym? przeciw
16 tysięcy wojska zaproponować i utrzymać obowiązowa-
no się niewiedziałaż że Absque Consensu Deputa-
tskim wojna zaczynana być niemoże? prze-
ciw Offensivi ac Defensivi Belli zawrzeć traktat
ważono się. Pomijamy P.   i tym podobne
legacye P. Husarzewskiego z letka tylko we Gdańsku Rezy-
dencyi opisywany, daleko od tyle wieków od myśli Rplej
była, niedała zkąd miastom swoim a osobliwie Pru-
skim do użalowania się przyczyny, przeciwnie
P. Rezydent z rozkazów Pryncypałów swoich wielkie
niezgody Gdańskim a Konfederacyą zapalił, Broń
zapłaconą już wydaną i z miasta wywiezioną przez
różne intrygi zatrzymał i zatamował, miasto z
Intencyami Rplej zawsze zgodne i jednomyślne
uzbroić i podnieść, i nieprzyjacielskich familii
przeciw Narodowi myśli jawnym jest aż nadto
świadkiem. —

z Prawa Natury i wrodzonego każdemu światła
[illegible] nauczeni jesteśmy iż pierwsi przed nich wszy-
cy następcy ich Królowi i przybrani do pomocy
Rady Ministrowie, a osobliwie co wolnej Rplej
wyraź-

nym Prawem przepisane mają Reguły, nie dla
próżnej tylko okazałości, nie dla przywłaszczonego
dawnie w Wolnym Narodzie Pierwszeństwa są wy-
sadzeni, ale Palcem Natury w sercach swoich wyryte
czytają obowiązki, iż wiele Im winniśmy uszano-
wania, tyle wzajemnie Oni nam obrony i starania.
Traktat ten najpierwszym jest Natury dziełem, najświęt-
niejszym Panujących i poddanych obowiązków tak
dalece iż w tym momencie w którym ta wspólna
wzajemność zjednoczonych nie dochowuje się Umowa,
rozsypują się Politycznego ciała części i wszystko ra-
zem do pierwiastkowego zamieszania powraca
stanu. Możecież pojąć przykrości losów naszych
Szlachetne Narody? Stawiając w każdym kraju
szwady Rabunki, Zabójstwa, pożary, ze wszystkim
tym co w sobie mają najokropniejszego, niedokona-
ły dotychczas obraz nieszczęść naszych które zni-
śliśmy i znosiemy i którymi nam jeszcze grożą.
Tej najżałośniejszej w próżno czekamy skądkol-
wiek obrony i pomocy, gdy własne nareszcie zgro-
madziwszy siły i tracąc dla ratunku, chwytamy
się czego możemy, ta ręka która nas ratować powin-
na była w twierdzenie i okrutnej grasuje woli. Czy-
liż może co oczywiściej uświadomione od Natury
zrywać przymierze, na przestąpienie przez Delega-
tów danej Im Instrukcyi całą składać winę niepo-
dobna, przepuszczonych albowiem środków porządnej-
sze skutki ważniejszym są świadectwem, formowa-
ne z Posłem Moskiewskim umowy klątwie, uda-
waną przed Narodem wzajemną a na pozór tylko
oppozycyą zwodzono przez ten sposób dobrze myślą-
cych obywatelów, którzy kiedy ktokolwiek niesłusz-
nym gwałtom chciał się zastawić, trwając były

gotowi, azeby tym sposobem juz niepodnokrotnie
Zwiedzionemu Narodowi nadziei powstania i ostat-
niej ufności niezostawiono. Pomijamy Toruńskiej
i Słuckich Dyssydentow spisek nietylko nieprzeszko-
dzony, ale też wysłanych od niego Delegatow uję-
ciem i przyjęciem bezprawnie potwierdzony, który
zatem fatalne Kraju wyprawić okoliczności, który
tak sta już gwałtował i niesprzestaje kosztować krwi
zacnych obywatelow. Pomijamy te Monstrum
z straszyło dotąd w Kraju [illegible] nie widziane
Mixtum Judicium. Pomijamy Konfederacyą da-
domską najwybornięjszej najsprawiedliwszej Polityki
Moscw, jak zwiedziona, jak wplątana, jak w pra-
wach swoich zdeptana, i w publicznym bezprawi-
stwie wolnościach, Religii S. Katolickiej Rzymskiej
zgwałcona Kraju świadek Narod cały, tej okropnej
tragedyi, iż niepotrzeba tym przypadkom tego pamię-
ci odnawiać. Wzięci z pośrodka Senatu Biskupi,
Senatorowie, wzięty Poseł, więzieni obywatele, dozwo-
jest rzucić oko na [illegible] te odległy [illegible],
Ktorem Moskiewskie flinty, Powagę Prawa, gwałtem
przywłaszczyć chciały. Mogłaż kiedy Kraju całości swoja
tak niespokojnie troskliwa, narodowy skład Religii
Praw i swobod wręcz kilkadziesiąt ludzi powierzyć?
Kto prócz gwałtu z tytułu Plenipotencyi do traktowania
z Repninem daney Kijowskiego, Podolskiego, Smo-
leńskiego, Sieradzkiego i Czernichowskiego [illegible]
[illegible] ją z Ministrow, zapisał Manifest? - [illegible]
Naród? Wielkaż to Narodowych Ministrow wiara! Tak
że to solennych przysiąg wykonanie obowiązków!
Takto rownie Prymasowska et Munere [illegible] Praw-
świętości i wierności? Nadmienia Manifestujących się prze-
ciwko tym wszystkim zgwałceniom [illegible]
[illegible]

Najpierwszą w Barze podniesiony Konfederacyą
przez Senatus Consilium z Feminiki, Adherentów, i
przez niektórych gwałtem przymuszonych złożone
za Buntowników przeczytani i wytępieni. Ten Sena-
tus Consilium na wezwanie Moskwy pisało się
stąd prowadzono tłum ustawnie i Nadwornych Łot-
niczy ich i Adherentów okropnie obfitemu Krwi
Braterskiej wylaniu otworzył teatrum. Kto policzy
mężnie pobitych Braci przy wierze ś. Kat. i wol-
ności Obstających, zakryły mogiły, Pola, brodziła
w niewinnej Krwi Zemsta, srożyła się nad samemi
trupami zaciętości, Bogu i Ludzie poświęcone Domy
zbrodni i występków stały się miejscem. Cóż czynić
dalej zdrady i chytrości? Gdy na płacheckie karki,
niezmierne niewoli kładzie Jarzmo, a krwią podda-
nych naszych je rozwiązuje. Zbuntowano całą Ukra-
inę w tatym Królewstwie przerobiono tego tentowa-
no występka, broń zuchwałego Chłopstwa obrócono
na własnych panów, nieprzepuszczono Płci i wie-
kowi, miecz i ogień zrobiła wszystko, okropne
w najdawniejszych Historyach bez przykładu Srodo-
wisko Zabój Humański samym przypomnie-
niem i najsurowszego Serca zmiękczy Naturę.
Któż bowiem bez łez wspomni może, ile tysięcy
ludzi niewinnych w pień wysieczonych, Płci i Kondy-
cyi różnych? Krew zmieszana wezbrała potoki
Matkie Dzieci na szpicy osadzeni, dzikiej i okrut-
nej zabawy konającej byli igrzyskiem! Niemowlę-
ta siostrzanemi Matek wyprute, we Krwi dającej
im życie ukompane, zamordowane, pierwej niem naro-
dzone! Sama Ambicya i Zemsta nieumie się okład nad
tak okrutną litować ofiarą. — Niewczytymały zuchwalstwa
i same Królestwu napewnu założone Granicę, powinno
aż Ka

Batiu gwałtowo, i tam krwawe Moszkiewskiego i Ko-
szeckiego okrucieństwa rozsiewione znaki. Łatwo
w obłężeniu Chocimskim pod ochotnika Imieniem
Jurgieltowych swoich, który nie widzi iż gdyby N.
Posła o pewnych Intencyach Prawdziwych obywatel-
tów, wcześnie i ostatecznie niebyła uprzedzona. Postę-
pek takowy do zerwania Traktatu Karłowickiego
dałby przyczynę, i wplątałby nas z Państwem Tu-
reckim, z którym teraz z najprzyjaźniejszych naszych
w niebezpieczną Wojnę. Uczyniłaż jaka Exekuto-
dycya, jakie Ostrożenie, jakie Reprezentacya jak
sprawa powinno było Ministerium nasze, owem
Tajnej Komisyi zakłoconego Królestwa niezmiernie
których zawzięte i stanowie wypełnione Sposoby. Przy-
jęty przez nich delegacyjny Traktat w którym wia-
ra S. Kat. Rzym. zgubiona, wolność deptana, Tytuł
Apelacyj [illegible] Starostwa Adherentom za mier-
ne Dziedzictwa poodmieniane, skarb na [illegible]-
nki wydany, Summy z tym przeprosione prze-
wyższa Dochody Expens 20 Millionami, i tej prze-
wyższonej Importaty nie gdzie indziej tylko w usta-
nowionych w R. 1780 Podatkach szukać miano.

Lecz i ta przeklęta powiększenia wojska słowo
Naród, bo jak okrutna chytrość i zdrada, gdy zamiast
pierwotnie pokazanych dla całej Apelacji pożytków,
wypisano okrutne na żarłoczne Summy zarapsa-
cenie przez J.O. X. biskupa Wileńskiego, już to z Famil-
lią i Adherentów, już też z ich instynktu, z chodzących
przysiężonych na pensye i dziewie, na Kapelusz jego
Rzymskiej Warszawskiej, i na inne mniej potrzeb-
ne i marnotrawne wypłacano wydatki.

Skracamy tu Smutny rejestr Krwawych niedo-
naszych nie byłoby nastawało dalszych [illegible]
gorn

naszym porządku, ale i tę liczbę rodzaju i gatun-
ku Niesłuszności. Dosyć jest albowiem dla objaś-
nienia Narodów i N.N. Sąsiedzkich Przyjaznych poten-
cyi okazać niezgruntowany tajemnych zdrady i zdrady
ciągnących się, skarg naszych i żalów, Autentycznemi
Dokumentami z Poselstwa Konstantynopolskiego przy-
jętemi i niektórych innych Komunikowanemi Kor-
respondencyami dowieść w każdym czasie a rekom-
pensyię. Datt w Obozie pod Kamieńcem Roku
1770 miesiąca Kwietnia Dnia czwartego. —